

188.

17. No. 1. 18. No. 2. kui pakkasid
uualawad ja ega waha mitte nende
15. No. 1. Kora kai mitte teada
nende ead, zela oma jalga nende jalg
nainel 10. jalg ja jalg jalg jalg
uuga jalg ja katabas neid aruall
18. Kora nimai warritawad oma
weo ja punnawad jalg ja warrus
nende

19. No. 1. 21. Ja ollis warritawad: Eppitaw.
te rixad, kes oma fies si armasta, Eppitaw.
mista, ilma hella. Kaitse 22. No. 2. kui nenda
16. Korko teadid, et need, kes rixad
tewad, fuma warritawad ei hellestafatti
üks päänis iose, wais neil on ka hea
niit, kes teada tegewad.

19. No. 2. 22. L. N. IV. Sõjlaste
Riistmine teab meid nüüd õnne, si
aia ke rixad. ära fiammine linna
tead, wais hea fudlane kunniofust
julge kunniofust. (Ka rixad) Teadid
1. Riistuse illes kunniofust. Teadid
kes on, Ka parrimal tead parrimal
kui teia teia on. Cäim, ja teia
telewalla alla on parrimal ingl
tead ja tead. E

Katekismusse Õppetusse Selletus

üllespandud,
Küsimiste ja Kostmistele
Sannadega

JUMMALA Muuks

ja nende heaks

Res

Õmma Hinge

Õppetusseks ja Parrandamisseks
heal meel püüdwad laiemalt moista, ja
õmma meele tulletada, mis meie Katekismusse
õppetusse sees lühhidelt õpetakse.

~~~~~
Kahhekümmemal korril trükkitu
kirjadega, Tallinnas 1786.

MAAITSUS.

Armas Sõbber,

S armolinnu Jummal on maailma
 aignisest omma targema nou parrast om-
 ma tahtmist innimestele teada annud, et se
 waene pattune innimenne omma pohjatuma hinge
 hädda pididi õppima süddamest tundma, ja se jär-
 rele noudma, et temma neist armo andist, mis meie
 Issand Jeesus Kristus omma kannatamisest ning
 surma läbbi on saatnud, pididi ossa sama. Et nüüd
 keikile ei anta aega, ja keik ei sa keik se pühha kirja
 läbbikatsuma, ja nendatao õppida, mis nende hinge
 õnnistusseks tarwis lähhää; siis on taewane Jee-
 sa ka murretsenud, et se, mis loiemalt pühhas kirjas
 õppetakse, woiks lühhidelt neile teada sada, kes rum-
 malad on. Ning sedda õppetakse meie Katekis-
 musse ramato sees, kuida innimenne omma patto
 hädda peab õppima süddamest tundma, ja dige usso
 läbbi õnnast patto häddast ärrapeäma. Et nüüd
 tarwis on, et innimenne omma patto häd-
 süddamest tundma, sest et sel ep olle diget
 ommas süddames hirms ja kartust om-
 ma parrast ei olle tunnud, separrast õppime
 esse peatükki sees omma patto hädda
 sest et kääso läbbi tulleb patto tund-
 ma, 20. Agga sest ei sa käl, kui kegi need
 õpib, waid senna jure lähhää tarwis,
 süddant kowwaste läbbikatsume,
 et pühha Waimo tarkust süddamest
 pallu.

pallume, ja nenda õppime moista, et innimenne läbbi ja läbbi patto läbbi on rikkutud, et pattud ja pattused hümmud hirmsad on Jummalale mehest, ja et meie isse-ennast ei woi aidata ommast wäest, mehest ja tarkussest. Kes sedda diete essumesest peatükki õppib moista, se tunneb warsti, et ep olle teist nou, kuid et temma ennast kui üks waene haige, JEsusse omma hinge arsti holeks annab, sest Kristus on lasso ots, õigusseks iggaühhele, kes tõeste ussub. Rom. X, 4. Kui käst meid saab diete hirmutahud, siis hakkab JEsus nisuggused, kes koorima al ja waewatud on, rõmustama ja aitama. Agga meie rummal meel ja moistus ei moista sedda mitte, se pärrast on õiget usko tarkwis, ja se õige usk on Jummalale tõ. Ewes. II, 8. Kol. II, 12. Agga usk ep olle mitte se tühhine ja paljas mõtte, kui kegi ütleb: minna ussun: waid se õige usk mudab meid, ja sünnitab meid ueste Jummalast, surretab wanna Adama, teeb meid koggone teiseks inimiseseks süddame, mele, ja keige mõttele polest, ja toob sedda pühha Waimo ennesega. Ja sesinnatse õige usso jure peab meid juhhatama

II. Se teine peatük usso õppetusest; seäl sees õppetakse meid, mis Jummal meile on head teinud, ja ikka weel ennam teeb, ja mis meie kohhus on tähhele panna ja tehha, kui meie tõeste sure Jummalale sisse ussumie. Agga sest et õige usk on Jummalale tõ, et meie ei woi ommast wäest omma patto hädda, kuriust ja nuhtlust mitte diete tunda, egga Jummalale sisse uskuda, se pärrast õppetakse

III. Kolmandama peatükki sees, et meie kohhus on Jummalale palluda süddamest, ei mitte üks päinis kelega egga aia-witeks. Agga siis wast on palwe Jummalale mele pärrast, kui innimenne omma

Patto hädäda tunneb, ja weel ennam pääw päwalt
 puab tunda, kui ta hakkab moijima, kui paljo head
 Jummal temmale Jeesusse Kristusse läbbi on tei-
 nud, ja wõttab sepärrast kadduwad asjad alwaks,
 ja need kaddumatta taewalikud aännid sureks pan-
 na. Nenda pallub sähhärdune õige risti-innimenne
 fuust ja süddamest, et Jummal temmale tahhaks
 armio anda, Jummalala sanna ja tahtmist pääw pä-
 walt selgeste ja puhtaste õppida ja ka puhhaste
 sedda möda ellada, kui Jummalala laste kõhhus on,
 et temma woiks Jummalala tahtmist armastada,
 ja se läbbi kurrati, ma-ilma, ja omma lihha taht-
 misse peäle woimust sada. Se wasto, kui sinna
 kelega omnad palwed lohbised, ja se jures patto
 sisse jääd, sedda ei arma Jummal mitte palweks,
 sest nenda prugid sinna Jummalala nimme kurjaste,
 mis Jummal kelab teise kässo sees, ja ähwardab,
 et temma ei tahha nuhtlematta jätta neid, kes tem-
 ma nimme kurjaste suhho wõttwad. Et nüüd meie
 palwe nenda Jummalala mele pärrast woiks olla,
 siis õppetakse meid,

IV. Neljandama peatükki sees, kuida Jummal
 jubba ristmisse läbbi meiega ühhe seädusse teinud, et
 temma tahhaks meie armas Jummal ja õnnisteg-
 gia olla, ja meie piddime sesamma seädusse pärrast
 kui waggad lapsed tedda süddamest kartma, ar-
 mastama, temma peäle lootma ja temma sanna
 kuulma. Et nüüd se pärris-pat ka need waggad
 arwatelleb, ja kurrat se läbbineid, kes pattust
 põõrnud, ueste kuusab patto wõrgoga kinnitwed-
 dada, sepärrast õppetakse selgeste, mis ristminne
 tähhendab, moista sedda, et se wanna Adam,
 kurri südda ehk pärris-pat peab iggapäwase kah-
 hetsemisse ning pattustpõõrmisse läbbi sama
 ärra

ärtaupputud, ja Jესusse wäe läbbi ärrasurre-
ma keige patto ja kurja himmudega, et se uus
innimenne, ehk uus meel ja südda, mis Jummal
loob, woiks ettetulla, ja ikka Jესusse abbi läbbi
patto peälē woimust sada.

Kes nenda omma ristmisse seädusse järrele püab
ellada, se wõttab ka ilma karmwalusseta Jummal
käest abbi patto wasto palluda, sest taewane Jēsa
annab heal meel pühha Waino nelle, kes tedda
palluwad. Luf. XI. 13.

Kes nüüd ussin tahhab olla se järrele noudma,
mis nende nelja peatükki sees õppetakse, se tunneb
kül warsi, kuida kurrat, ma-ilm ja temma kurri
südda tedda sagedaste hirmutawad, ja püüdwad
tedda arraks tehha ja ärrawäsitada, patto wasto
woitlemast, et temma ei peaks otsani kurja wasto
pannema, egga woimust sama. Agga sepärrast et
pea üks waimoliik söddamees mitte kartma egga
tagganema, waid temma kohhus on Jummal ja
meie Jēsanda Jესusse Kristusse ilmaotsata armo
läbbi ennast kinnitada, julge olla, ja tähhele panna,
mis sured heateggemissed Jummal meile on tei-
nud meie Jēsanda Jესusse Kristusse kannatamis-
surma ja üllestoumisse läbbi, ja kui suurt murret
meie armas Onnisteggia meie eest on piddanud,
et temma ühhe armo-sõma-aia on seädnud omma
waggadele, kes tõeste uskwad ning temma sanna
kuulwad, et nemmad se jures omma Jესusse suurt
waewa, surma, ja immelikko rohket armo omma
mele piddid tulletama, ja se läbbi julgust wõtma
kurrati, patto ja kurjade innimeste awwatelle-
se wasto panna, ja kannatlikkud olla keige ihho
ja hinge willetsusse sees, Rom. VIII. 18. Ja
sedda peab meid õppetama.

V. Se wies peatük pühhasi õhto = sõma = aiast. Kui sa sedda, mis lühhidelt on õöldud, diete tähhele panned, siis nääd sa warsi, et sest ei sa kül, ja et se ei kolba warsi Jeesusse lauale, kes ükspäinis katekismusse sannad peast õppib, ja ei moista, egga kusa omma ello aiada sedda möda, mis temma on õppinud: waid et senna jure wägga tarwis lähhab, et sinna Jumwala tahtmisi diete moistad, ussüd, ja süddamesti murretsed omma ello aiada sedda möda, kui need essimesed nelli peatükid sind õppetawad, ja siis woid sinna kui üks õige woõras sinno Jeesanda Jeesusse laua jure tulla.

Die. Dsinnatsed katekismusse õppetusse selletussed ei te sind ka mitte kolbawaks, kui sinna need sannad ükspäinis peast õppid, sest se ep olle ühtegi nou: waid need selletussed on nende himmo ja pakwe pärrast üllespandud, kes heal meel se läbbi püüdwad meles pidada, mis nemmad Jumwala sannast laiemalt on kuulnud ja õppinud. Kui nüüd nisuggused inimmesed õiget kasso neist selletusfist tahtwad sada, siis peawad nemmad keige ennamiste Jumwala kääst armo ja tarkust palluma, et Jummal omma sure armo pärrast neid wõttaks tõe tele juhhatada. Arta mõtle, et se on uus õppetus, sest kes nenda mõtleb, se tunnistab sega ülles omma suurt rummalust ehk riggedust. Sest et meie waene tallopoia suggu ei tahha heal meel Jumwala sanna selgeste õppida ja moista, sepärrast ellab temma keige-ennamiste ni sure hirmsa sõggedusse sees. Kui üks perremees himmustab head wilja, siis on kül temma kohhus Jumwala kääst siggidust palluda ja odata, agga se jures peab temma omma põldo hästi harrima ja head semet wälja külwama; nenda on ka se luggu inimesses süddame põlloga, sedda pead sinna hästi

Jum.

Jummalala sannaga harrima ja Jummalala sannast
 õppima, mis hea ehk mis kurri on; kurja pead sinna
 mahhajatma, ja se järrele noudma, mis hea ning
 Jummalala tahtmisse parrast on, siis annab Jummal
 sinnule tõeste omma siggidust, et sinna diete tar-
 gaks ja wimaks õnsaks woid sada. Agga kuis woib
 se innimenne Jummalala tarkust ennesele sada, kelle
 südda on ja jääb rummalusse läbbi ühhe sõta-
 sarnatseks, kes laist ja holetu on, kes kardab Jum-
 mala sanna diete õppides, ja armab sedda koor-
 maks, kui tedda õige tele juhhatakse? Meist ütleb
 JEsus Matt. XIII, 12. Agga kennel ep olle, selle
 kääst peab ka ärrawoetama mis temmal on. Se-
 parrast ärka ülles ommast rummalussest, kes sa
 maggad patto unne sees, ja touse ülles surnust,
 ehk pattus-ist ellust, siis wõttab Kristus sind wal-
 gustada, se on: temma teeb sind targaks. Ewes. V,
 14. Olle tru ja ussin esmalt wähhema õppetusse
 sees, siis annab Jummal sulle ikka suremat armo ja
 tarkust Matt. XIII, 12. Sest kennel ial on, sellele
 peab antama, ja temmal peab kül ollema. Meie
 Joesanda Jesusse Kristusse Jummal, se au Joesa
 wõtko teile anda iggaühhele, kes süddamest om-
 ma hinge eest murret kannab, tarkusse ja ilmuta-
 misse Waimo, temma tundmiseses; ja teie mois-
 tusse walgustud silmad, et temma woiks teada,
 mis temma kutomisse lotus, ja mis temma au
 parrandusse rikkus on pühha innimeste sees; ja
 mis temma üpris wägga suur wäggi on meie
 sees, kes meie usume temma suurt wäggetas
 teggemist mõda meie sees,

Ewes. 1, 17, 18, 19.

Se tõe Waim juhhatago meid kelge tõe sisse.

A M E N.

Ues Palwe,
Kui sinna hakkad Jummalala
sanna õppima.

Dh! armas taewane Jēsa, anna min-
nule omma pühha Waimo, ja wal-
gusta mind, et minna sinno sanna nen-
da woiksin tähhele panna, et minno süd-
da se läbbi woiks parrandatud ja ueste
lodud sada; peasta mind sinno kalli san-
na läbbi keiaest rummalussest, ja anna
mulle illewelt sedda taewalikko tarkust
omma Poia Jesust diete tunda ja Tem-
ma läbbi patto, furrati ja keitide kurja
innimeste nou peäle woimust sada. On-
nista nendatao minno waese hinge õn-
nistusseks sinno pühha sanna, sesemma
sinno armsa Poia JEsusse Kristusse,
minno kalli õnnisteggia parrast.

Amen!

NB. Ein Sternchen * deutet in der Erklä-
rung des Catechismi an diejenigen Fragen, wel-
che im Handbuch gestanden.

Meie Kristi-Sppetuse wiis Peatükki

Esimenne Peatük.

Jummala kümnest Käskust.

Esimenne Käsk.

Sul ei pea mitte teisi Jummalaid olles
ma minno kõrwas.

Mis se on ?

Meie peame Jummalat ülle keige asjade kart-
ma, armastama ja temma peäle lootma.

Teine Käsk.

Sinna ei pea mitte Jummalat omma
Issanda nimme ilma-asjata suhho wot-
ma; sest Issand ei jätta tedda nuht-
lematta, kes temma nimme kurjaste
prugib.

Mis se on ?

Meie peame Jummalat kartma ja armasta-
ma, et meie temma nimme jures mitte ei nea, ei

waanu, ei lausu, ei walleta egga petta; waid et meie sedda keige hädda sees appl hüame, pallume, fidame ja tänname.

Kolmas Käst.

Sinna pead pühhawäwa pühhitsema.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja temma sanna ei põlga; waid et meie sedda pühhaks peame, heal meel euleme ja õppime.

Neljas Käst.

Sinna pead omma issa ja omma emma auustama, et sinno käsfi hästi käib, ning sinna kawa allad Ma peäl.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie nimad wannemid ja isсандid ei põlga ega wihhasta; waid et meie neid auustame, teenime, nende sanna euleme, ja neid armsaste ja kalliste peame.

Wies Käst.

Sinna ei pea mitte tapma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse ihhule ühtegi kahjo ehk kurja ei te; waid et meie tedda aifame, ja temmale head teme keige ihho hädda sees.

Kues Käst.

Sinna ei pea mitte abbiello ärrariksuma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie kasinaste ja puhtaste ellame kōnnette ja teggude sees, ja et iggaüks peab omma abikasa armastama ja auustama.

Seitsmes Käst.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse rahha ehk warra ei wõtta, egga kawwala kauba, egga pettise tõga eneste pole ei kisu; waid et meie temma warra ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

Kahheksas Käst.

Sinna ei pea mitte üllekohto tunnistama omma liggimesse wasto.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse peäle mitte kawwalaste ei walleta, tedda mitte ei petta, keelt ei pekka, egga kurje kõnnesid temma peäle ei tõsta; waid et meie temma eest kostame keik head temmast kõneleme, ja keik asjad heaks kåname.

Ühheksas Käst.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse kodda.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse parrandust ehk kodda kawwalussega ei püa, egga õigusse nimme eneste pole ei kisu; waid et meie tedda aitame, et temma sedda ennesele woiks piddada.

Rum.

Kümmes Käst.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse naest, sullast, ümmardajat, weiksid, egga muud, mis temma pärralt on.

Wis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse naest, perret ehk weiksid, ärra ei awwatelle, egga wäggise ei wotta; waid et meie neid maenitseme, et nammad paigale jäwad, ja tewod, mis nende kohhus on.

Wis ütleb nüüd Jummal keikist
neidennatist käskudest?

Temma ütleb nenda: Minna se JS-
sand, sinno Jummal, ollen ütse wägga
wihhane Jummal, kes wannematte pat-
to nuhtleb laste kätte, kolmandamast
nina neljandamast põlwest sadik, kes
mind wihtawad. Alaga-neile, kes mind
armastawad, ja minno kässud peawad,
teen minna head tuhhandest põlwest sadik.

Wis se on?

Jummal ähwardab nuhhelda keik, kes needsin-
natied kässud ülleastwad; sepärrast peame meie
temma wihha kartma, ja mitte nendesinnaste
käskude wasto teggema; agga temma tootab ar-
mo ja keik head keikile, kes need kässud peawad,
sepärrast peame meie tedda ka armastama, tem-
ma peäle lootma, ja hea melega temma käsko-
mõda teggema.

Tei-

Teine Peatük.

Pühast Riisti-Uksust.

Esimenne Öppetus:

Minna ussun Jummal se Issa, keige wäggewama taewa ning Ma Loja sisse.

Lomissest.

Mis se on?

Minna ussun, et Jummal mind ja keik loomad on ionud, ihho ja hinge, filmad, kõrwad, ja keik liikmad, moistust ja keik meled on annud, ja weel hoiab; ja peälegi rided, kingad, sõmisse ja jomisse, kooda ja maia, naese ja lapse, põllo, weiksid, ja keik wilja, keik ihho ja ello tarwidust ja toidust rohkest ja igga päaw ka annab, ja keige hädda ja kurja eest hoiab ja kaitseb; ja se keik teeb temma issalikkust jummalikkust armust ja heldussfest, ja ei mitte se pärrast, et minna sedda wäärst ehk teninud ollen; se eest on minno kohhus tedda kitta, tännada, tenida, ja temma sanna kuulda; se on tõeste tõssi.

Teine Öppetus.

Ärralunnastamisest.

Minna ussin JEsusse Kristusse Jummalala aino Paia meie Issanda sisse, kes on jaatud pühast Waimust, ilmale toodud neitsi Mariast, kannatanud Pontiusse Pilatusse al, risti peäle roodud, surnud ning mahhamaetud, allaläinud

porgo:

põrgohauda, kolmandamal päeval jälle ülestõusnud surmuse, üleslõinud tae-
wa, istub Jummal omma keigewäg-
gewama Jõsa parramal kael, seält tem-
ma tulleb kohhut moistma ellawatte ja
surmutte peäle.

Mis se on?

Minna ussun et Jõsus Kristus tõssine Jum-
mal, kes ommast Jõsast iggawest sündinud, ning
ka tõssine inimenne, kes neitsist Mariast ilmale
todud, minno Jõsand on, kes mind ärrakaddu-
nud ja huffamoistetud inimest on peästnud ja
lunnastanud keikist pattust, surmast, ja kurrat-
ti wäest, ei mitte kulla ehk hõbbedaga, waid omma
pühha falli werrega, ning omma ilmasüta kanna-
tamisse ja surmaga, sepärrast et minna temma
omma piddin ollema, ja temma rifis temma al-
ellama, ning tedda tenima iggawesse digusse, wag-
gadusse ja õnnistusse sees, nenda kui temma
on ülestõusnud surmuse, ellab ning wallitseb igga-
weste, se on tõeste tõssi.

Kolmas Öppetüs:

Pühhitsemissest.

Minna ussun pühha Waimo sisse, üht
pühha risti-kogodust, pühhade õsasa-
mist, pattude andeks-andmist, lihha ül-
lestõusmist ja iggawest ello, Amen.

Mis se on?

Minna ussun, et minna ommast melest ja wäest
mitte ei woi Jõsusse Kristusse omma Jõsande sisse
se

se uskuda, egga temma jure sada; waid pühha Waim on mind Ewangeliiummi läbbi kutsnud, omma annettega walgustanud, ja õige usso sees pühhitfenud ja hoidnud, nenda kui temma keige pühha risti-koggodusse Ma peäl kutsub, koggub, walgustab, pühhitseb, ning Jesusse Kristusse fures õige ja aino usso sees hoiab, sesamma risti-koggodusse sees temma minnule ja keikile usklikkudele iggapääw keik pattud rohkestes andeks annab, ja wiimsel päwal mind ja keik surnud alles ärratab, ja minnule keige usklikkudega Kristusse sees iggawest ello annab, se on tõeste tõssi.

Kolmas Peatük.

Pühhasst Issa meie Palwest.

Issa meie, kes sa olled taewas, üh
hitsetud sago sinno nimmi, ao
meile sinno riik, sinno tahtminne. Wo-
ko kui taewas, nenda ka Ma peäl, meie
iggapääwast leiba anna meile tännapäaw,
ja anna meile andeks meie wõllad, kui
meie andeks anname omma wõlglastele,
ning ärra sada meid mitte kiisatusse si-
se, waid peasta meid ärra sest kurtast;
sest sinno pärralt on se riik, ning se wägi-
gi, ning se au iggawest, Amen.

Issa

Issa meie, kes sa olled taewas.

Mis se on?

Jummal tahhas meid se läbbi armolikkult kutsuda, et meie peame uskma, tedda meie õige Issa ja meid temma õiged lapsed ollewad, et meie julgeste ja kindla lotussiega tedda peame palluma, nenda kui armad lapsed omma armsa issa palluwad.

Wesimenne Palwe.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

Mis se on?

Jummala nimmi on kül isse-enneses pühha; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures saaks pühhitsetud.

Kuida sünnib se?

Kui Jummal fanna selgeste ning puhtaste õppetakse, ja meie ka pühhaste kui Jummal lapsed sedda möda ellame, sedda aita meid, armas taewane Issa. Agga kes teistwiisi õppetab, ja elab, kui Jummal fanna õppetab, se ei pühhitse mitte meie seas Jummal nimme; se sest hoia meid, armas taewane Issa.

Teine Palwe.

Tulgo meile sinno riik.

Mis se on?

Jummal riik tulleb kül ilma meie palweta isse-ennesest; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jure tulleks.

Kuida sünnib se?

Kui se taewane Issa omma pühha Waimo meile annab, et meie temma pühha fanna temma ar-

mo läbbi ussume, ja Jummalä meie pärrast ellame siin aialikkust ja seäl iggawest.

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas, nenda ka Ma peäl.

Wis se on?

Jummalä hea armolinne tahtminne sünnib kullma meie palweta; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures sünniks.

Kuida sünnib se?

Kui Jummal keige kurja nou ja tahtmisserikkub ja kelab neid, kes meid ei tahha lasta Jummalä nimme pühhitseda, egga temma rikk meie jure tulla, kui on kurrati, ma- ilma ja meie lihha tahtminne; waid kinnitab ja hoiab meid kindlaste omma sanna ja usso sees meie otsant, on temma armolinne ja hea tahtminne.

Neljas Palwe.

Meie iggapäwast leiba anna meile tänpäätw.

Wis se on?

Jummal annab iggapäwase leiba kull ilma meie palweta keikile kurja innimestele; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et temma meile annaks sedda moista, ja tännoga wastowotta meie iggapäwase leiba.

Wis on iggapäwane leib?

Keik, mis meie ihho toidusses ja üllespidamisess tarwis lähhäb: söminne, jominne, rided, ad, kodda, maia, põld, weiksed, rahha, wawagga abbikasa, waggad lapsed, wagga perre,

waggad ja tru-id üllemad, hea wallitsus, hea ilm, rahho, terwis, aus ello, head sõbrad, tru-id naabred, ja muud nisuggused asjad.

Wies Palwe.

Ja anna meile andeks meie wõllad, kui meie andeks anname omma wõlglastele.

Wies se on?

Meie pallume sesinnatse palwe sees, et se taewane Issa mitte ei tahhaks wadata meie pattude peäle, egga nende parrast meile sedda keelda, mis meie pallume; sest meie ep olle sedda mitte wäärt mis meie pallume, ja ep olle sedda ka mitte teninud: waid tenima tahhaks meile sedda keif armust anda, sest et meie iggapäär paljo patto teme, ja selge nuhtlust tenime. Süis tahhame meie ka süüdistest andeks anda, ja heal meel head tehha nle, kes meie wasto eksiwad.

Rues Palwe.

Ring ärra sada meid mitte kiusatusisise.

Wies se on?

Zummal ei kiusa küll keddagi, agga meie palme sesinnatse palwe sees, et Zummal meid tahha hoida ja üllespidada, et kurrat, ma ilm ja meilikka meid ei petta, egga sada ebba-usiw. kaksipit dundlemisse, ja monne mu sure patto ja häbisise, ja kui meid sega peaks kiusatama, et me kummatagi wiimselt ärrawoidame, ja rooimuseme.

Seitsmes Palwe.

Waid peästa meid ärra sest kurrast

Mis se on ?

Meie pallume sefennatse palwe sees kui ühhel hobil, et se taewane Jõsa meid tahhaks peästra keigesuggusest ihho- ja hinge-, warrandusse- ja aukahjust, ja wimaks, kui meie surma tunnike tuleb, õnsa otsa meile anda, ja armoga sefennatsest hädda orrust ennese jure wäwa wotta, Amen.

Mis on Amen ?

Se on, et minna pean kindlaste uskma, et se taewane Jõsa meie palwed heldes e on wastotnud ja kuulnud; sest et temma isse on meid käsknud nenda palluda, ja tootanud, et temma meid tahhab kuulda. Amen, Amen, se on: jah, jah, se peab tõeste nenda sündima.

Neljäs Peatük.

Pühast Ristmisest.

Mis on Ristminne ?

Ristminne ep olle mitte pahjas wessi, waid üks nisuggune wessi, mis Jummalä käsus on seätud, ja Jummalä sannaga ühtepandud.

Mis Jummalä sanna le on ?

Kui meie Jõsand JEsus Kristus ütleb Mattheusse ramato wiimises peatükis : (28 , 19.) Minge ja õppetage teie rahwast, ja ristige neid Jummalä se Jõsa, ja se Poia, ja se pühä Waimo nimmel.

Mis annab ehk sadab ristminne ?

Temma sadab pattude andeks-andmist, peästab ärra surmast ja kurratist, ja annab iggawesse õnnistuse feikile, kes sedda ussuvad, mis Jummalä sanna ja tootused kuulutawad.

Misfuggused on need Jummalala sannad ja tootused?

Kui meie Issand JESUS Kristus ütleb Mar-
kusse ramato wiimses peatükis: (16, 16.)
Kes usub, ja kedda ristitakse, se peab õn-
saks sama, agga kes ei usu, tedda peab huk-
ka moistetama.

Kuida wõib wessi ni sured asjad tehha?

Wessi ei te sedda tõeste mitte, waid Jummalala
sanna, mis weega ja wee jures on, ja usk,
mis seddasamma Jummalala sanna wee sees us-
sub; sest, ilma Jummalala sannata on wessi paljas
wessi, ja ei mitte ristminne; agga Jummalala
sannaga on se üks ristminne, se on üks ello wessi
täis armo, ja uesündimisse pesseminne pühha
Waimo läbbi, kui pühha Paulus ütleb Titusse
ramato kolmandamas peatükis: Jummal on
meid õnsaks teinud ^{u. e. l. m. u. s. l. o. o. m.} uesündimisse, pessemisse,
ja pühha Waimo ^{u. e. l. m. u. s. l. o. o. m.} lüendamisest läbbi, ked-
da temma on wäljawallanud meie peäle roh-
kete JESUSE KRISTUSE meie ^{u. e. l. m. u. s. l. o. o. m.} õnniswõrja
läbbi, et meie temma ^{u. e. l. m. u. s. l. o. o. m.} armis läbbi õigeks teha-
tud iggawese ello ^{u. e. l. m. u. s. l. o. o. m.} pärrits pidamine sama
lotusse järrel; se on üks tõsine sanna.

Mis tähendab nisuggune wee ristminne?

Se tähendab, et wanna Adam (se on meie
pattune südda) peab iggapäwase kahhetsemisse
ja pattuipõõrmisse läbbi meie sees ärra-oppu-
tud sama, ja surema keige patto ja kurja him-
mudega, ja iggapäw jälle ettetullema ja ül-
lestouma se uus innimenne, kes õigusse ja puh-
hastusse sees Jummalala ees peab iggaweste ellu-
ma.

Kus se on kirjotud ?

Pühha Paulus ütleb ommas ramatus Roma-
rahwale kirjotud, kuendamas peatükkis: Meie
olleme Kristussega mahhamaetud ristmisse
lähbi surma sisse, et otsego Kristus on ülles-
ärretud surnust Issa an lähbi, meie ka nen-
da peame udes ellus kätima.

Wies Peatük.

Pühhasi Altari Sakra- mentist.

Mis on Altari Sakrament ?

See on meie Issanda Jeesuse Kristusse tõssine
ihho ja weri, leiba ja wina al meile risti-
rahwale süa ja juu, Kristussest ennesest seätud.

Kus se on kirjotud ?

Nenda kirjotawad need pühhad Swangelistid:
Matteus, Markus, Lukas ja se pühha Paulus:

Meie Issand Jeesus Kristus sel õsel,
mil tedda ärra-anti, wottis leiba, tän-
nas, murdis ja andis omma Jüngrit-
tele, ja ütles: wotke, söge, se on min-
no ihho, mis teie eest antaks, sedda tehke
minno mälestusseks.

Selsammal kombel wottis temma ka
karrika pärrast õhto-sõma-aega, tannas
ja andis omma Jüngrittele ja ütles: joge
leit sealt seest, sesinnane karrikas on se
uus seadus minno werre sees, mis teie

Ja mitme eest ärrawallatakse pattude andeks- andmisseks; sedda tehke ni mittoford, kui teie sest jote, minno mällestusseks.

Mis kasso on meil sefistuggusest sömisest ning jomisest?

Sedda näitwad meile needfinnatsed sannad: mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks- andmisseks; se on, et meile sakramenti sees pattude andeks- andmist, ello ja õnnistust nende sannade läbbi antakse; sest kus pattude andeks- andminne on, seal on ka ello ja õnnistus.

Kuida woib ihholik söminne ning jominne nisuggused sured asjad tehha?

Söminne ja jominne ei te sedda tõeste mitte, waid need sannad: mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks- andmisseks; need sannad on ihholikko sömisse- ja jomisse jures, kui üllem ässi sakramenti sees, ja kes needsammad sannad ussub, sel on, mis nemmad tunnistawad, pattude andeks- andminne.

Kes wottab ausaste sefinnatsse sakramenti wasto?

Naastma ja ihho polest ennast walmistama, on üks kaunis wäljaspidine kombe; agga se on diete ja hästi walmistud, kellel usk on nendefinnaste sannade peäle: mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks- andmisseks; agga kes neidfinnatsid sanno ei ussu, ehk kaksipiddi mõtleb, se ep olle mitte wäärt, egga hästi walmistud, sest se sanna: teie eest, tahhab selged usklikud süddamed.

Som-

Hommiko = Palwe.

Önnistago mind Jummal Jesa, Poeg, ning
pühha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas
taewane Jesa, Jesusse Kristusse
sinno armisa Poia meie Jesanda läbbi,
et sinna mind minnewal öfel alled armo-
likkult hoidnud ja kaitstud keige ihho ja
hinge koh o eest. Minna vallun sind, an-
na mulle armo, et minna woiksin ommad
pattud süddamest tunda, kahhetseda ja
mahajätta, ja anna mulle andeks feik
minno pattud ja eksitused, misga min-
na sind ollen wihhastanud; fairse ja hoia
mind selsinnatsel päwal armolikkult kei-
ge watto, furja ning kahjo eest, et feik min-
no mõtte, sanna, teggo ja ello woiks sin-
no mele wärrast olla. Sest minna annan
omma ihho ja hinga, meie üllema wallit-
seja, ja feik muud üllemaid, meie wanne-
mad, sügulased, waenlased, feik risti-
rahwast, ja feik, mis mul on, sinno ho-
leks; sinno pühha Waim wallitsego
mind, sinno pühha Ingel olgo minno ju-
res, et se furri waenlane ühtegi melewal-
da minna peäle ei sa, Amen.

Palwed enne Söma = aega.

REkide silmad lootwad, Issand, sinno peäle, ja sinna annad neile nende roga ommal aial. Sinna teed lahti ommad helded ja rohked käed, ja täidad keik, mis ellab, hea melega.

Uu olgo Jummalale Issale, Poiale, ja pühhale Waimule, Amen.

Issa meie, kes sa olled taewas, n. t. s.

Issand Jummal, taewane Issa, õnista meid ja neetsinnatsed, sinno annid, mis meie sinno rohkest armust wa towottame. Jesusse Kristusse meie Issanda läbbi, Amen.

Kristus ütleb: Innimenne ei ella üfs-päinis leiwast, waid iggaühhest sannast, mis Jummalala su läbbi käib, Amen.

Palwed pärrast Söma = aeg.

ZAnnage Issandat, sest temma on helde, ning temma heldus kestab igga-west, kes keige lih hale roga annab, neile westele nende sömist annab, neile nore kaarnaile, kes tedda appi hüüdwad. Temmal ey olle rõmo hobbose wäest, egga melehead ühhegi luist; sel Issandal on mele-
hea

hea neist, kes tedda kartwad ja temma armo peäle lootwad.

Au olgo Jummalale Issale, Poiale, ja pühhale Wainule. Amen.

Jesa meie, kes sa olled taewas. n. t. s.

Mie tänname sind, Issand Jummal taewane Issa, Jeesusse Kristusse meie Issanda läbbi, keige sinno ande ning heateggemisse eest, kes sinna ellad ning wallitjed iggaweste, Amen.

Jummal olgo fidetud ja tännatud sõmisse ja jomisse ja temma kalli san-na eest, temma andko meile eddespiddi meie iggawawast keiba, ja õnnistago meid ka hinge polest Jeesusse Kristusse meie Issanda läbbi, Amen.

Issand, sinno suur nimmi olgo fide-tud nüüd ja iggaweste, Amen.

Õhto = Palwe.

Õnnistago mind Jummal Jesa, Poeg ja Pühha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas taewane Issa, Jeesusse Kristusse sinno armsa Poia meie Issanda läbbi, et sinna mind minnewal päwal olled ar-molikkult hoidnud ja kaitstud keige ihho

ja hinge kahjo eest. Minna pallun sind, anna mulle armo, et minna woiksin ommad pattud süddamest tunda, kahetseda ja mahhajõtta, ja anna mulle andeks keik minno pattud ja eksitussed, misga minna sind ollen wihbastanud; faitse ja hoia mind selsinnatsel õsel armolikkult keige patto, kurja ning kahjo eest, et keik minno mõtte, sanna, teggo ja ello woiks sinno mele pärrast olla. Sest minna annan omma ihho ja hinge, meie üllema wallitseja, ja keik muud üllemad, meie wannemad, suggulased, waenlased keik risti rahwast, ja keik, mis mul on, ännõ holeks; sinno pühha Waim wallitsego mind, sinno pühha Ingel olgo minno jurõs, et se kurri waenlane ühtegi meelewalda minno peäle ei sa, Amen.

Õppetus.

Melewallast pattud andeks anda ja finnitada.

Mis on pattude andeks, andmissõ ja finnitamissõ Melewald?

Pattude andeks, andmissõ ja finnitamissõ melewald on se woimus, mis meie Isand Jesus Kristus Ma peäl armo-õppetussõ kulutamissõ sees on seadnud, neile pattusteile, kes pattust pöörwad, pattud andeks anda, agga neile, kes pattust

P. kust a porta, pattud finnitada, nenda kui Kristusse sannad tunnistawad.

Kuida siis Issand Kristus ütleb?

Temma ütleb nenda Joannesse ramatus: 20, 21-23. Nenda kui se Issa mind on läkkitanud, nenda läkkitan minna teid ka. Wortke pühha Waimo: kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud, kellele teie ial pattud finnitare, neile on need finnitud.

Mis kasso sadab se Melewald?

Sedda tunnistawad meile need sannad: Kellele teie pattud andeks annate, neile on need andeks antud; se on, et pattud andeks antakse neile usklikkudele Jesusse Kristusse nimmel, kes sedda omma surma ja werre läbbi on saatnud, et usk finnitakse ja südda julgust ja rahho tunneb. Sest kui pattud on andeks antud, siis südda usso läbbi rahho tunneb.

Kuida woib innimenne pattud andeks anda?

Innimenne ei woi pattud andeks anda isstienest ehk ommast loast, waid ammeti polest ja Issanda Jesusse Kristusse käskmisse peäl, nenda kui need sannad tunnistawad: Kellele teie pattud andeks annate, neile on need andeks antud: wortke pühha Waimo. Sest otsego Innimesse Noial Ma peäl melewalda on pattud andeks anda, nenda on temma sedda melewalda Ewangeliiumi ehk armo-õppetusse kulumisse ammetile annud, kui temma ütleb: Kui se Issa mind on läkkitanud, nenda läkkitan minna teid ka. Joan. 20, 21- ja Luk. 10, 16. Kes teid kuleb, se kuleb mind.

Kellele

Kellele peab pattud andeks antama?

Meile, kes omma patto hädada tõeste tundwad, kahhetsewad, ja allandikko ja usklikko süddamega ülestunnistawad, ja JEsusse Kristusse parast armo ja rõmustamist ihaldawad; sest nenda ütleb JEsand JEsus selle almatud wasto: Olle rahhul, minno poeg, sinno pattud on sulle andeks antud. Matt. 9, 2; ja patto kahhetsewa naese wasto: Sinno pattud on sulle andeks antud, sinno usk on sind aitnud, minne rahhoga. Luf. 8, 48. 7. p. 48. s.

Kellele peab pattud finnitama?

Keikile innimestele, kes pattust ei põra, ja ei ussu, kes meel patto sees jäwad ellama ja keik head maenitsust põlgwad, nenda kui meie JEsand JEsus Kristus õppetab Matt. 18, 15: Kui sinno wend sinno wasto efsib, siis minne, ja nomi tedda sinno ja temma keskes ükspäinis; kui temma sind kuleb, siis olled sinna omma wenna kasuks sanud. Agga kui temma sind ei kule, siis wotta weel üks ehk kaks ennesega, et keik assi kahhe ellik kolme tunnistaja sius seisaks; agga kui temma neid ei kule, siis anna koggodussele teada; agga kui temma koggodusit ei kule, siis olgo ta sinno melest kui üks paggan ja tõlner.

Mis sugused pattud peab ülestunnistama?

Jummala ees peab innimenne ennast keikipiddi pattuseks tunnistama, ka nende pattude polest, mis temma ei tea agga tunne, nenda kui meie Jesa meie palwes teme; agga õppetaja ees tullerwad need pattud ülestunnistada, mis meie teame ja ommas süddames tunneme.

Misfuggused pattud need on ?

Siin pead sinna omma ello läbbikatsuma Jum-
mala kumne kässo järrele, kas sa olled issa, emma,
poeg, tüttar, issand, emmand, perremees, perre-
naene, sullane, tüdruk; kas sa olled olnud sanna-
knuhmatta, kas sa kellelegi olled kurja teinud sanna
ehk tõga, kas sa olled warrastanud, holeta ja
wihhane olnud, ebba-usko piddanud, roppus ellus
ellanud ja wassetanud, ja kahjo teinud.

Patto Tunnistusse Sannad.

Armas õppetaja, minna pallun sind, et sa
minno patto tunnistust kuled, ja Jummalat
polest pattude andeks-andmist kulutad :

Minna waene pattune innimenne tunnistan
Jummalat ja sinno ees, et ma polle ükspäi-
nis patto sees sündinud ja ilmaile tulnud, waid
et ma ka Jummalat kumne kässo wasto saggedas-
te eksinud, Jummalat ja omma liggimest wi-
hastanud, ja ollen sega Jummalat wiha ja ig-
gamest nuhtlust ennese peäle saarnud. Agga min-
na kahhetseen ommad pattud keigest süddamest,
ja ussun Jeesusse Kristusse läbbi õnsaks sada.
Sepärrast tullen minna armo aial, ja pallun sind
Jeesanda Jeesusse sullast, et sa mulle pattude an-
deks-andmist kulutad, ja minno nõdra usso kin-
nitussaks mind Jeesanda Jeesusse Kristusse ihho
ja werrega sõdad ja jobad. Minna tahhan
Jummalat armo ja pühha Waimo abbi läbbi
omma

omma pattuse ello parrandada, pattude eest ennast hoida, ning nenda ellada, kui wagga risti-innimesse kohhus on.

Koddo = Öppetus.

Eh monningad pühha kirja tunniatused keigesugguste innimeste maenitsuseseks üllespandud, kuida nemmad peawad omma ammeri üllespidama, ja mis nende kohhus on tehha.

Piiskopide ehk üllewatajatte ja Öppetajatte kohhus.

Uks koggodusse üllewaatja peab ollema lait matta, ühhe naese mees, kassin, moitlik, puhtaste ehhitud, woдрaste wasto wo:ja, kes kōlab öppetama, ei mitte jodik, ei mitte taplik, ei mitte roppo kasso püüdja, waid kes järrele annab, ei mitte riakas, ei mitte rahha peäle ahne, kes omma maia-rahwa üle hästi watab, kes ommad lapsed peab sannakuulmisses keige tõsise wiisiga: (sest kui kegi omma ennese maia-rahwa üle ei märka üllewaatja olla, kuida woib temma Jummalala koggodusse eest hoolt kanda?) ei mitte sesuggune, kes usko hilja wastowõtnud.

Kes kinnipeab sest ustawast sannast minno öppetusse järrele, et ta woiks wägaw olla ni hästi maenitsema terwe öppetusse läbbi, kui ka neid, kes wastoräkiad on, nomina. 1 Tim. 3, 2-6. Tit. 1, 7-9.

Kuuljatte kohhus omma Öppetajatte wasto.

Nenda on ka JSand seädnud neile, kes armo-
öppe

Öppetust fulutawad, et nemmad armo-öppetusfest
peawad ellama. I Korint. 9, 14.

Kedda öppetakse sannaga, se jaggago leif head
sellele, fes tedda öppetab. Urge efsige mitte, Jum-
mal ei anna ennast mitte pillada. Kalat 6, 6. 7.

Neid wannemid, fes omma ammeti häs i
üllespiddawad, peab fahhewörra auustusese
wäärt petama, feigeennamiste neid, fes tödd
terwad sannas ja öppetusfes. Sest firri ütles: Ein-
na ei pea mitte härja suud kinnisidduma, fes pah-
mast tallab, ja: üks töteggia on omma palga
wäärt. I Tim. 5, 17. 18. Luk. 10, 7.

Meie pallume teid, et teie wöttate nisuggusiks,
kui nemmad on, neid piddada, fes teie seas tödd
teggerwad, ja teie üllematajad on Jesanda sees, ja
teid maenitfewad; ja et teie wöttate neid üpris
wägga armsaste piddada nende tö pärrast. Pid-
dage rahho isfekeskis. I Tessal. 5, 12. 13.

Kuulge ommad juhatajad ja wötke nende san-
na, sest nemmad walwawad teie hingede eest, nen-
da kui need, fes wastust peawad andma, et nem-
mad sedda römoga terwad, ja ei mitte öhkades: sest
teil polle sest mitte kasso. Ebr. 13, 17.

Jmalikko üllematte kohhus.

Jgga hing heitko ennast üllematte alla, kessel
feigeüllem melewald on; sest üllemad ep olle mi-
do kui Jummalast: agga fes üllemad on, need on
Jummalast seätud. Kes nüüd üllematte wasto-
panneb, se panneb Jummalas seadmisse wasto-
agga fes wastopannewad, need saatwad isse en-
neste peäle nuhtlust. Sest ta ei kanna modka mitte
ülma-asjata; sest temma on Jummalas tenev,
kät

Kättemaksja nuhhelda sedda, kes kurja teed. Rom.
13, 1. 2. 4.

Allamatte kohhus üllematte wasto.

Andke Keisrile, mis Keisri kohhus, ja Jum-
malale, mis Jummalala kohhus on. Matt.
22, 21.

Sepärrast on tarwis, et teie ennast allahelda-
te, ei mitte üksipainis nuhtlusse, waid ka südda-
me-tunnistusse pärrast. Eest sepärrast makske
ka makso, sest nemmad on Jummalala sullased, kes
otse se eest murret kandwad. Siis tassuge nüüd
keikile mis teie kohhus on; makso, kellele makso, tolli-
rahha, kellele tollirahha, kartust, kellele kartust,
au, kellele au tulleb anda. Rom. 13, 5. 6. 7.

Sepärrast maenitjen minna keige-essite, et peab
tehtama pallumissi, palwesid, pallumissi teiste
eest, ja tännamissi keikide innimeste eest, kunningat-
te ja keikide eest, kellel keigeüllem melewald on, et
meie rahholist ja tassast ello woiksime ellada kei-
ge Jummalafartusse ja ausa ello sees; sest se on
hea ja armas Jummalala meie õnnisteggia melest.
1 Tim. 2, 1. 2. 3.

Sulleta nende mele, et nemmad würstide ja
üllematte wasto allandikkud on, nende sanna
wõiwad, ja keige hea teule walmis on. Tit. 3, 1.

Heitke ennast keige innimeste seadmisse alla,
Jesanda pärrast, olgo kunninga kui üllema allo,
ellik pealikkute, kui nende alla, kes temmast on
lääkitud. Kurjategaiaattele käl nuhtlusseks, agga
heateggi attele kitusseks. 1 Peetr. 2, 13. 14.

Abbiello: rahwa kohhus.

Teie mehhed, ellage omma naestega targaste, ja tehke selle naeste-rahwale kui nõdramale astjale au, nenda kui neile, kes ka armo ello päriiad on, et teie palwesid ärra ei keelta. 1 Petr. 3, 7.

Mehhed, armastage ommad naesed, ja äger sage wihhaseks nende wasto. Kolos. 3, 19.

Naesed, kuulge omma meeste sanna kui JSsanda sanna, nenda kui Sara Abraami sanna wõttis kuulda, ja hüdis tedda issandaks, kelle lapsiks teie ollete sanud, kui teie head tete ja ühtegt hirmo ei kardada. Ewes. 5, 22. 1 Petr. 3, 1. 6.

Wannematte kohhus.

Teie issad, ärge ärritage omma lapsi wihhale, et nemmad meelt ärra ei heida, waid kaswatage neid karristamisses ja JSsanda maanitsemisses. Ewes. 6, 4. Kolos. 3, 21.

Laste kohhus.

Lapsed, kuulge omma wannematte sanna JSsanda sees, sest se on õige. Auusta omma issa ja emma: (se on essimenne kässo-sanna ühhe tootus-sega:) et sinno kässo woiks hästi kãia, ja sinna woiksid kãua ellada Ma peäl. Ewes. 6, 1. 2. 3.

Perre-wannematte kohhus.

Josandad, tehke sedda sullastele, mis õige ja kohhus on, ja jätke õhwardamist mahha,

ja teädke, et ta teil ennestei Issano taemas on,
ja temma ei pea ennami luggu ühhest kui teiseft.
Ewes. 6, 9. Kolos. 4, 1.

Sullaste, ümmardajatte, Päiliste ja Teoliste kohhus.

Teie sullased, kuulge neude sanna, kes teie is-
sandad on lihha poleft, kartusse ja wärristussega
omma süddame waggadusjes, nenda kui Kris-
tusse sanna; ei mitte silmafirjaks tenides, kui need,
kes innimeske mele pärrast püüdwad olla, waid
kui Kristusse sullased, kes Jummal tahtmist
süddamest tewad, kes heal meel Issandat teni-
wad, ja mitte innimesi, ja teädke, et, mis head
legi ial saab teinud, temma sedda saab Issanda
käest, olgo sullane ehk wabbat innimenne. Ewes.
6, 5. 6. 7. 8. Kolos. 3, 22.

Nore Rahwa kohhus.

Teie nored, olge wannematte wasto allandif-
tud, agga keif olge teine teise wasto allandif-
tud, ja ehhitage ennast seestpidi allandifko melega; sest
Jummal panneb sureliste wasto, agga allandif-
tuily annab temma omma armo. Siis allan-
dage ennast nüüd Jummal wäggewa käe alla,
et temma teid wõiks üllendada õigel aial.
1 Petr. 5, 5. 6.

Lehkede Maeste kohhus.

Kes tõeste lesknaene on, ja üksi järrele jänud, se
lõdab Jummal peäle, ja jääb kindlaste pallumis-
te ja palwette sisse õdd ja päwad: agga kes lih-
ha huumus ellab, se on ellawalt surnud. 1 Tim.
5, 5. 6.

Opp. 18, 14 Wägga önnis on Leimur,
kna mönna löng (valt þar) Wägga
omna fud dan kowear lew, Lang
onnestase fise:

26 a

8. 13. Kogu maailma on ühne ja ühtne, ei olnud kahte keelt egi
17, 19. Lohu üles kaasa wasta: Eanna ja
Iraaeli, Iraeli, Kalean, ja sunnista jeni
ete ja rügi müüa üles: mis ja ole leina
äga jätga mu eest ära.

Laul 30, 14. So Kale sunnistust ohwris, ja
kõrge ära keigetorgema ja õnned lootuste
15. ja nia õind appi ahhastuste päeval,
lähhen mind jett wäljakiskata, ja sunnista
pea mind õnnelama. v. 13. Kes ohwris too
sunnistust, ja aurotab mind ja walmistab
leed, et ma temmale ja õnnisust woin an
riikka wõnoga. Laul 51, 19. Jumal
10. 15. Jumal, ja jüddamed, ja mis in. Leas rüige on 17
Lea ees üks hirmus ahi.

10. 105. Inno kann on mu jallale
pis ja walguksen mu jalat peäl.

St. Dawid. Laul 3, 3. Jehowa olle mulli ar
mõlinas: te mind jeeuaks, jeh. jett mu
lõundid furdwad hirmo. 4, ja mu hing
sunnib furd hirmo, ja sinna jeh. wõitau
7. Ma olen äroawa sinu õnnisust ja elu
8. Mo silmad on äroawad meile hõrmi karm
näd on wõnans leinu keiwide mu wõelate
jätat

10. 36. Kes minna wasta paku leed, jeh. jett
wõigi waldõz oma hingede, ketu kes mind wõitau
ja jama jawa juma! Delid wille allig. wõitau
10. 38. Nade ei fure mübe ära, ja nade felle
ke ära ja nenda nanda keig elikkale naja jett

Iggauhhe Risti-innimesse kõõhus.

Sinna pead omma liggimest armastama kui isse, ennast. Sellesinnatse sanna sisse on keik kääsüd ühtepandud. Rom. 13, 9.

Tehke pallumissi keikide-innimeste eest. 1 Tlm. 2, 1.

Kui iggaüks teeb omma tööd,
Siis on keik asjad majas hääd.

Õnna Lutterusse Rõõsimiste ja Kõõmiste sannad.

1. Kas sa ussud, et sa pattune olled?
Jah minna ussun, ma ollen pattune.

2. Kust sinna sedda tead?

Zummala künnest kääsust, neid ei olle minna mitte piddanud.

3. Kas sinna kahhetted ommad pattud? *Kui väga?*

Jah minna kahhetseen, ja se teeb mulle wäga haiget, et minna Zummala wasto ollen efsinud.

4. Weis olled sinna omma pottudega teinud?

Zummala wihha, aialikko surma, ja igga-
west hukkarust.

5. Kas ja usjud õulats sada?
Jah minna ussun sedda kindlaste.

6. Kelle peäle pead sinna lootma?
Minno armsa Jõsanda JEsusse Kristusse
peäle.

7. Kes on Kristus?
Jummala Poeg, tõssine Jummal ja tõssine
Innimenne.

8. Das ennam kui üks Jummal?
Üks ainus Jummal on, agga kolm temma alno
õllemisse sees, Jõsa, Poeg ja pühha Waim, ja
need kolm on üks. 1 Joan. 5, 7.

9. Mis on Kristus sinno eest teinud/ et sa temma
peäle loda?
Temma on minno eest surnud, ja on omma
werre risti sambas minno eest ärrawallanud pat-
tude andeks-andmisfeks.

10. Das Jõsa ka sinno eest surnud?
Ei õlle, sest Jõsa on Jummal ja pühha Waim
ka; agga Poeg on tõssine Jummal ja tõssine
Innimenne, kes minno eest on surnud, ja omma
werre minno eest ärrawallanud.

11. Kust sa sedda tead?
Pühhast armo õppetussfest ja neist sakramenti
sannadest, ja temma ihhust ja werrest, mis mulle
sakramentis on pandiks antud.

12. Ütle mulle need sannad?
Meie Jõsand Jõsus Kristus sel õsel n. t. f

Matt. 11, 28. ^{6.} ~~Uude~~ ^{Uude} ~~muura~~ ^{muura} jure peia see vakeratid ja noormehi
 oled ja minna lahha teile kinga meel jaha.
 Mat. 12. Neil see terwed on, epolle arsti tarvis
 vaid haigedel. 13. Luga ninge ja õppige mis
 Le on, minna lahha hallas lüsi ja mitte
 otuori, sest minna ep sulnud õiget, vaid
 pabufid melegoraa. pole rätoma.
 Mat. 1, 15. Ustav on Jefanna, ja keigova to
 väiksele väär, et Kristus Jesus Maatra
 siise on sulnud, pabufid on fars leggema,
 kelle seast ^{mita} keigüülen olla.

c

Kulutama? 1) Meie laeva pärriad Kr. Janna
 tähta a) lannagem kui Inglis b) xio xem xei
 inali 1) lannaga 2) seggadesa, ärrapeastelo
 pattule farnud. Rom. 16 Meie leame sedda
 et meie wanna inim. Lemmaga on riiti
 Odus, et patto ikko peale lühjans minema
 et meie mitte enam patte ei leri v. 8 Kui
 meie Kris fustega ollime farnud, Lio uofum
 meie, et meil ka Lemmaga peame ellaga
 11. Nenda arrage ka lile egnast pattule
 xii farnud ollende, agga Hale ellana, Kr.
 Lüste meie fanda fii.

10.

Laul AQ, 18 Ukoki ei voi mitte wenda
 Lunnas tada egga Hale lunnas lamio se
 hizada Lemma eest anda. 9 La nende hinga
 lunnas laminne on ni kallio, esse peaf
 maha jama iggaweste 10 Et ka wea top
 maha pears ellana ja ärramud darenast
 mitte naqjema

13. Kas sinna siis usjud, et sakramentis Kristusse
tõsine ihho ja werri on?

Jah minna ussun sedda.

14. Mikspärrast usjud sa sedda?

Kristusse sannade pärrast: Wõrke, sõge,
se on minno ihho; jõe keif sealt seest, se on
minno werri.

15. Mis peame meie tegema, kui meie temma ihho sõme,
ja temma werre jome, ja nenda sedda panti
wottame?

Meie peame temma surma ja werre- ärra-
wallamist kulumama ja se peale mõtlema, kuid
temma meid on õppetanud: Sedda tehke, ni
mittoford, kui teie sedda tete, minno mälles-
tusseks. *taustama*

16. Mikspärrast peame meie temma surma mälletama
ja sedda kulumama?

Et meie õppime uitma, et ükski loom ei olle
woinud meie pattude leppitada, kuid üks päin
Jesus Kristus tõsine Jummal ja inimene,
ja et meie õige hirmo tunneme omma pattude
pärrast, ja neid raskest armame, ja üks päin
Kristussest enast rõmustame, ja nenda seama
ma usso läbbi õnsaks same.

17. Mis sundis Kristust sinno pattude eest surrema
ja neid leppitama?

Temma suur armastus omma Issa, miino;
ja keif de pattuste wasto, nenda kui kirjutud
on Joan 14, 31. Rom. 5, 6-8; Galat. 2, 20;
Ewef. 5, 25.

18. Mikspärrast tahhed sinna Jummalala lauajure miina?

Et minna õppin uskma, et Kristus surest armust minno pattude pärrast on surnud, kui õõldud on, ja et minna temmast ka õppin Jummalat ja omma liggimest armastama.

19. Mis peab risti innimesõõndima fõõgedaste Altari Sakramenti tõõtma?

Jummalala polest peab tedda sundima Kristusse kãst ja tootus, pärrast ka temma omma hãdda, mis tedda waewab, mis pärrast nisuggune kãstminne, kutsminne ja tootaminne sũnnib.

20. Mis peab innimenne teggema, kui temma nisuggust hãdda ei tunne, egga iggatse se Sakramenti jãrrele?

Sel ei õlle parremat nou, kui et temma (1) õõnima sũddant lãbbikatsub, welaks temmal patust lihha ja werd on, ja ussub, mis pũhha kirri fulutab Kalat. 5, 16. 17. Rom. 7, 18.

(2) Et temma tãhhele pãneb, welaks temma siin ilma sees on, ja mõtleb, et temmal patto ja hãdda ei pudu, nenda kui se kirri õtleb Joan. 15, 18-20. 16, 8-20. 1 Joan. 2, 15. 16. 5, 4. 5.

(3) Siis lelab temma ka kurratit ennese õõmbert, kes walle- ja tapmissõõga õõõd ja pãwad seest- ja wãljaspiddi tedda rahhule ei jãtta, nenda kui se kirri tunnistab Joan. 8, 44.

1 Petr. 5, 8.

Jesus

Matt. 11. 28. 29. Gulge minn jure kerapawadud ja poor
wafadolehe ja minna kaiton leie hingamist, ara.

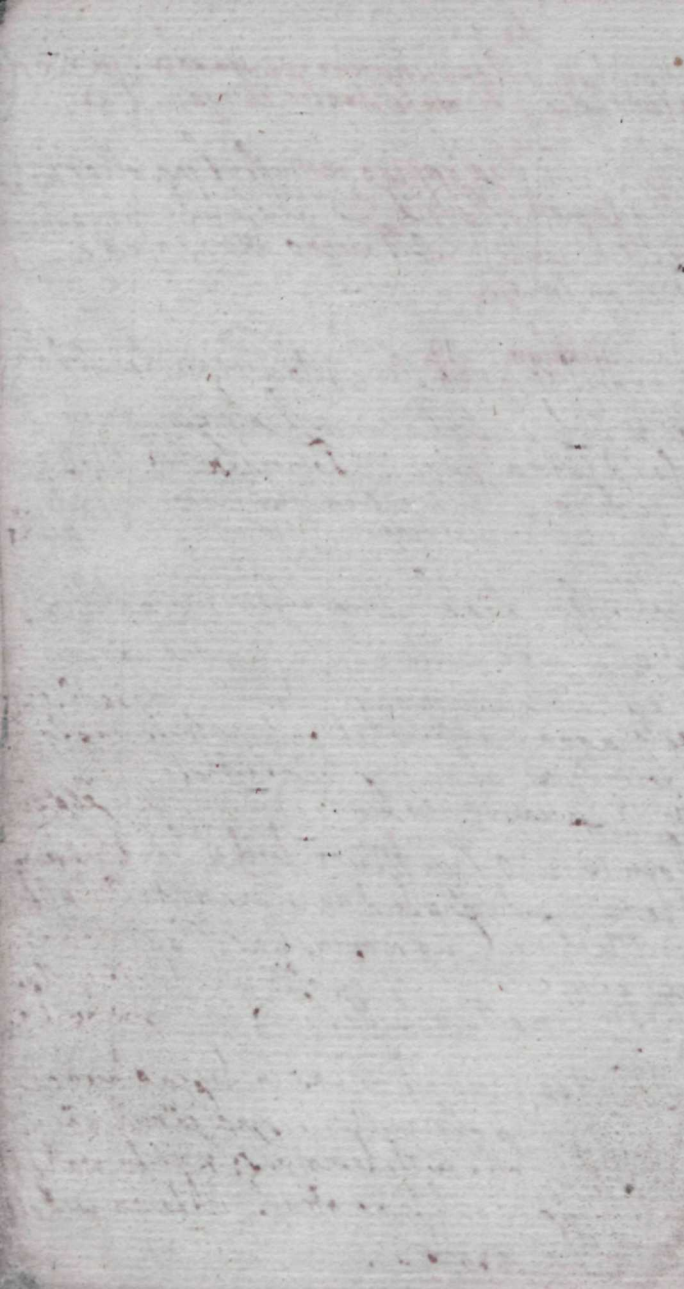
2) Wõire emeste pöäle
* minno ikke, ja õppige minust, et ma ollen lasten
ja süddamest allendix, siis leiate leie hingamist
emeste hingedele. Sest minno ikke on hea ja minno
koorm on rasja.

1) La polest: ^{Sidalehuu} 19. 19. Ni mitto kord, kui leie sedda
leiea jõe ja seft karrimast jõe, kulubage
Island summa, leiea kui Lemme lalleb. Matt. 11. 28
Gulge minn jure kaja, kes wawadud ja kormotud olele
ja kripa taknan leie hingamist, ara, wõire emeste pöäle

1) Mat. 3. 16. 17. ²⁰ Lgga minna üllen: Kõige waimus
siis ei se leie mitte liha himmo järrele.
17. seft liha himmustab waimo wõitja w. leie
wõitja; agga need sinna seft on leie seise wõitja,
et leie mitte ei se mis leie kaitsele.
Rom. 7. 18. Ma tean õnnimo jesi, se on minno liha seft ei
elle mitte head.

2) Joon 15. 18. 20. Kui Mailm teid wihkab, siis tead
et lema mind õnni seid on wihkanud: Ollen siie
teie Mailmas, siis arwastaks Mailm oma:
Agga et leie Mailmas epõlle w. id minna õnni
leid Mailmas ärrawahilõend, sepanas wihkab teid
Mailm.

3) Joon 8. 44. Kuurat on üks in. Jappa oland alg
mõist, ja epõlle mitte leima jäinud jõe jõe
seft, siis ei olle mitte lema jõe; kui la walle
rõgib, siis rõgib lema oma, seft la on wallele
ja wallelele jõe.

Jesusse Rimmel ning auuks.

I. Küsiminne.

*Mis peab meie keige surem murre ollema
ni kaa kui meie ellame?

Koostminne.

 meie woiksimme Jummalat diete tunda
ja tenida. Luf 1, 74-75.

*II. Kuida woime meie Jummalat diete
tunda ja tenide?

Dige usso läbbi, pühha ja jummalakarlikko
ello sees.

III. Kas neil, kes Jummalat tahtwad
tunda ja tenida, lubba on nenda ella-
da, kui nende kurri lihha ja werri
tahhab?

Ei olle mitte, waid neimad peawad ellama
nenda kui Jummal tahhab. 1 Petr. 4, 1, 2.

*IV. Kust õpime meie Jummalat ja
temma pühha tahtmist tundma?
Jummalala sannast ehk pühhast kirjast.

V. Kenne läbbi on Jummal omma
sanna annud?

Pühha Prohwetide ja Apostlide läbbi, jese

needsinnaised pühhad Jummala mehed on rääkinud, aetud pühast Waimust. 2 Peet. 1, 21.

VI. Kes peab Jummala sanna kuulma ja õppima?

Keik need innimesed, kes püüdwad õnsaks sada.

VII. Kas meie woime Jummala sannast keik õppida, mis meie õnnistusseks tarwis lähhab?

Jah woime. 2 Tim. 3, 15. Et sinna lapsesid sadik pühhad kirjad tunned: need woiwad sind tarjaks tehha õnnistusseks uesti läbbi, mis Kristusse Jesusse sees on, ning 17. salm. Joan. 5, 39.

VIII. Kuida peame meie Jummala sanna kuulma ja õppima, et meie sest woime sine kasso sada?

(1) Peame meie Jummala kääst pühha Waimo abbi palluma, sest et meie ilma temmata ühtegi diete ei moista. Luf. 11, 13. 2 Kor. 1, 22. Ewes. 1, 17. 18.

(2) Peame meie Jummala sanna hästi tähhele pannema ja meles piddama. Apost. tegg. 16, 13. Luf. 8, 15.

(3) Peab meil se kindel nou ollema, et meie teigest wäest tahhame Jummala tahtmist õppida, ja selle järrele ellada. Joan. 7, 17. 14. p. 21. s. Jak. 1, 22.

(4) Peame meie Jummala sanna nenda kuulma ja luggema, kui olleks se ükspäinist meile antud ja käästud. Rom. 15, 4. 1 Kor. 10, 6. II.

IX. Kuida hütakse siis pühha kirri ehk
Jummala sanna ühhe sannaga?

Piibli ramatuks.

X. Mitto tükki on Piibli Ramato sees?

Kaks tükki, teine on wanna Testament ehk
wanna seädusse sanna; teine on uus Testament
ehk ue seädusse sanna.

XI. Mis õppetab pühha wanna seädusse
sanna?

Se õppetab need käsud, mis Jummal Is-
raeli rahwale on annud, ja kolutab enne, et
Kristus piddi tulles, ja mis õnnistust ja head,
usklikkud siis piddid sama.

XII. Mis õppetab pühha ue seädusse sanna?

Se õppetab, et Kristus Jummala Poeg meie
õnnisteggia jo on tulnud seie ilma sisse, ja et
meie temma sisse peame uskma ja ello sama tem-
ma nimme sees. Joän. 20, 31.

*XIII. Kust meie leiame sedda lühhidelt,
mis pühha kirja sees laiemalt õpetakse?

Katekismusse õpetusse peatükkide seest.

XIV. Mis on üks peatük?

Se on üks pea-õpetus, mis meie mele hingi
õnnistusseks wägga tarwis lähhab moista ja
uskuda.

*XV. Mitto veatükki on meie Katekis-
musse ramato sees?

Wiis, (1) Jummala kümme käsko, (2) Püh-
ha usso õpetus, (3) Issa meie palwe, (4) Püh-
ha ristminne, (5) Pühha altari saakrament.

Siimenne Peatuf,

ehf

Sppetus Jummalala künneft käsust.

I. Kússiminne.

*Kes on need künne käsfo annud?

Kostm.

 E kolm-ainus Jummal, kes keik asjad on lonud, kes keikide Jssand on, kellel ka dige meelwald ja digus on käsud anda. *R. Room. 2. La*

*II. Kelle lábbi on temma neid annud?

Mosesse lábbi. Joan. 1, 17.

*III. Kes ollit Moses?

Se olli üks wagga Prohwet ja Israelt rahwa ühem pealik.

*IV. Mil aial andis Jummal need käsud?

Sel aial, kui Jummal Israelt rahwast sai waggewal kumbel Egiptusse-maalt pühitud ja ärrawinud, ja se olli Mellipühhi esimessest päwal.

*V. Kus paikast andis Jummal need?

Kõrbes Sinai mäe peäl. Wata 2 Mos. 19.

VI. Mil Wiisil andis Jummal need?

Koue mürristamise, walgolemisse, ja tullele-gega; paks suits tousis Sinai mäe peält otsega ahjust, ja keik se möggi wärrises.

VII. Mikspärrast andis Jummal need künne käsfo ni hirmsaste?

Sepärrast, et innimesed Jummalala sure auplodid tundma, ja temma kange wiha pattopeäle; sest et pat iggawesse tulle wäart on.

*VIII. Mis peäle kirjotas Jummal need künne käsfo?

Rahhe kirowi-laua peäle; ja siga tähhendas Jummal, et meie südda ni kowwa on kui kirowi.

Sepärrast ei woi ükski Jummalala käsud omma wäest piddada ja armastada; agga Jummal tahhab ja woiw sedda kowwa kirowi süddant meie seest ärrawötta, wagga süddant meile jälle anda, ja ommad käsud senna sisse kirjotada. Esek. 11, 19 20. 36 p. 26. 27. s. Jer. 31, 33.

*IX. Kellele on Jummal need künne käsfo annud?

Keikile inimestele.

X. Mikspärrast on Jummal need künne käsfo annud?

Sepärrast, et inimessed neist piddid õppima omma patto hädda ja kirjust diete moista, ja omma hinge Arsti Jhesusse jures abbi otsima patto wasto.

XI. Kui nüüd inimenne saab Jummalala pole pöörnud, kas temmale siis weel need künne käsfo tarwis lähhawad?

Jah lähhawad tarwis, sest Jummalala käsud on waggadele kaunis õppetus, et nemmad woiwad neist moista, mis hea ja mis kurri on, ja nenda omma ello se järrele aiada. Rom. 6, 11. n. t. s.

XII. Mis õppetawad Jummalala künne käsfo?

Nemmad õppetawad, et se ei olle ükspäinis hea ehk kurri, mis inimessed arwawad hea ehk kurja ollewad, waid nemmad katswad süddame peäle,

peäle, ja õppetamad, et ka kurjad sallaja him-
mud ja mõtted pattud on, ja et waggad ka nen-
de wasto peamad pannema. Rom. 7, 7.

XIII. Mis peame meie iggaühhe kässo
jures tähhele wannema?

Kui Zummal ühhe kässo sees kurja kelab, siis
käsõib temma se jures head, ja kui temma head
käsõib, siis kelab temma se jures kurja. Nenda,
kui Zummal nehandamas käsõus käsõib wanne-
mad auustada, siis kelab temma, et meie neid
ei pea põlama egga wihhastama.

XIV. Mitme laua peäle kirjotab Zum-
mal need kümme käsõ?

Kahhe kiwvi-laua peäle. 2 Mos 31, 18.

*XV. Mitto käsõ en esimesse laua peäl?

Kolm esimest.

*XVI. Mitto käsõ on teise laua peäl?

Seitse wimist.

*XVII. Mis õppetamad need kolm esis-
mest käsõ?

Et meie peame Zummalat armastama.

*XVIII. Mis õppetamad need seitse wi-
mist käsõ?

Et meie peame omma liggimesest armastama.

XIX. Mikspärrast on Zummal ommad
käsõud kahhe laua peäle kirjotanud?

Sepärrast, et meil kahhega on teggemist; es-
site: Zummalaga, teiseks: liggimesesega.

XX. Mis on meil Zummalaga teegaemist?

Temma on meie õige Issand, kedda meie pea-
me ülle keige asjade kartma ja armastama.

*XXI. Kuida peame meie Jummalat
armastama?

Keigest süddamest, keigest hingest, keigest melest
ja keigest wäest. Mark. 12, 30.

*XXII. Kuida peame meie omma liggi-
mest armastama?

Kui isse-ennast. Matt. 22, 39. 40.

*XXIII. Kes on meie liggimenne?

Keif innimesed, olgo tutwad ehk woorad, ol-
go sõbrad ehk waenlased. Luf. 10, 29-37.

XXIV. Kas innimenne woib Jummalat
armastada ja omma liggimest
wihkada?

Ei woi mitte, sest kes Jummalat süddamest ar-
mastab, se peab ka omma liggimest süddamest ar-
mastama, ja kes omma liggimest wihkab, se
wihkab ka Jummalat, kelle käsud nisuggune põl-
gab. 1 Joan, 4, 7. 8. 20.

Eestimenne Räst.

Sul ei pea mitte teisi jummalaid
ollema minno kõrwas.

*I. Küsf. Mis kelab suur Jummal
estimesse kässo sees?

Et meil ei pea mitte teisi wõdraid jumma-
laid ollema temma kõrwas. 2 Mos. 20, 1-6.

*II. Mis on wõdras jummal?

Keif se on wõdras jummal, mis innimenne
ennam kardab ja armastab, kui suurt Jumi-
malat, ja mis peäle ta ennam lodab, kui el-
lawa

*Mik 2. 11 Kuu ma oller sin ni juug. mees, kes omma meelt möda
Käsi ju 38 Kuu ma oller sin ni juug. mees, kes omma meelt möda
ja kuu ma oller sin ni juug. mees, kes omma meelt möda*

tawa Jummalat peale; nenda, kui kegi anni
meste nähhes ennast hoiab kurja teggemast, agga
kui temma on ükspäinis, ehk omma kurja seltsiga
kous, siis temma ei karda polegi kurja tööd teh-
hes, et kui keigemäggewam Jummal temma jures
on, kes keikis paikus on, keik asjad teab ja näeb.

III. Mitmesuggune on woõra jummalat tenistus?

Rahhesuggune, teine on arowalik, teine sallaja
woõra jummalat tenistus.

IV. Mis on arowalik woõra jummalat tenistus?

Kui meie sedda, mis ei olle jummal, kui Jum-
malat kummardame. Kal. 4, 8.

Nenda kui kegi (1) päilikko ette, ku, taewa tähe-
te, metsade ja mu paiga ette kummardab, neile
ohwirib ja neist abbi otab.

* (2) Kui temma kuiud, mis on puust ehk kivi-
wast tehtud ehk malitud, pallub kui Jummalat.
Rom. 1, 23. I Korint. 12, 2.

(3) Kui ta täht-päwad peab, nelja päwa, Kar-
ruse-Euleristi-Zürri- ja muud päwad, mis ei sünni
piddada, kui ka keiksuggused ebba- usso wisid ja
tombed, mis Jummal ei olle käsknud.

(4) Kui inimenne isse on noid, ehk noidade,
laujatte, ja sola-puhhujatte jurest abbi otasib.

(5) Kui kegi arowalikko pattude sees kurratit tee-
nib, ja lodab siiski õnsaks sada. Rom. 6, 16.

V. Mis on sallaja woõra jummalat tenistus?

Kui meie isse ennast ja muud lodud asjad en-
nam kardame, ja grmastama kui Jummalat

*Mat 22, 27 Nemad ille wal jou wasto. Ma isse elled ja po-
ja niawi wasto: Sinna elled mind jünitanud. Ma ei
wastod mo wasto kumalagguft, ja so mittefilmi, ja mo
mo kuuje aial illewad nemad. Patta k... te... pe... ma...*

Polat ja Isandart. Nenda kui kegi 1) Innimeste
mele heaks kurya teeb Jummalat kässo wasto.

2) Kui temma puab omma ennese auuks ja
kassuks keik tehha, ja mitte ükspäinis Jummalat
auuks hea melega ellada. Kol. 3, 5. Wil. 3, 19.

3) Kui temma omma rikkusse, au, hea põlwe,
tarkusse ja suurte isandatte peäle ennani lodab
kui ellawa Jummalat peäle. Jer. 9, 23. 24.

VI. Kui innimenne heal mele ommal runt-
malusse ja pattude sisse jääb, kes on
suis temma woore Jummal?

Kurrat, kedda puhhas tui...
Jummalas, kes nende uskmat...
gedaks teeb, et nemmad Jummalat ei pea õppima
õiete tundma. 2 Kor. 4, 4.

*VII. Mis käsib Jummal esimesse
kässo sees?

Et meie tedda üks päinis ülle keige asjade
peame kartma, armastama, ja temma peä-
le lootma.

VIII. Kuida peame meie Jummalat
kartma?

Ei mitte nenda kui kuryad lapsed, waid nenda
kui waggad lapsed omnad wannemad kartwad.

IX. Kuida suis kuryad lapsed kartwad?

Need kartwad üks päinis wannemate hirmo
ja witsa; ni pee, kui nemmad ei nä hirmo, lähä-
wad nemmad wallatumaks.

X. Mis suaugused innimested kartwad
Jummalat nenda, kui kuryad lapsed
omnad wannemad kartwad?

Keik need, kes suis puawad waggad olla, kui

Jum

Jummal omma witsa ehk suurt hädda ja wil-
let sust nende peäle läkkitab ; agga kui Jummal
omma witsa nattuke kõrwale panneb, lähhawad
nemmad kurjemaks.

XI. Kuida kartwad waggad lapsed ommad wannemad ?

Need ei jätta wallatust mahha witsa egga hir-
mo pärrast, waid waggast süddamest ja selgest ar-
must omma wannematte wasto, kedda nemmad
heal meel ei tahha wallatussega wihhastada.

XII. Mis sugu d inimeesed kartwad Jummalat iggade laste wisi järrele ?

Keif n... pattust pöörwad, ja pannewad
keige kurja to wasto, ei mitte Jummalat raske
nuhtlusse ja hirno pärrast, waid sepärrast, et
nemmad omma armolist taewast Jsa ei tahha
wihhastada, sest et temma ni wägga helde ja
armolinne on.

XIII. Kuida peame meie Jummalat weel kartma ?

Ülle keige asjade, keif ülle inimeste ja kurra-
side. Euf. 12, 4. 5. *Minä üh. Heoma sõbrade. Arge kor*

XIV. Mis se on: Jummalat armastama ?

Se on heal meel temma peäle mõtlema, ja
selgest süddamest temma järrele iggatsema.

XV. Kuida peame meie Jummalat armastama ?

Ülle keige asjade, ülle keigekallima ja armsama
asjade Ma peäl ja taewas. Euf. 14, 26. 27. *Meie*

XVI. Mis pärrast peame meie Jum- malat kartma ?

Sepärrast, et temma on õige ja pühha,
ia

ja keigewäggeram, kes patto ei jätta nuhtle-
matta.

**XVII. Mikspärrast peame meie Jum-
malat armastama?**

Sepärrast, et temma on üpris wägga helde
ja armolinne, kes meile ihho ja hinge polest wäg-
ga paljo head on teinud, ja weel teeb.

**XVIII. Kust tunnuse, et kegi Jummalat,
süddamest kardab ja armastab?**

Kui inimenne süddamest kardab ja armastab, kui
tödd mahhajätta, ja head Jummalat ka siis, kui Jummalat ei
letsust temma peäle läkkitab. I Joah. 2, 3-6.

XIX. Kelle peäle peame meie lootma?

Sure Jummalale peäle. I Petr. 1, 13-21.

**XX. Kuida peame meie Jummalale
peäle lootma?**

Ülle keige asjade, ennam kui ühhegi inimessesse
ehk warrandusse peäle. Euf. 12, 15. 21.

XXI. Mis se on: Jummalale peäle lootma?

Se on, süddamest Jummalale jurest abbi otsi-
ma, ja kindlaste uskma, et Jummal tahhab ja
woib aidata. Ebr 11, 1. 6; Rom. 4, 20. 21.

**XXII. Kas inimenne woib ennese wäest
Jummalat ülle keige asjade karta,
armastada, ja temmale peäle lota?**

Ei woi mitte, sepärrast peame meie Jumma-
lalt allati pühha Waimo abbi paluma.

J. Käst
3. joulukuuta 1880
 XXIII. Mis sellele lähhab tarwis, kes Jummalat püab karta, armastada ja temma peäle lota?

Se peab õppima Jummalat ja temma püha tahtmist õiete tundma. Kol. 1, 9-12.

XXIV. Kust õppime meie Jummalat tundma?

Jummala rõhhasst sannast. 2 Pet. 1, 19.

XXV. Kuida õppime meie Jummalat te tundma?

Kui meie Jummalat sanna heal meel kuleme ja kiu rõhhasst se järrele ellada. Joan. 7
 17. Lut. 27, 18. Ap. T. 16, 14. Mat. 11, 27

XXVI. Kas siis se, kes rummalusse ja patto sisse jääb ei woi Jummalat õiete tundma?

Ei woi mitte. 1 Joan. 2, 4. Joan. 3, 20.

Teine Käst.

Sinna ei pea mitte Jummalat õmme Issanda nimme ilma-asjata subho wõtma; sest Issand ei jätta tedda nuhtlematta, kes temma nimme kurjaste prugib.

*1. Käst. Mis kelab Jummal teise Kästo sees?

Et meie ei pea mitte Jummalat nimme asjata subho wõtma eht kurjaste prukima

3 Mos. 22, 31, 32.

*II

*II. Mis on Jummal nimmi?

Jummal isse, temma pühha sanna, pühhad sakramentid, ja keik, kust tedda tunnukse, otsego innimenne ommast nimmest tunnukse.

*III. Kuida wöttab innimenne Jummal nimme ilma-asiata suhho?

Kui innimenne Jummal nimme jures neab, wañnub, lausub, walletab ja pettab.

IV. Kuida wöttab innimenne weel Jummal nimme asiata suhho?

Kui innimenne keige tühja asja jures õppib Jummal nimme kurja wiisi pärrast nimmutama, ja ütleb: Issa! Poioke! pühha ristike! Jesus Kristus holdko ja keelgo! Jummal sedda teab! minne Jummal kätte! n. t. s.

V. Mis se on: Jummal nimme jures needma?

Se on, kui innimesed isse-ennaste ehk telste peäle kurja palluwad, üteldes; nuhhelgo mind Jummal; Jummal nähko ja maksko temma kätte. Jak. 3, 9. 10; 5. p. 9. s. 1 Petr. 3, 10.

VI. Mikspärrast on needminne kurri?

Sepärrast, et Jummal ei tahha meie egga liggimesse nuhtlust; waid et meie isse-ennese, keikide innimeste, ja ka omma waenlaste eest peame palluma. Mat. 5, 44 45; 1 Petr. 3, 8. 9.

VII. Kelle sarnane on se innimenne, kes omma liggimesse peäle kurja pallub?

Temma on selle sarnane kes teistele auko kae wab, ja isse sisse langeb. Estr. 7, 10.

VIII. Mis se on, Jummalal nimme jures wandma?

Se on, kui inimenne Jummalal futsub tunnistajaks keige tühja asja jures, ja ütleb: se on Jummaleest ehk Jummalaita: tõssi. Jak. 5, 12.

IX. Mis meie Issand Kristus sest õppetab?

Mat. 5, 37: Teie kõnne olgo jah, jah; ei mitte, ei mitte, agga mis ülle sedda on, se on sest riigedast.

X. Kas stis ial ei sünni wanduda?

Jah sünnib, kui inimenne wannub Jummalal auuks ja liggimise heaks, ja kohtowannemad temma veäle pannwad, et ta peab wanduma.

XI. Mis se on: Jummalal nimme jures lausuma?

Kui inimenne Jummalal sanna, Issa meie ehk mu palwe läbbi tahhab hawo ehk haigust parandada, ja ärrakaddunud asiad jälle leida.

XII. Mis pärrast nimmetakse sedda lausmisseks?

Sepärrast, et Jummalal sedda omma sanna sees ep olle kätanud, egga tootanud sel wiisil aidara

XIII. Mis se on: Jummalal nimme jures walletama ja petma?

1) Kui inimenne Jummalal sanna kurtuste ja teist wiisi ärraselletab, kui kohhus on, ja sedda ussib ja õppetab, mis Jummalal sanna ei õppeta. 2 Kor. 2, 17; 1 Tim. 6, 3-5.

2) Kui inimenne kuleb Jummalal sanna, ja et te se järrele. Jak. 1, 22-25; Luk. 8, 14.

3) Kui temma ka kätib Jummalal sanna ja pallub Jummalal, agga jääd ommeti omma pat-
tus

tuse ja rummala ello siise, tootab ikka omma ollo parrandada, ja ei liusa ommeri se järvele mitte tehha. Mat. 7, 21. 22. 23

XIV. Redda pettab sähhärdune innimenne?

Temma pettab isje-annast ja keik, kes temma sanna wotwad kuulda. Mat. 1, 22. 23. 24. 25

*XV. On se siis wägga raske pat: Jummal la nimme ilina asjata suhho wotma?

Jah on, sest Jummal ahwardab redda mitte nuhtlematta iätta, kes temma nimme kurjaste prugib. 2 Mos. 20, 7; Mat. 12, 36. 37.

*XVI. Mis käsib Jummal siin teise kässo sees?

Et meie tedda keige hädda sees neame appi hüüdma, palluma, kirtma ja tännama.

XVII. Mis on ühhe waaga innimesse feigesurem hädda?

Patto hädda; sepärrast pallub temma Jummalat allari, et Jummal tahhaks tedda pattust peästa. Jesa. 59, 2. Rom. 7, 23, 24. Ebr. 2, 1.

XVIII. Kas Jummal tahhab meid pattust peästa?

Jah temma tahhab ja woib meid pattust peästa. 1 Joan. 3, 8. Seks on Jummal Poeg ilmunud, et temma kurrati tööd piddi ärra rikkuma.

XIX. Kuida peästab Jummal neid pattustkes tedda süddamest palluwad?

Temma annab neile woimust patto peäle, et nemmad ikka patto wasto pannewad. 1 Joan. 5, 4.

XX. Kas siis keikide innimeste palwed,
 kitus ja tänno on Jummal meie
 pärrast?

Ei olle mitte, waid ükspäinis nende palwed
 on Jummal meie pärrast, kes pattust pöörwad
 ja Jummal sanna kuulwad. Jesa. 1, 15.

XXI. Kelle palwed ep olle mitte Jum-
 mala meie pärrast?

Nende palwed ei olle Jummal meie pärrast,
 kes omma patto ja rummalusse sisse jäwad.
 Joan. 9, 31. Meie teame, et Jummal pat-
 tused ei kule, waid kui legi Jummalakartlik
 on, ja teeb temma tahtmist, sedda kuleb tem-
 ma. Jak. 4, 3. Mat. 6, 7.

Kolmas Käst.

Sinna pead pühapäwa püh-
 hitsema.

*I. Käst. Mis käsib Jummal kolman-
 dana kässo sees?

Et meie peame pühapäwa pühhitsema.

II. Mis sagguse päwa on Jummal püh-
 hapäwaks seadnud?

Kui Jummal kue päwaga keik asjad sal lonud,
 hingas temma seitsemel päwal, ja käs kis seits-
 me päwa pühhitseda lomisse tö mällestusseks. 2
 Mos. 20, 8. 9. 10. 11. Ebr. 4, 1-11.

III. Kas siis meie pühapäaw weel
 on se seitsemes päaw?

Ei olle mitte. Gest kui meie Jssand JEsus
 Kris

Kristus omma kallil jurnaga meid sai lunnastanud, ja kolmandamal päeval ülestouanud, seadis pühha risti-kogodus näddala esimesse päwa pühhapäwaks, meie Isanda JEsusse Kristusse kalli lunnastamisse ja ülestoumissse mälestusseks; ja se on nüüd näddala esimenne päaw, mis meie pühhapäwaks hüame. Mark. 16, 2.

IV. On siis weel teisi pühhapäivi?

Jah on, Nellipühhi - Joulo Ülestoumisses ja muud teisi pühhasid. Ap. T. 2, 1. Luf. 2, 10. 11. 2 Tim. 2, 8. *Salme Lapsus.*

V. Mikspärrast on need teised pühhad seätud?

Sepärrast, et meie neil päivil kogodusse sees teine teisega peame ennaste mele tulletama sedda, mis Jummal meile, ja teistele on head teinud.

VI. Mis se on: pühhapäwa pühhitsema?

Se on, keik muud argipäwa tööd mahhajätma, jutlust ja Jummalala sanna pühhaks pidama heal meel kuulma ja õppima, ja Jummalala armo läbbi omma ello se järrele parrandama. Luf 6, 46-49. Rom. 12, 1. 2.

VII. Kas siis se, kes omma ello süddamest ei parranda, pühhapäwa pühhitseb?

Ei pühhitse mitte, waid temma kogub Jummalala nuhtlust ennese peäle, et temma kuleb Jummalala sanna, ja ei holi sest mitte. Jak. 1, 26.

VIII. Kas siis meie ei vea muil päivil ka Jummalala sanna tähhele vannema?

Jah kowwaste peame iggapäaw Jummalala

fanna tahhele pannema, meles piddama, ja omma ello allati parrandama. Kol. 2, 16.

IX. Mikspärrast kástakse siis, et meie peame pühhapäwa pühhitsema?

*Laul 108
Sepärrast, et meil argi päwal ka muud on tegemist; siis on Jummal heldest armust meie wostto keige pühhapäwa seadnud meie hinge heaks et meie sel päwal woime õppida, mis keigel nõdda lal meie parrandamisseks tarmis on.

X. Eks siis sest sa kü, kui innimenne Jummal sanna förwadega kuleb?

Ei mitte; waid sepärrast peab iggaüks, kes püab hinge õnne, Jummal sanna kuulma, et temma omma ello woiks parrandada. Mat. 7, 26. 27.

XI. Kuida woib innimenne omma ello Jummal sanna järrele parrandada?

Kai temma Jummal sannast õiete õppis omma patto hädda, ja mis ial kurri on, tundma ja ommast Jesandast Jesussest abbi otsüma.

XII. Mikspärrast peab innimenne Jesusse jurest abbi otsüma?

Sepärrast, et temma tahhab ja woib patto peäle woimust sata kellele, kes süddamest tedda palluwad.

*XIII. Mis kelab Jummal kolmandama kásso sees?

Et meie ei pea mitte jutlust ja Jummal sanna põletma. Luk. 10, 16.

Ser. 10
*XIV. Kes põlgab Jummal sanna?

Handlydionisori
1) Kes Jummal sannast ei holi, ja ei tahha sedda kuulda, ei õppida egga se järrele ellada.

ei õppida
2) Kes tullewad jutlust ja Jummal sanna tahha panna: wata Jehowa sanna on neile lal kuulmamiseks sanud, ei se pole nende meie pärrast.

Kuulama; agga nemmad witawad omma aega rihi, a *ei ka*
 juttudega, lobbisewad, maggawad ehk tewad muud *auustomus*
 wallatumat tööd kui Jummalala sanna kuulatakse. *2022 korral*

3) Kes küll hästi sedda loewad ja kuulwad *siis ei ole*
 agga warsti unustawad, lähhawad kõrtjo ehk *paljusid*
 mu paika, lakkuma, riidlema ehk muud kurja
 tööd teggema Luf. 8; 14.

XV. Kas siis need ka põlgwad Jummalala
 sanna, kes sedda õprijwad ja moistwad
 sest paljo lobbiseda? *joobnast melis.*

Jah need põlgwad ka Jummalala sanna, kes
 paljo sest moistwad lobbiseda, agga omma elle ei
 wõtta se järrele aiada. Rom. 2, 17-24.

XVI. Mis keeltakse weel pühhawawal?

1) Keik tööd, mis argipawal tehakse, ja keik
 mu tööd, mis kelab, et innimenne Jumma'a san-
 nast i woi diget kasso sada. Luf. 10, 40. 42.

2) Keik patto tööd, kumbed ja kõnned, kui on:
 liaste joma, ehk teistele andma liaste jua, taylor-
 ma riidlema, ja muud sellesuggused kurjad wiisid.
 Ewes. 5, 18. 19. Kol. 3, 8.

XVII. Kas siis watto tööd ei keelta
 argipawal?

Jah kowwaste keeltakse patto tööd iggal ajal,
 sest et se, kes patto teeb, on kurratist. 1 Joan 3, 8.

XVIII. On siis pattud pühhawawal su-
 rema nuhtlusse wäärt?

Jah on, sepärrast et se päärw on meie hinge õpa-
 vetusseks ja parrandamisseks seätud, ja üks wal-
 lato innimenne prugib sedda päwa omma hinge
 hukkarusseks. Joan 12, 48. Luf. 12, 47.

XIX. Kas siis keik tööd keeltakse?

Ei keelta mitte.

XX. Mis tööd ei keelta mitte pühapäeval?

Keik sedda tööd ei keelta, mis tehakse Jummalala sanna ja kässo järrele. Luf. 6, 9.

XXI. Mis tööd tehakse Jummalala kässo järrele?

Keik tööd, mis tehakse meie tarvidussels, ja liggimesse abbiks, kui on: roga teggema ei mitte liaks, waid nipalio, kui ihho toidussels tarwis lähhab, haigid katsma, tulle kahjo, wee-hädada, ja keige mu hädda sees liggimest aitma, n.t. s. Mat. 12, 1-3. 10. 11. Luf. 13, 10-16.

Neljäs Käst.

Sinna pead omma issa ja omma emma auustama et sinno kässo hästi käib, ja sinna kawa ellad Ma peal.

*I. Mis kässo Jummal neljandama kässo sees?

Et meie peame omma issa ja omma emma auustama.

*II. Kes on meie issa ja emma?

Meie lihhased wannemad ja keiksuggused wannemad, kes issa ja emma assemel on; sest Jummal ei arwa üspäinis neid meie wannemaks, kes meid sünnitawad ja kaswatawad; waid issa ja emma assemel on keiksuggused wan-

*Mat. 12, 14. Kas J. on inimenesse me rekalla
Linnalaks teinud, ehk kui romajas, selle ühe
ei ole wallikust.*

1. al 4, 10 Meie õnnelaste kalle pärrast ma jälle kuui. Eapst nõuon
ollen, kuuri Virofestein kelle peapõhõd ja 9.

Ebr. 12, 9. Meie õnnelaste kalle pärrast ma jälle kuui. Eapst nõuon
ja mille õnnelaste kalle pärrast ma jälle kuui. Eapst nõuon
nemad, tunnigad, kohto = wannemad, molisa, ja leima = wannemad, õppetajad, ja kes meid kohtis õppetawad. Ebr. 12, 9. - Kalat. 4, 19.

*III. Mis on se: wannemad auustama?

Se on: wannematte sanna kuulma, neid armsaste ja kalliste piddama, ja nende mele pärrast teggema. Ewes. 6, 1. 2. 3.

IV. Mikspärrast peame meie wannemad auustama?

Sepärrast, et wannemad Jummalast on seätud, ja Jummalas asemel on, ja et se Jummalas auuks sünnib, kui meie neid auustame. Rom. 13, 1.

V. Kuida peame meie wannemad auustama?

Ommas süddames peame meie neid armsaste ja kalliste piddama, ja omma sanna ja teoga nende mele pärrast teggema. Sir. 3, 9. - 15.

VI. Kas peame ka need wannemad auustama, kes waljud on?

Jah peame. 1 Petr. 2, 18.

VII. Kui wannemad peaksid käskma, mis kurri on, kas meie siis peame nende sanna kuulma?

Ei pea mitte. Siis peame meie Jummalas sanna ennam kuulma, kui innimeste sanna. Apost. Tegg. 5, 29. Mat. 10, 37. 1 Petr. 1, 18.

VIII. Mikspärrast peame meie wannematte sanna kuulma?

Sepärrast et Jummalas sedda tahhab ja käsib; kes nüüd hea melega ja Jummalas sanna pärrast wõttab wannematte sanna kuulda, tedda arwab

arwab Jummal ommaks sullaseks, ümmardajaks ja lapses. Ebr 13, 17. Ewes. 6, 6.

*IX. Mis tootab Jummal neile, kes sannakulelitkud on?

Jummal tootab, et nende käsfi peab hästi käima, ja et nemmad kava peawad ellama Me peäl. Ewes. 6, 2. 3.

X. Kas siis keikide sannakuuljatte käsfi käib hästi?

Jah käib hästi Jumjala tahtmissse, et kül mitte keikide inimeste mõtte järrel. Rom. 8, 28.

XI. Kelle käsfi käib siin hästi inimeste arwates?

Nende käsfi käib hästi inimeste arwates. Kes rikkad ja sure au sees on, ja kellel hea põlli on siin ilmas. 144 Paul. 11. 15. f. 1 Joan. 2, 15-17.

XII. Kelle käsfi käib hästi Jumjala tahtmissse järrel?

Nende käsfi käib hästi Jumjala tahtmissse järrel, kes rikkust, au ja kurjad himmud põlgawad, kes omma risti iggapääw ennaste peäle wõtwad, ja Jeesuse mele pärrast ellawad. Mark. 10, 29. 30. Rom. 8, 13. Mat. 11, 29.

XIII. Kuida woib nende käsfi hästi käia, kes ommad kurjad himmud peawad lämmatama, ja igapääw omma risti ennaste peäle wõtma?

Nenda käib nende käsfi hästi, et keik tulleb hinge heaks ja õnneks, kui nemmad järgeste omma kuria himmude wasto pannewad. Rom. 8, 28.

1 Paul. 1. 2. 3. f. 2 Kor. 4, 17. 18. *Kuus Jeesus Kristus on*

XIV. Kas siis keik sannakulelikkud kaua
ellawad Ma peäl?

Ei ella mitte. 2 Kor. 4, 7 = 14.

XV. Mikspärrast forristab siis Jummal
monningad sannakulelikkud warre-
minne siit ilmast ärra?

Spärrast, et nemmad ei pea ueste kurja pat-
tuse seltsi sekka sattuma ja hukka sama.

XVI. On siis Jummalala tootus ilma-
asjata?

Ei olle mitte, sest tõssine Jummal teeb ikka
tõeks, mis temma tootab 2 Kor 1, 20. *Siin on kogu loobus*

XVII. Kui keige sannakulelikkude kässt siin
ilmast ei käi hästi, ja keik kaua ei ella
kuida Jummalala tootus saab tõeks? *on neid
kõikid
siin
meie
kaas
neid
läbi.*

Jummalala tootus saab tõeks ei mitte inimese-
te, waid Jummalala tahtmise järrele.

XVIII. Kuida siis se tootus saab tõeks
Jummalala tahtmisse järrele? *It man lab 1999*

Kui temma tunneb omma lastel sedda parre-
ma ollewad, siis annab temma neile aialikko hea
põlwe asemel iggawest rõmo, ja hea põlwe hin-
ge polest, ja aialikko pitka ea asemel annab
Jummal iggawest ello, ja nenda saab temma
tootus ommeti tõeks. Rom. 2, 6, 7. *See on ka juhus, ja au, ja
kõikid ja kõikid ja kõikid ja kõikid*

*XIX. Mis kelab Jummal neid andama
käsjo sees?

Et meie ei pra omma wannemid ja isan-
did põlame etta wihbastama.

*XX. Kes põlgab ommad wannemad?

Se põlgab ommad wannemad, kes neist ei
holi,

holti, se, kes kurtja kõnne nende peäle tõstab,
soimab ja teotab neid.

XXI. Kes wihhastab wannemad?

Need wihhastawad wannemad, kes kange-
kaessed on, ja ei te mitte, mis käästakse.

*XXII. Mis ähwardab Jummal neile, kes
wannemad põlgwad ja wihhastawad?

Salomoni kunninga Dyvetusse sannade rama-
to 30 Peat. 17. salm õõltakse: Sedda silma mis
isfa irwitab, ja ei tahha emma sanna kuulda,
peawad kaarnad jõe äres wäljanõkkima, ja
korka poiad sedda ärrasõma. 5 Mos. 21, 18-21.

XXIII. Kas siis sesinnane nuhtlus tulleb
keikide peäle, kes wannemad põlgwad?

Ei tulle kül se nuhtlus keikide põlgjatte peäle.

XXIV. On siis Jummal ähwarda-
minne ilma asjata?

Ei olle mitte; sest tõõsine Jummal läkkitab
mondakord ka muud nuhtlust nende sannakuul-
matta laste peäle siin ilmas, ehk pärrast igga-
wesse pına, ja se on weel rassem nuhtlus

Wies Käst.

Sinna ei pea mitte tapma.

*I. Mis kelab Jummal wiendama
kääso sees?

Ei meie ei pea mitte tapma.

*II. Redda meie ei pea mitte tapma?

Ei omma liggimest egga isse-ennast.

III. Kes on meie liggimenne?

Keif innimesed, olgo tutwad ehk wobrad, olgo sõbrad ehk waenlased. Luk. 10, 29-37.

*IV. Mitmesuggune on tapminne?

Viieha;uggune,

(1) Süddamega, kui inimenne tahhab heal meel teisele kurja teha, ja tedda wihtab.

(2) Valle ehk nävga, kui temma liggimesse peäle wiha pärrast wõdriti watab, et ka wiha temma vallest tunnukse; ehk kui ta heldeste teise peäle watab, agga kurja ommas süddames temma peäle mõtleb. *Mat. 5, 21-22. 4 Mos. 35, 16-21. Jesa. 59, 3.*

(3) Kelega, kui temma tedda sõimab, teotab, laidab, ja kurja temma peäle pallub.

(4) Käega, kui ta tedda süta ehk sü pärrast waeseks pekstab, ja kirwe, modga, püssi ehk nui riistaga tedda foggone surnuks lööb. *Mat. 5, 21-22. 4 Mos. 35, 16-21. Jesa. 59, 3.*

V. Kuida tappetakse muil wiisil?

Kui fegi omma liggimest sunnib liaste joma, ehk panneb wägga raske tõ temma peäle, ehk ei aita liggimest hädda sees, n. t. f.

VI. On siis keif wiha keeltud?

Keif mu wiha on keeltud; agga se wiha on ükspäinis hea, kui fegi on wihtane patto tõ peäle, misga sümmalat wihta stasse. *Emes. 4, 26-27.*

VII. Kas siis kohtowannemad tewad wien-dame kässo wasto, kui nemmad käskwad kurjateggiaid nuhhelda ehk hukkata?

Ei te kohtowannemad mitte wiendama kässo wasto, kui nemmad käskwad kurjateggiaid nuhhelda

helda ehk hukkata, sest et Jummal isse sedda on
Eufnud. Rom. 13, 4. 3 Mos 24, 17. 19.

*VIII. Mis keeltakse weel wiendama
kässo sees?

Et meie ei pea omma ennese egga omma liggi-
messe hinge tapma.

IX. Miispärrast keeltakse ka hinge
tapminne?

Sepärrast et hing valio kallim on kui ihho.

X. Kuida tapperakse kiggimesse hinge?

Kui inimenne Jummal tahtmist ei moista,
ja arwatelles omma rummalaja pattuse ello läb-
bi ka teisi nenda ellama; sest se peäle tulles igga-
wenne surm. Mat. 18, 6. 7; 5 Mos 13, 1-18.

*XI. Mis käsib Jummal wiendama
kässo sees?

Et meie peame omma liggimest airta, ja
temmale bead teeggema keige ihho hädda sees.
Jes. 58, 7. 8. 9. Sak. 2, 15. 16. 1 Joan. 3, 16.

XII. Mis on ihho hädda?

Keif su igune haigus, wigga ja hädda, mis tal
liggimesjele woib sündida, kui temma en allasti,
wangis, tulle ehk wee hädda sees, kui temmal
janno, nälg, ehk muud middagi waia on.

XIII. Kuida peame meie liggimest
aitma?

Sea melega, ja keigest süddamest.

XIV. Kas siis se ep olle mitte Jummal
mele pärrast, kui kegi pahha melega
aitab?

Kui kegi pahha melega aitab, se ep olle mitte

Jummalale mele parrast; waid Jummal armab
sedda nenda, kui ep olleks temma liggimest mitte
aitnud. 2 Kor. 8, 12. 9 peat. 7. salm.

XV. Mis on hinge hädäda?

Hinge hädäda on se pat, kui innimenne jääb el-
lama omma patto sees, ja ei pea mitte õiget
murret omma hinge eest. Ewes. 4, 18. 19.

XVI. Eks Jummal ükspäinis ei aita
hinge ehk patto hädäda sees?

Jummal ükspäinis aitab meid pattust ehk pat-
to hädäda seest nenda, et temma woimust ja wä-
ge annab patto peäle, et meie woime patto wasto
panna. Ewes. 3, 16. 17. 1 Joan. 5, 4. Rom 8, 13.

XVII. Kuida woib siis innimenne teine
teist hinge hädäda sees aidata?

Nenda, kui temma esmalt isse süddamest pat-
tust pörad, woib temma omma wagga ello ja
sanna läbbi omma liggimest maenitseda, et temma
ka woiks pattust pördä. Euf. 22, 32

Kues Käst.

Sinna ei pea mitte abbiello är-
rarikkuma.

I. Mis kelab Jummal kuendama
tässo sees?

Et meie ei pea mitte abbiello är-
rarikkuma.

II. Kas siis Jummal siin kelab abbiello-
rikmit ükspäinis?

Ei teta mitte ükspäinis abbiellorikmist; sest
Jummal watab innimesse süddame sisse; se parrast
kelab

Telab temma siin keik sedda, kust üks rop ello ja abbiellorikminne tulleb. Ewes 5, 3. 4. 5. 6. 7. *Op. 2. p. 1.*

III. Mis siin ülleüldes feeltakse?

(1) Keik roppud himmud, (2) keik roppud kõnened ja laulud, (3) hora- ja pordo-ello, (4) abbiellorikminne, (5) laiskus, (6) liigjominne ja praesiminne, (7) Ma-ilma lust ja rõõm.

IV. Mis sugused on need roppud himmud?

Kui meeste-rahwas ihaldab liahimmudega naeste-rahvast, ehk naeste-rahwas ihaldab ja jookseb meeste-rahwa järrele. Jer. 5, 7. 8. 9.

V. Mis sugused on need roppud kõnened ja laulud?

Kui innimesed nahja heitwad, roppust ja hora-tõöst hea melega kõnnelewad ja laulwad. Ewes. 4, 29. Jer. 3, 9.

VI. Mis on hora- ja pordo-ello?

Kui wallaline rahwas ühhe roppo ello sees *20* ellawad ja rewad omma roppo himmude järrele, *21*

VII. Mis on abbiellorikminne?

22 Kui naene ihaldab teisi mehhi, ja mees teist-naesi ehk tüdrukuid, ehk kui abbiellorahwas teine teilega kurjaste ellawad. Mat. 5, 28. Ebr. 13, 14.

VIII. On siis se ka abbiellorikminne, kui abbiellorahwas kurjaste ellawad?

Jah se on ka Jummalä ees abbiellorikminne, kui abbiellorahwas taplewad, riidlewad ja teine teise wasto wiha piddawad. Ewes. 5, 28. 29.

IX. Miks pärrast feeltakse siin laiskust?

Sepärrast et roppud himmud laiskusie läbi walmast sawad; sest laiskus on kurrati pea-pa...

X. Mikspärrast keeltakse siin liajomist ja prassimist?

Sepärrast, et kurrat liajomisse läbbi wõttab kurjad himmud käsawatada. Ewes. 5, 18.

XI. Mis saggune ma: ilma rõõm on se, mis siin keeltakse?

Keif se ma: ilma rõõm keeltakse, mis läbbi linnimesed Jummalala käsust ja tahtmissest ärratagganewad, ning omma kurja himmo pärrast kofkotullewad hüppama, kargama, n. t. s.

XII. Mikspärrast keeltakse siin ma: ilma rõõme?

Sepärrast, et kurrat se jures need kurjad himmud kälwab ja käsawatab. Luk. 6, 25.

XIII. Kas ma: ilma rõõmo seläeste keeltakse Jummalala sanna sees?

Jah keeltakse ma: ilma rõõmo 1 Joan 2, 15. 16. *Silma himmo*
 Äрге armastage mitte ma: ilma; egga sedda *Orgohad*
 mis ma: ilmas on; kui kogi ma: ilma armastab *peale*
 selle sees ei olle mitte Jesa armastust. *Ses*
 keif, mis ma: ilmas on, libha himmo, ja sil *ma: ilma*
 ma himmo ja ello kōrkus ei olle mitte Jesast, *med*
 waid se on ma: ilmast. Ja ma: ilm libhāb *mitte*
 hukka, ja temma himmo; agga kes Jum *käl*
 mala tahymist teeb, se jāab iggaweste. *(Mod)*

XIV. Mis käsib Jummal kuendama kässo sees?

Et meie kässtinaste ja puhtaste peame elama kōnnette ja teagude sees, ja et iggaweste peab omma abbiäsa armastama ja auwastama. Rom. 8, 13. 14. 1 Petr. 3, 2.

XV. Mis on puhhas ja kassin elle?

Kui inaimenne Jummal armu läbbi ommad roppud himmud tallitab, head himmud armastab, head kõnne rägib, ja hoiab ennast se eest, mis need kuriad himmud woib sata ja kaswatada.

XVI. Mis on nüüd keitide innimeste kohhus kuendama kasso järrele?

Et nemmad peawad kassinaste ellama, ja enast hoidma ma-ilmä rõmo, liatomisse, ja laiskusse eest, sest et nende läbbi roppud himmud wotmust sawad. Mat 5, 8. 44. 1 Petr. 4, 3. 4. 5.

XVII. Mis kassakse siis wallalisse rahwale?

Et nemmad peawad puhtaste ihho ja hinge polest ellama, ja liahimmude wasto pannema. 1 Kor. 7, 34. 1 Petr. 2, 11. 12. 2 Petr. 2, 22.

XVIII. Mis kassakse siin abbiello rahwale?

Et nemmad peawad teine teist armastama, ja auustama, ja omma abbiello sees kassinaste ja puhtaste ellama. Ebr. 13, 4.

Seitsmes Käst.

Sinna ei pea mitte warrastama.

*I. Mis kessab Jummal seitsme kasso sees?
Et meie ei pea mitte warrastama.

*II. Mis on warrastamine?

Se on, liigimesse omma, rahha ehk warra wõtma, kaw wala kauba ja pettise tõga sunnise pole kistma.

Sir 23. Hekowwewast kude ab Le Gynst w illet... *III
oma emase wihha hirm la wihha tehti löppid...

III. Mitmesuggune on wargus?

Kahheuggune, (1) teine arwalik, (2) teine sallaja wargus.

IV. Mis on arwalik wargus?

Se on, mis teik innimesed ka teadwad wargusse olemad, kui kegi õ ehk põwa ajal omma ligigimesse warrandust ehk muud riisto ärrawõttab ehk tedda risub. Ewes. 4, 28. Ebr. 10, 34.

V. Mis on sallaga wargus?

Se on keik üllekohtune tõ, mis se juurem inimeste hulke ei hõli, et teisele kahjo sünnib, kui temmalese agga nou parrast omma kasso woib sada.

VI. Missugused innimesed woivad sallaja warrastada?

Keiksugused innimesed, (1) ma- ja kohtowannemad, (2) perre-ehk leiwa-wannemad, (3) allamad ehk perre, (4) keik mu innimeste suggu.

VII. Kuida ma ja kohto-wannemad warrastawad?

(1) Ma-wannemad ja herrad warrastawad, kui nemmad allamad wägga sure maksoga wae wawad, ehk hakkawad üllekohtusel kombel sõddima, ja tewad nenda ommad allamad waeseks. Jes. 1, 23. 33.

(2) Warrastawad kohto-wannemad, kui nemmad annette parrast kohhut moistwad, n. t. s. 5 Mos. 16, 19.

VIII. Kuida warrastawad perre-ehk leiwa-wannemad?

(1) Kui wannemad omma perrele ei maksa da, mis kohhus on nelle maksta. 5 Mos. 24, 15. Jal. 5, 4. Kol. 4, 4.

(2) Kui need, kellele Jummal middagi on andnud, ei anna waestele andi, ehk annavad wägga pissut. 1 Tim. 6, 17. 18. Mat. 19, 21.

IX. Kuida warrastawad allawad?

(1) Kui nemmad hea melega ei tahha maksta omma wannemille, mis nende kohhus on, ja mis nemmad ka joudwad maksta. Rom. 13, 6. 7.

(2) Kui perre on last, ei wiitü tööd tehha ja ei teni truiste; kui nemmad ka sest ei holi, et wannemile kahjo sünnib. 2 Tess. 3, 10.

(3) Kui palgalissed, päällissed, ja mu tö-rakwas wõtrowd täie hinna, ja ei te mitte, mis kohhus on tehha, waid on laisad. 2 Tess. 3, 11. 12.

X. Kuida süis feik mu innimeese suggu warrastab teine teise käest?

(1) Kui nemmad ei te sedda, mis dige on omma tö ja kauba jures. 1 Kor. 6, 7. 8. 9. 10.

(2) Kui nemmad kahhesuggust mõdte peatwad, suremaga wastowõtrowd, ja wähemaga wäljannawad. 5 Mos. 25, 13. 16.

(3) Kui nemmad se peäle, mis nemmad teistele laenawad, wägga sure kasso wõtrowd. Esek. 18, 13. 15 Paul 5 s. Luuk. 6, 34.

(4) Kui nemmad waeste käest kasso wõtrowd, kellele peaks ilma laenatama. Luuk. 6, 34.

(5) Kui nemmad hea kauba kurjaga seggawad, ehk omma kauba eest wägga sure hinna wõtrowd, ehk omma wilja märjaks kastwad. 1 Tess. 4, 6.

(6) Kui nemmad sedda, mis nende holeks on andud, salgawad, ja taggasi ei anna. 3 Mos. 6, 2. 3. 4.

(7) Kui nemmad omma wõlga ei maksa, et neil kü on joudo. 37 Paul. 21. s.

(8) Kui nemmad liggimesse omma leidwao ja ei anna sedda mitte temma kätte.

(9) Kui nemmad teadwao, kühho liggimesse warrandus on midud, ja ei juhhata tedda mitte senna jure, n. t. s. Wata, need ja keif nisuggused kumbed on Jummalas sees wargus.

XI. On siis se ka wargus, kui innimesed omma warra pillutawad?

Jah se on ka wargus, kui innimesed omma warra prassimisse, liajomisse ja mu wisiga pillutawad, sest nemmad warrastawad sedda Jummalas ja nende käest, kedda nemmad ollekid woinud sega aidata, mis nemmad wallatumal kumbel raiskawad. Öppet. Sann. 23, 20. 21.

XII. On se ka wargus, kui innimesed laiskusse pärrast ker awad?

Jah se on ka wargus, kui innimesed laiskusse pärrast kerjamisse peäle heitwad, ja ei wiitfi tööd tehha. 2 Tess. 3, 11. 12. Ewef. 4, 28.

XIII. Mis pärrast on se ka wargus?

Sepärrast et Jummalas kässib tööd tehha, et meie sega, mis meie omma töga same, woikime omma liggimesse aidata. Kes nüüd laiskusse pärrast ei woi liggimesse aidata hädda sees, se warrastab sedda temma käest, misga temma tedda olleks woinud aidata. Ewef. 4, 28.

XIV. Mis öppetab Jummalas sanna wargussest?

Jummalas sanna öppetab, et Jummalas ei anna wargusse patto mitte andeks, kui warras et maks sedda eiwa anna taggasi, mis temma on warrastanud. Efel. 18, 10-13. 33, 15. 16. 1 Kor. 6, 9. 10.

XV. Eks olle sest kül, kui warras kahhetseb omma wargusse tööd?

Ei olle mitte kül, sest kui se kahhetseminne on di-ge ja tössine, siis peab temma ka wargust tag-
gasi maksma ja tassuma. 3 Mos. 6, 4.

XVI. Kas meie sedda leiame, et se on sündinud?

Tah meie leiame Euf. 15, 8. et üks tõlneri ül-lem, kelle nimmi olli Sakkeus, sedda on teinud, ja peälegi nel awõrra kätte tassunud, mis temma enne teiste käest olli ärrapetnud. 2 Mos. 22, 1.

XVII. Ugga mis nou on siis kui need ei el-
la, kelle käest temma on warrastanud?

Se keigeparran nou on, et temma waestele, keliel tarwis on, sedda annab. Euf. 16, 9.

XVIII. Ugga kui temmal ev olle maksta?

Suus peab temma surema hõlega sedda kahhet-
sema, ja Jummalat palluma, et Jummal tah-
haks temmale sedda andeks anda, ja temma as-
semel jälle tassuda.

*XIX. Mis käsib Jummal seitsme
kässo sees?

Et meie peame aitma omma liggimeese
warra ja peatoidust kaswatada ja hoida,
1 Kor. 10, 24.

XX. Sedda peame meie aitma?

Meie peame keif innimesi aitma, kellele meie
abbi tarwis lähõb, keige-ennamist need waesed
kes Jummalat süddamest kartwad. 112 Pau-
5-9. s. 41 Eaul. 2. 3. 4. s. 1 Tess. 5, 14.

XXI. Kuida woime meie omma liggimese-
se warta ja pentoidust kaswatada
ja hoida?

(1) Kui meie iggaühhele temma omma jättame.

(2) Kui meie omma liggimesesele hädda sees lae-
name, ehk hea nou temmale anname.

(3) Kui meie teddata omma jure juhhatame, ja
kui kegi sedda jälle kätte annab, mis temma pertti-
sel kombel olli ennese pole kisknud.

(4) Kui meie tööd teme, et meil ep olle tarmis-
laiskusse pärrast kerjada, ja et meie ka teisi wae-
sid woiksimine aidata. Ewes. 4, 28. Ap. T. 20, 34. 35.

Kahheksas. Käst.

Sinna ei pea mitte üllekohto tun-
nistama omma liggimesese wasto.

*I. Mis kelab Jummal kahheksama
kässo sees?

Et meie ei pea mitte üllekohto tunnistama
omma liggimesese wasto.

*II. Mis on üllekohto tunnistus?

Keik walle, mis liggimesese peäle räkitakse. 1)
kui kegi kurjaste sedda mõtleb, mis ei olle tössi,
2) kui kegi tedda perttab, 3) keelt peksab, ja
kurje kõnnesid temma peäle tõstab.

III. Kuida walletakse liggimesese peäle?

(1) Kohto ees. (2) Wu seltsi sees.

IV. Kuida räkitaakse wallet ehk üllekohto
tunnistust kohto ees?

(1) Kui tunnistusmees ei rägi sedda, mis

tõssi on, ehk on sest wait, mis temma peaks üles
lesräkima. Ewes. 4, 25. *pa handalija für rasch b. Kündlich*

(2) Kui teine ilma-asjata teise peäle kaebab. *Agon jüüi jüü*

(3) Kui se, kellel süüd on, sedda salgab. *Ap. 23, 1. & 24, 10*

(4) Kui teine wõttab teise kurja tõdd wabbandada. *Ap. 13, 10*

(5) Kui kohto-wannemad moistwad üllekohhut. *1. Kor. 14, 20*

Oppet. sann. 17, 15. Joan. 7, 24. *Wai kellele on a õrre jüü*

V. Kuida räkitate wallat liggimesse

peäle mu seltsi sees?

(1) Kui sedda liggimesest räkitate, mis ei olle
tõssi, ehk mis ei olle tiete teada. Joan. 8, 44. *Wai kellele on a õrre jüü*

1. Tim. 22, 15. Kol. 3, 2. *Wai kellele on a õrre jüü*

(2) Kui liggimesest teiste ees teotakse. 1. Kor. 4, 11.

(3) Kui neid eldetakse, kes kurjad on, teise kah-
juks, kes sedda ussub. Jesa. 5, 20.

VI. Ka siis sünnib sedda kurja ülesräkida, mis meie teame tõssi ollewad?

Kui kegi pahhast melest sedda kurja ommast lig-
gimesest rägib, ja laiale lautab, mis tõssi on,
siis on temmal ommeti suur sü Zummala ees.

VII. Kellele sünnib siis teiste pattud teada anda?

Kui liggimenne meie maenitsussest ei holi, siis
sünnib meile temma hinge heaks temma pattud
teada anda neile, kelle kohhus on sedda maenitse-
da, olgo kohtowannemad, õppetajad, ehk muud
wannemad. 3 Mos. 19, 17. Mat. 18, 15. 16.

VIII. Mis se on: Liggimesest petma?

Se on, kui kegi pahhast melest sedda ommast
liggimesest ülesrägib, mis temma peaks sallaja
viddama. Teine asiti on se petminne, mis Zum-
mal seitsme kässo sees kelab. Opp-sann. 24, 28.

Wai kellele on a õrre jüü

IX. Mis se on: Keelt peksima?

Se on, kui kegi omma liggimesse peäle kurja kõnnet tõstab ja hea melega teiste ees tedda ärerateotab. Oppet. Sann. 19, 5.

X. Mis keeltakse weel kahheksama kässõ sees?

Keik kurjad ja tühi juttud. Matt. 12, 36.

XI. Miksparrast on ka tühjäd juttud keeltud?

Separrast, et tühjäd juttud Jummalal ees ep olle muud kui walle, ja et nende läbbi ka paljo kurja liggimessest räkitaakse. 1 Kor. 15, 33.

XII. Mis kässõ Jummal kahheksama kässõ sees?

Et meie peame omma liggimesse eest kostma, keik head temmast kõnnelema, ja keik asjad heaks käämma.

XIII. Kuida peama meie temma eest kostma?

Kui meie middagi kurja temmast kuleme, mis ei olle tõssi, siis peame temma eest kostma, ja ülestunnistama, et temma on ilmasüta.

XIV. Kas peame meie head temmast kõnnelema?

Jah peame hea melega sedda temmast räkima, mis temma head on teinud.

XV. Kas peame siis kurja tõdd heaks kiitma?

Ei pea mitte, waid kui meie isse Jummalat kardame, siis on meie kohhus tedda maenitseda, agga mitte temma tõdd keikile kuletada. Jes. 5, 20.

W. K. u. l. t. e. d. j. a. p. e. t. t. e. k. e. l. l. o. n. n. u. l. l. e. g. a. w. a. m. e. t. h. e. l. e. r. r. a. w. a. d. o. l. l. e. d. , r. i. j. a. m. u. l. i. k. e. l. i. t. u. l. l. i. t. e. k. a. r. d. a. n. e. l. a. l.
XVI.
Laul 112. 7.

XVI. Mikspärrast kässib Jummal sedda?

40 Sepärrast et Jummal meile meie keelt on annud sedda räkida, mis õige ja tõsi on. Ewes. 4, 25. I Petr. 3, 10. Jak. 3, 8-12.

Übheffas Käst.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse kooda.

Künnes Käst.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse naest, sullast, ümmardajat, weiksed, egga muud, mis temma pärralt on.

I. Mikspärrast nimmetakse liggimesse kooda, naest, sullast, ümmardajat n. t. j.

Sedda keik nimmetas Jummal ülles Juda- ja Israeli-rahwa ja nende Ma wiisi ja kombe pärrast.

II. Mis isse wiis ja kombe olli neil?

4 Mos. 36, 5. II. Käskis Jummal, et iggaüks omma ennese sou Ma seest ennesele pididi seltsi wõtma, ja mitte teifest soust kossima, sepärrast kel's Jummal sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse kooda, egga temma pärrandust eme pole kikkima, ja sepärrast ei pea sinna mitte teifest soust naest wõtma.

III. Mikspärrast keeltakse isse ärranis:
sinna ei pea mitte omma liggimesse
naest himmustama?

Zummal olli Zuda-rahwale nende süddame kangusse pärrast lubba annud, ommaist naesist ennast ärralahhutada, ja neile ühhe lahutamisse ramato anda, kui nemmad ei sündind rahho sees teine teisega ellada. Mat. 19, 8.

Et nüüd monningad omma kurla himmude pärrast ommaist naesist ilma-asjata ennast lahutamasi, ja teisi naesti ihhaldasi, sepärrast kelab Zummal: sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse naest.

IV. Mikspärrast keeltakse: sinna ei pea
mitte himmustama liggimesse sullast
ümardajat?

2 Mos 20, 1. olli Zummal käsko annud, et Israeli rahwas igga seitsme aasta takka omma perre, mis nemmad ommaist soust ollid ostmid, piddid lahti lastma. Et nüüd monningad sullased hea melega weel kauemaks tahtsid omma isandatte jure jada; siis kelas Zummal, et teised ei piddand neid ärra-awwatellema: sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse sullasid ehk ümardajaid, kes omma wannematte jure tahtwad jada.

V. Ons neil ka nende käskudega
teggemist?

Jah on, sest needsinnaesed käskud on meile ka antud; et meil kül need Israeli rahwa lombed ei olle, ommeti kelab Zummal kirk inimesied, et nemmad ei pea omma liggimesse pärrandust, naest sullast.

fullast, ümmardojat himmustama sedda möda,
fui kues ja seitsmes Käst meid õppetab.

VI. Kes arwatesleb omma liggimesse perre?

Se arwatesleb omma liggimesse perre, kes nel-
le ennam palka ja parrama põlwe tootab, kui nell
enne on olnud, et nemmad agga ommast wannast
isandast ehk perremehhest peawad ärratullema.

VII. Kas arwatesleminne on ni wägga kurri?

Jah se on wägga kurri; sest Jummal Käst õp-
petab ka se kurja ollewad, kui kegi himmustab
omma liggimesse perret ärra-arwatesleda, et
temma kül neid ei olle weel augutellenud.

VIII. Mis kelab Jummal ühheksama kässo sees?

Kelk kurjad himmud ja mötted, mis innimenne
armastab, kui ta omma liggimesse pärandust
ehk kodda kawwalussega püab, ehk õigusse
nimmel ennese pole kiskus.

IX. Missuggused on need kurjad himmud?

(1) Kaddeus, kui kegi heal meel näab, et
liggimessele kurja tehakse, ehk, kui temmal sest
on melehaigus, et liggimesse Kässi hästi käib.

(2) Rahha-ahnus, kui innimenne kiusab riik-
kust ja warrandust kogguda; ja ei olle sega rah-
hul, mis Jummal temmale annab. 1 Tim. 6, 9. 10.

(3) Au-ahnus, kui innimenne surema au püab,
kui liggimesel on. Joan. 5, 44. Luk. 14, 11. Sak. 16

(4) Sea põlwe himmo siin ilmas, kui in-
nimenne himmustab omma kurja tahtmisse jär-
vele elloda. 1 Joan. 2, 15. 16. 17.

Upp. 15, 10. Siisul on por. in. Jekona karhusega. Kui Jekona
on in. Jekona. 17. Jekona on in. Jekona. 17. Jekona on in. Jekona.

X. On siis rikkus pat?

Rikkus ei olle mitte pat, kui Jummal sedda annab, ja kui inimenne sedda diete prugib Jummalala auuks, ja liggimesse heaks. Mat. 19, 23-26.

XI. Miksvärrast siis ei pea meie mitte rikust hirmustama?

Sepärrast, et need rikkusse hirmud, nenda kui keik muud kurjad hirmud, meid keelwad Jummalala sanna kuulmast. 1 Tim. 6, 9. Kes tahwad rikaks sada, need langewad kiusatusse ja kõi sisse, ja mitme rummala, ja kahjo-
teggewa himmo sisse, need wa-utawad inimessed alla hukkasamisse ja ärrarilmisse sisse.

*XII. Mis käsib Jummal ühheksama käso sees?

Et meie peame keik kurjad hirmud ja mõtted lammata ja aitma, et liggimenne sedda omma ennesele woiks piddada. 1 Tim. 6, 11.

XIII. Mis käsib Jummal weel?

(1) Et meie peame omma liggimest ormastama ja heal meel temmale jätma, mis Jummal temmale annab.

(2) Et meie peame sega rahhul ollema, mis meil on, ja mitte ennam iggatsema, kui Jummalala mele värrast on meile anda. Opp Sann. 30, 8.

(3) Et meie peame allandust rakka noudma, ja se ärrele iggatsema, mis hea ja Jummalala mele värrast on. Wilp. 2 5-9. Joan. 13, 5.

*XIV. Kuida woime meie kurjad hirmud lammata?

Kui meie palmega Jsianda Jeesusse Kristusse eesist nende wasto abbi osime. Kal. 5, 24.

*XV. *See kirjeldus peab olema, need on omma hirmud, mis meil on, ja mis meil ei ole.*

*XV. Mis telab Jummal künne
kässo sees?

Sedda pärris-himmo ehk pärris-patto, mis inimesse süddames ka meelt wasto touseb. Rom. 7, 7. 18. 20. 23. 51 Paul. 7. s. Ja. 1, 14. 15.

*XVI. Mis käsib Jummal künne
kässo sees?

Et mele südda teigest kurjast himmust puhhas peab ollema. Ewes 4, 24. 5, p. 25. 26. 27 s.

*XVII. Kuida nimmetakse ühhe sannaga
sedda, mis Jummal nenda künne
kässo sees telab?

Keik, mis Jummal künne kässo sees telab, nimmetakse patuks. Rom. 7, 23. *patuks! Gal 112, 10*
Pat. nimistab omad hambad ja lallab ära. Teisest igast sõnast

*XVIII. Mis on pat? *patuks*
Pat on keik se, mis Jummal kässo wasto on.
1 Joan 3, 4. 8.

*XIX. Mitmesuggune on pat?

Kahhesuggune (1) pärris-pat, mis künne kässo sees teeltakse. (2) teggo-pat, mis nende ühheksa sees teeltakse.

*XX. Mis on pärris-pat?

Se on se suur hinge hädda, mis meie ommast wannemist pärrime, et meie ommast wäest ei kolt a head teggema; agga ussinad ja walmis olleme kurja teggema. 1 Mos. 8, 21. Rom. 5, 12.

*XXI. Mis on teggo-pat?

Keik, mis mele- ja mõtte-, sanna- ja kõnne-, tö- ja teegudega Jummal kässtude was. o tehakse. Gal. 5, 19. 20. 21. Rom. 1, 29-31.

*XXII.

Rom. 5, 20. Teisest pat on Jummal käsk
Pat on arm ja lühke rõõm

XXII. Kas siis üks õige risti-innimenne
woib sest pärris-pattust lahti sada
süin ilmas?

Ei woi mitte, sest et temma kül patto ei armasta,
ja ei wõtta patto himmud kuulda, ommeti jääb
se patto juur alles temma sisse, mis wasto temma
peab söddima ni kaua, kui temma elab. Kal 5, 24.

XXIII. Mikspärrast käsib siis Jummal
ilma pattota olla?

Sepärrast, et Jummal sega meile tahhab tea-
da anda, et need himmud, mis ühhe õige risti-
innimesse süddames ka meelt wasto truswad,
Jummala ees hirmsad pattud on, ja Jummal
tullise wiha ja põrgo pina wäärt. Mat. 5, 28.

XXIV. Mikspärrast tahhab Jummal et
meie peame tundma, need kurjad him-
mud ni sured pattud ollewad?

Sepärrast, et meie peame sest hirno tundma,
omma Issanda Jesusse pole pöördma, ja tem-
mast õige palwega abbi kurja himmude wasto
otstima, et meie woiksime neid wihkada, nende
wasto panna, ja Jesusse wäe läbbi neid läm-
matada. 2 Petr. 1, 3. 4. 5. 6. 7. 8.

XXV. Mis kasso on sellel, kes pattuste
himmude kurjust tunneb, ja Jesussest
süddamest nende wasto abbi otstib?

Kes Jesussest süddamest abbi otstib, temmal
on se suur kasso, et se suur Jummal temmale need
kurjad himmud, mis temma mele wasto temma
süddames truswad, mitte ennam ei arwa süüks
mele Issanda Jesusse Kristusse kallt lunnasta-
misse pärrast. 1 Joan. 2, 1. 2.

Rom. 8, 1. Sepärrast ei moisteteta nüüd mitte neid hukka, kes Jeesuse Kristuse sees on, kes ei käi libha järrel, waid waimo järrel. w. 9. f.

*Mis ütleb nüüd Jummal keikist neist-
sinnatsist käskudest?

Temma ütleb nenda: Minna Jehowa so Jummal ollen üks pühha wihhaga Jummal, kes wannematte üllekohhut nuhtleb laste kätte kolmandamast ja neljandamast põlwest saadik, kes mind wihkawad; Ja kes heldust ülesnäitab mitme rühhandele neile, kes mind armastawad ja mo käskud piddawad. 2 Mos. 20, 5. 6. 34 p. 7 f.

*I. Mis öppime meie neist sannust?

Et Jummal tahhab kangeste, ja kewwaste nuhkeda keik, kes tedda wihkawad, ja et ta tootab head tehha neile, kes tedda armastawad. Rom. 2, 6-10. Matt. 25, 34-41.

*II. Mikspärrast ütleb Jummal: minna Jehowa sinno Jummal?

Et meie peame oppima, et meie kohhus on Jummalal kartta, sest et temma meie õige Issand on. Mal. 1, 6. Joan. 20, 28. Ap. T. 9, 5. 6.

III. Mikspärrast ütleb temma: minna ollen pühha wihhaga Jummal?

Et Sepärrast et meie peame temma wihha kartma, ja mitte nisugauste käskude wasto teagemast Jummal on õige ja pühha, kes ei jätta nuhtlematta neid, kes temma sanna põlgwad.

IV. Mis ütleb nüüd Jummal keikist neist-
sinnatsist käskudest?

Et Jummal tahhab kangeste, ja kewwaste nuhkeda keik, kes tedda wihkawad, ja et ta tootab head tehha neile, kes tedda armastawad ja mo käskud piddawad.

IV. Ees mitte paljo kurje ommeti ella nuhtlematta?

Jah ellawad; agga et kül Jummal mondafor. Da kannatab, siis nuhtleb temma ommeti wiimaks hirmsaste neid, kes omma patto sisse jäwad, ja nenda Jummalat wihhastawad. 2 Mos. 32, 34.

*V. Kes wihtab Jummalat?

Se wihtab Jummalat, kes temma sannast ei holi, ja armastab omma wanna pattust ello.

VI. Kas Jummal wannematte pattud nuhtleb laste tätte?

Jah nuhtleb siin ilmas, kui lapsed wõtwad wannematte kurja wiisi järrele ellada ja tedda wihtada. 1 Kunn. 15, 25-28.

VII. Agga kui lapsed Jummalat fanna kuulwad, kas Jummal siis wannematte patto pärrast neid nuhtleb?

Monne korra läkkitab Jummal ommeti ka nende peäle hädda ja willetsust, et nemmad sedda surema hologna pattude eest ennast peawad hoidma.

Monne korra, kui Jummal tunneb se parrema ollewad, hoiab temma waggad lapsed mitme hädda eest, mis wannematte pattude pärrast olleks piddand nende peäle tulles.

*VIII. Kes armastab Jummalat?

Se, kes hea melega temma käsud peab. 1 Joon. 5, 2. 3. Joan. 14, 23. 15. p. 10. f.

IX. Mikspärrast peame meie Jummalat armastama?

Sepärrast, et se helde ja armolinne Jummal meite wägga paljo head teeb, et temma ka

keige hädda sees omma sure wäe läbbi meid tah-
hab ja woib aidata. 1 Joan. 4, 10. 19.

**X. Mis siis Jummal neile head tootab,
kes temma käsjud peawad?**

Jummal tootab neile armo ja keif head
tuhhandest põlwest sadik. 2 Mos. 34, 6. 7.

***XI. Mikspärrast on Jummal need kün-
me käske annud?**

Sepärrast, et nemmad peawad ühhe peegli
farnatsed ollema, et meie neist diete woikšime tunda
1) omma uskmatte süddant, ja selle kurjad kombed.

2) Jummala pühha tahtmist, kuida meie tem-
ma käske möda pühhaste ja waggaste peame el-
lama. Rom. 7, 7. 3 p. 20. s. Kal. 3, 24.

***XII. Uuga kas meie woime ommast wäest
Jummala käsjud piddada?**

Ei woi mitte; neid ep ölle ka mitte sepärrast
antud, et meie woikšime siin ilmas nende järrele
ilma pattota olla. Rom. 3, 20. 4 p. 15. 8 p. 3 s.

***XIII. On siis Jummala käsjud sega rah-
hul, et meie ei woi neid täieste piddada?**

Ei ölle mitte, waid nemmad juhhatawad meid
Jesuse Kristusse jure. Kalat. 3, 10. 23. 24.

Rom. 10, 4. Käeso ots on Kristus, õigues-
seks iggaühhele, kes ussub.

**XIV. Mikspärrast juhhatawad need käs-
jud meid Kristusse jure?**

Sepärrast, et õige usso läbbi Jesuse siise sün-
nib se, mis käs rahhab, mis meie ilma Kristus-
seta ei woiwad teha. Rom. 3, 31. Kal. 2, 17.

Rom. 8, 3. 4. Sest, et käs ei woiwad pattust
lahtri teha, sepärrast et se rammoto ölli libbe
läbbi.

lääbi, siis lääkitas Jummal omma Poega pat-
tuse lihha sarnaduseses, ja patto pärrast, ja
moistis sedda patto hukka mie lihha sees.

Et kässo õigus pidi täieste sündima meie
sees, kes meie ei fäär lihha järrel, waid wai-
mo järrel.

XV. Kas meie nüüd kässo tühja
teme usso lääbi?

Ei mitte, waid meie kinnitame kässo Rom. 3, 31.

*XVI. On Kristus siis Jummal kässo
täieste widdanud?

Jah, temma on ilma pattota olnud, ja on
Jummal pühha tahtmist keiki kässo möda täies-
te teinud. Rom. 5, 19. Ebr 7, 26. 10 p. 7. 10. 14.

*XVII. Mis kässo tuuleb meile sest?

Se kässo, et 1) temma omma pühha sanna-
kuulmisse lääbi meid sest kässo needmisses on är-
rapeastnud, 2) et õige uss o lääbi temma sisse meie
sees sünnib, mis kässo tahhab. Galat. 3, 13 14.
Rom. 8, 2. 3. 4. Ebr. 8, 10. 1 Joan 3, 9.

*XVIII. Mis lääbi saad sa nüüd õnsaks?

Ei mitte kässo, waid õige usso lääbi Jeesuse
Kristusse sisse. Gal. 2, 16, 3 p. 21 22 f.

XIX. Kus õppime meie sedda?

Teises peatükis pühhas ristis-ussust.

Leine Peatük.

Pühhas Risti-Ussust.

*I. Mis tähendab se sanna Us.

Kaks asia, (1) usso-õppetust, (2) sedda usso
mis süddames on.

*II. Mis on usso-õppetus?

Reik, mis meile Jummalal kannast meie hinge õnnistuseks tarwis lähkõõ õppida ja uskuda.

*III. Mis on se usk, mis süddames on?

Se on sesamma, mis Jummal omma sanna ja pühha Waimo lähki nende süddame sees sütab, kes temma sanna kuulwad, ja pattust pöörwad.

*IV. Mis teeb meid süis õnsaks?

Ei mitte usso-õppetus, waid se usk, mis süddames on.

*V. Mitmesuggune on se Usk?

Rahhesuggune (1) walle usk, (2) se tõssine, õige ehk ellaw usk.

*VI. Mis on se tõssine ja õige Usk?

Se on üks kindel lotus Jummalal armo peäle, ehk se Jummalal wäggi, mis lähki inimenne, kes omma patto lähda õiete tunneb, JEsusse, kui omma aino õnnisteggiast abbi õtsib, omma patto waewas temma armo peäle lodab, ja temmast ka ükspäinis abbi otab ja saab. Ebr. 11, 1. 2 Kor. 4, 6. Mat. 15, 22. 25. 27. 28.

Selletus.

Sest kui sa neist pühkasi kühneji kähkust õppinud tundma, et sa üks suur pattune ja sepärast Jummalal needmise ja iggawesse wiha wäärt õlled, ja sinno süddant patto pärast waewataks: Siis sa õige usso lähki, mis pühha Waimo armo-õppetusse lähki sinno süddames sütab, õppid Jeesust õiete tundma, ja ommast pattust sel õisil arwama, et Kristus kui se ilma süta Jummalal tal sinno pattud õmmaks teinud ja nende sü pärast sinno assemel kannata nud, surinud ning sinno õtgetsamise pärast surinast õllestõõsinud, ja nenda Jummalaga rahho teinud. Wata siis sinno kurb südda tunneb Jummalal iggawest armo JEsusse sees sinno wastõ, wihtab beg melega pattud, iggatseb JEsusse õiaõie järrele.

Jatka, wad temma arms peäle ja leia temma teest rahho, rōmo ja diget hingamist-omma hingele. Sefinnane usk teeb sind UMMMEH ees diget, pühhas ja waggats.

*VII. Mis on walle usk?

Se walle usk on 1) walle oppetus. 2) Ee tühhi mõtte, kui need immessed omma pottust ei pōra, ja omneti mõtlewad, et nemmad Jummal peäle lootwad ja õnsaks sawad. Mat 2, 20.

VIII. Mis sadab se õige usk usklike sees?

Se õige usk sadab (1) Jummal arms, igga west õigust ja pattude andeks-andmist. Rom. 3, 24. 25. 4. p. 5. 7. 8. f. Ap. T. 10, 43.

(2) Pühha Waimo abbi, se pühhas tab südda med pattust. Apost. Tegg. 15, 9. Kol. 1, 22. 23

(3) Diget armastust Jummal ja liggimesse wasto. 1 Joan. 4, 7. 11. 5. p. 1. 2. 3. f.

(4) Sannakulelikko süddant. Ebr. 11, 8.

(5) Woiust keige pattude peäle. 1 Joan. 5, 4.

IX. Kuida woime meie õiget usko sada?

Kui meie Jummal sanna ja usso-õrpe usk hea melega kuleme, nostowõttame, ja allatt Jummalalt pühha Waimo pallime. Ebr 4, 2.

*X. Kelle sisse peame meie uskma?

Selle kolm-aino Jummal sisse. 1 Joan. 5, 7, 10.

*XI. Onn enam kui üks Jummal?

Üks ainus Jummal on, agga kolm temma ollemis sees, Issa, Poeg, ja pühha Waim, ja need kolm on üks, separrast on se ka üks suur salaja asst 5 Mos 6, 4. 1 Joan. 5, 7.

XII. Mis on Jummal?

Jummal on surem, kui et meie nõdder mõistat peaks õlete mõistma, mis ja kui suur Jummal on. Omneti on Jummal meile ni paho en-

nesest teada annud, kui meile meie hinge õnnis-
tuseks tarwis lähhab. Nenda on

* Jummal üks Waim, selge armastus,
pühha ja õige, iggawonne, keigewäggewam,
tõssine, helde ja armolinne, kes keikis pai-
* Kus on, kes keik asjad näab, ja keik targas-
te seab. Joan 4, 24. 1 Joan. 4, 16.

XIII. Mis õppetab nüüd teine peatük?

Se õppetab sedda lühhidelt, mis meil tarwis
on teada ja uskuda Jummalala ollemisest ja
teggudest.

*XIV. Mitto õppetust õppetab teine
peatük?

Kolm, (1) Lomiseest (2) Ärralunnastamis-
sest. (3) Pühhitsemisest.

Esimesse Öppetuse :

Lomiseest.

Minna ussun Jummalala se Is-
sa, keigewäggewama taewa ja Ma
Loja sisse.

*I. Kussim.

Mis on se lomine?

Se on Jummalala tõ, kui Jummal keik loi
ja teggi, mis enne es olle olud.

*II. Kes on keik asjad lonud?

Se suur Jummal, Issa, Voeg, ja pühha
Waim. 33 Paul. 6, 1. 1 Kor. 8, 6.

*III. Mis asiast on Jummal keik lonud?

Ei ühheftki asiast. Ebr. 11, 3. 2 Kor. 4, 6.

*Minna 27. Kussim. Il. kuste Ma peal ellonud
seda taewas ja maas keik asjad ei mahtuda. Sündinud se*

*IV. Mitme päwaga on Jummal
keik lonud?

Kue päwaga; Esimesel päwal lot Jummal se walgusse: teisel se taewa; Kolmandamal lahutas Jummal se Ma merrest ärra, ja loi Ma peäl keiksuggust rohto ja puud; neljandalamal se päwa, ku, ja need tähhed; wiendamal, keiksuggused kallad ja linnud; Kuendamal keiksuggused lojused, ussid, ja ma-ud, ja wimaks se innimesse. 1 Mos. 1.

V. Mikspärrast on Jummal keik lonud?

Et temma sega tahtis teada anda omma suurt jummalikko au, wägge, tarkust ja heldust. *Sp. 1. 7. 8.*

VI. Ons Jummal suurt waewa se lomis:
se tö jures näinud?

Ei mitte, waid temma on keik asjad lonud omma tahtmisse ja sanna läbbi, kui enne sedda ühtegi ei olnud. 33 Paul. 6, s. Joan. 1, 3.

*VII. Mitmesuggused on need lomad?

Rahhesuggused, (1) näggematta, (2) need nähtawad lomad. Kol. 1, 16.

*VIII. Kes on need üllemad neist näggematta lomadest?

Need Inglid.

I.

Neist Inglidest.

I. Mis tähhendab se sanna Ingel?

Se on ni paljo meie kele, kui üks käst, kedda läkitakse sannumid wina, ehk muud asjo aiama.

*II. Mis on need Inglid?

Nemmad on wainud Jummalast lodud.

*III. Mitmesuggused on need Inglid?

Rahhesuggused, teised head, teised kurjad Inglid.

IV. Misuggused on need heab Inglid?

Need head Inglid on wainud, targad, wäg-gewad, pühhad ja õnsad. Neid on üks arwa-matta huk, ja nende seas on üks kaunis wallitus, moani on surema, monni wähhemia au sees. Kol. 1, 16. 17. Matt. 25, 31. 18. p. 10. f.

*V Mis tewad need head Inglid?

(1) Riitwad nemmad Jummalat, ja tewad tenma tahtmist. (2) Raitswad ja hoitwad nemmad neid innimesi, ke geennamiste neid waggasid. (3) On nemmad rõõmsad, kui tegi pattust porab. (4) Wiwad nemmad waggade hinged iggawesse rõõms paika. Jesa. 6, 2. 3. 103 Paul. 20. f. 34 Paul. 8. f. Ebr. 1, 14.

VI. Mis on sepärrast meie kōhhus?

Meie kōhhus on Jummalat Inglise kaue mis se eest süddamest tōnnada, ja sedda nouda, et meie süddamelikko pattustpõõrnissega neid woif-sime rõõmustada, ja nenda Jummalat tahtmist tehha Ma veai, kui sedda tehakse neist Inglise ta was Jlm 19, 10. Luf. 15, 10. Matt. 4, 11.

*VII. Ons Jummal ka need kurjad Inglid lonud?

Jah on lonud, agga mitte kurjaks, wa'd he-aks ja ilmapattota. Juda. 6. salm. Joan 8, 44.

*VIII. Kust nemmad siis kurjaks sanud?

Nemmad on Jummalast ärratagganenud, pat-to teinud ja nenda omma enneste sü läbbi kur-jaks ja pattuseks sanud, sepärrast hütakse neid kur-

kurjaks waimuks, kurratiks, n. t. s. 2 Petr. 2, 4. Jud. Ram. 6. salm.

IX. Misfuggused on need kurjad Inglid ehk kurratid?

Need kurjad Inglid on ka waimud, wäggewad, kawwalad, pettised, rojased, wallelikud; agga se jures Jummalala õnnest lahti, ja pünnedusse ahelattega finnisentud iggawesseseks hukatuseseks. Neid on ka üpris paljo, neil on isse wallitsus, et teine on surem teist. Luk. 11, 15.

*X. Mis tewad need kurjad Inglid?

Nemmad pannewad allati Jummalala wasto, ja püawad innimesi hukka sata, neid kurje innimesi nende rummalusse sees finnipiddada, neid waggasid ueste Jummalast ärraugutelleda.

XI. Mis on sepärrast meie kohhus?

Meie kohhus on (1) Jummalat süddamest tänada, et temma omma Poia on läkkitanud meie lunnastajaks ja õnnisteggiaks, et temma ka kurrati tööd meie süddames piddi ärrarikkuma. (2) On meie kohhus, et meie keigest wäest kurrati melewallast selle sure Jummalala pole põrame. 1 Joan. 3, 8. 1 Peetr. 5, 8. 9. Ebr. 2, 14. 15.

II.

Neist nähtawaist lomadest.

*I. Misfuggused on need nähtawad lomad?

Keif mis meie silmaga woime nähha.

*II. Kes on need üllemad neist nähtawaist lomadest?

Need innimesed. 1 Mos. 1, 27. 28. Ap. T. 17. 28.

*III. Kas sa ussud, et Jummal ta juud on lonud?

Jah minna ussun, et Jummal mind ja keik lomad on lonud. 139 Paul. 14-16. s.

*IV. Kust on Jummal esfimesse innimesse ihho lohud?

Uhhest mulla tükfist. 1 Mos. 2, 7.

*V. Kust temma hinge sai?

Jummal puhhus temma ninnasse uhhe ellawa hnge. 1 Kor. 15, 45.

*VI. Kuida on Jummal innimesse lonud ihho polest?

Jummal on temmale annud filmad, Eõr wad ja keik liikmed, ja enne kui innimenne patto siese langes, olli ka se ihho keige liikmettega ilma pattota ja waewata.

*VII. Mis ta hinge sees lonud?

Moistust ja keik meled. 94 Paul. 9-11. s.

VIII. Mis on se moistus?

Moistus on se, et innimenne woib middagi õppida, tähhele panna ja meles piddada.

IX. Mitto meelt on Jummal lonud?

Wiis, (1) on kuulminne, (2) näggeminne, (3) haifminne, (4) maitsminne, (5) tundminne.

*X. Mis esfimesse innimesse nimmi olli?

Adam.

*XI. Mis temma naese nimmi olli?

Ewa. 1 Mos. 2, 20.

*XII. Kust Jummal Ewat loi?

Adama külje luust. 1 Mos. 2, 21.

*XIII.

*XIII. Kelle sarnatseks on Jummal innimest lonud hinge polest?

Jummal on innimest ennese sarnatseks lonud, nenda, et temma olli pühha, õige ja õnnis.

*XIV. Ons innimenne Jummalala sarnatseks jänud?

Ei olle mitte jänud. I Mos. 3, 1-7.

*XV. Mikspärrast mitte?

Geft et temma kurrati pettusse ja katwalusse läbbi Jummalala käskust ärratagganes, ja sõi sest ärrakeeldud puust. Rom. 5, 12.

*XVI. Kelle sarnatseks on temma süis sanud?

Kurrati sarnatseks. Gal. 5, 19-21. Ewes. 2, 2.

*XVII. On süis Adama patto läbbi keik innimesed kurrati sarnatseks sanud?

Jah, on sanud, Jummal parrago! ja se läbbi se keige surema hädda ja waewa süise sattund. Rom. 5, 12. Earf. 2, 23. 24.

XVIII. Kuida on innimenne kurrati sarnane?

Nenda on innimenne kurrati sarnane, et temma ommast wäest ei kolba ühtegi head teggema, aaga wägga usin ja walmis on kurja teggema. Rom. 3, 10-18. I Mos. 8, 21. Jer. 4, 22.

XIX. Missugguse hädda süise on innimenne patto läbbi sanud?

Se sure hädda süise, et temma on üks wilhha ja meina lops, se on, Jummalala wilhha ja igawesse põrgo pina wäart. Ewes. 2, 3.

*XX.

*XX. Kas Jummal siis meid tahhab
jätte kurrati sarnatseks?

Ei tahha mitte; sest Jummalal ep olle hea meel
pattuse surmast, waid et temma peaks pattust
peästetud ja õnsaks sama. 1 Tim. 2, 4.

*XXI. Ugga kes hoiab ja toidab
inimisen?

Se Jummal, kes teoda on loonud.

*XXII. Kuida ta toidab neid?

Temma annab peälegi rided, kingad, sõ-
misse ja jomisse, kodda ja maia, naese ja
lapse, põllo, weiksid ja keik wilja, keik ihho
ja ello tarwidust ja toidust, rohkest ja igga-
pääw. Ap. 1, 14, 17. Ose. 2, 8.

*XXIII. Kas Jummal weel ennami head

meile teeb?

Jah teeb, temma hoiab ja kaitseb meid
keige hädda ja kurja eest. 91 Paul. 9. 10. f.

*XXIV. Kas Jummal murretsed kurjade
innimeste eest?

Jah murretsed, teeb neile palju head, ja
hoiab neid, muudo tappaks kurrat neid keik üh-
he hobiga. Matt. 5, 45. Rom. 2, 4.

*XXV. Kas Jummal ennami waggade
eest murretsed?

Jah Jummal murretsed ennami waggade eest,
ja kaitseb neid. 1 Tim. 4, 10.

*XXVI. Kas siis waggad sedda waart on,
et Jummal neid peab kaitsuma?

Ei olle mitte waggadke sedda waart, palju
wähhem need kurjad. 1 Mos. 32, 11.

*XXVII.

***XXVII. Miksparrast kaitseb ja hoiab
Jummal neid?**

Sedda keik teeb temma isalikkust, jummalikkust armust ja heldusest.

*XXVIII. Mis on separrast meie kohhus?

Se eest on meie kohhus Jummalat kitta, tannada, tenida ja temma senna kuulda.

***XXIX. Kas sinna ussud, sedda keik
tõssi ollewad?**

Jah se on tõeste tõssi.

**XXX. Kas siis Jummal need teised lomad
ka hoiab ja nende eest murretseb?**

Jah temma hoiab keik, mis temma on lonud ka need keigealwemad lojused Matt. 10, 29. 30 ütleb Jesus, et ilma Jummal tahtmata ei lange warblane Mra peale. 147 Paul. 9. f. õppetakse, et Jummal wistele toidust annab, ka neile nore kaarnaste, kui nemmiad tedda appi hüüdwad ehk nälja parrast küssendawad. 104 Paul. 21. f.

XXXI. Mis õppime meie sest?

Et keik inimeste murred ilma on, ja et meie separrast Jummal pole süddamest peame pöörina, ja keik liad peatoidusse murred mahharatma, sest et Jummal isse tahhab murretseda, 55 Paul. 23. f.

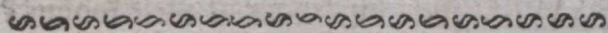
**XXXII. On Jummal meile weel
suremat head teinud?**

Jah on teinud, sest terama on meile omnia almsündinud. Wota läkkitanud Lunnastajaiks ja õnnistegijaiks, kes meie patto läbbi kurrati lapsiks ollime sanud. Rom. 8, 32.

XXXIII.

*XXXIII. Kust öppime meie sedda?

Pühha Ewangeliummi ehk armo-öppetüssest ;
 ja lühhidelt teise peatükki teisest öppetüssest, sest
 Ürralunnastamisest.

Teine Öppetüs:

Lunnastamisest.

Minna ussun JEsusse Kristus-
 se Jummalala aino Poia meie Jõ-
 sanda sisse, kes on sadud pühhas-
 Wainust, ilmale todud neitsit
 Mariaast, kannatanud Pontsiusse
 Pilatusse al, risti peäle podud,
 surnud ning mahhamaetud, alla-
 läinud põrgo- hauda, kolmanda-
 mal päwal jälle ülestõusnud sur-
 nust, üleslâinud taewa, istub
 Jummalala omma fetgewâggewama
 Jõsa parramal kael, seält temma
 tülleb kohhut moistma ellawatte
 ning surnutte peäle.

*I. Kes on meid innimesst lunnastanud?

Jesus Kristus, Jummalala Poeg, tõstne
 Jummal ning tõstne inimenne.

II. Mis

*II. Mis on Jummal Poia nimmi?

JESUS KRISTUS. Wil. 2, 11.

*III. Mis on JESUS meie kele?

Üks ärrapeastia ja õnnisteggia. Matt. 1, 21.

*IV. Mis on KRISTUS meie kele?

Üks salwitud ehk woitud. 45 Paul. 8. f.

*V. Misga on Kristus woitud?

Kui ennemuiste üllemad preestrid, kuningad ja prohwetid woiti õliga; nenda on Kristus ka woitud pühha Waimoga, ja on seatud meie üllemaks Preestriks, Kuningaks ja Prohwetiks.

*VI. Kuida on temma tõsine Jummal?

Et temma Jummalast ommast Jesast on sündinud iggaweste. 2 Paul. 7. Mik. 5, 1.

*VII. Kuida on temma tõsine innimenne?

Et temma sel aial, mis Jummal olli seadnud, neitsist Mariast on ilmale todud. Gal. 4, 4.

*VIII. Ons Jesusel Kristusel ka isä lihha polest?

Ei olle mitte, sest temma on pühhas Waimust sadud, ehk walmistud pühha neitsi Maria ihho sees. Luk. 1, 35. Ebr. 7, 3.

*XI. Mikspärrast piddi Jesus Kristus tõsine Jummal ja tõsine innimenne ollema?

Et temma piddi meie Jesand ollema, kes meid ärrakoddunud ja hukkamositerud innimesest piddi peastma ja lunnastama.

*X. Kelle käest piddi temma meid peastma ja lunnastama?

Keitist pattust, surmast ja kurrati wäest.

*XI. Misga on temma meid lunnastanud?

Et mitte kulla ehk hõbedaga, waid omma pühha falli werrega, ja omma ilmasüta kannatamisega ja surmaga. I Petr. 1, 18. 19.

*XII. On Jesus Kristus süis kannatanud?

Jah on kannatanud ihho ja hinge polest.

*XIII. Kenne al on temma kannatanud?

Pontiusse Pilatusse al, kes sel ajal Jüdarahwa wallitseja oli. Matt. 27, 2. 26.

XIV. Mis kannatas Jesus hinge polest?

Jumma a kange wiha watto peäle waewas tedda hirmsoste, ja keik watto wallo ja nuhtlused tuncis temma, sei ärrasi hingistas temma werd aedas, ja kiskas: minno Jummal minno Jummal, mis sa mind ollec mahhjätnud? Luf. 22, 44. Matt. 27, 46. Joan. 12, 27.

XV. Mis kannatas Jesus ihho polest?

Jüda ja paggana rahwas tullid temma külühhe rõõmli peäle moakade ja nuadega, siddusid tedda ja wisid kehto kotta, süllitasid temma silmi, löid tedda rusfikaga ja kämlega kõrwa äre, ja kui nemmad tedda kül said teotanud, löid nemmad tedda risti, ja naersid süiski weel tedda. Matt. 26. 55. 67. Luf. 23, 32. 33. 35. n. t. f.

XVI. Ons Jesus Kristus ka surnud?

Jah on surnud. Mark. 15, 37. 39.

*XVII. Mis surma temma surri?

Tedda lödi risti.

*XVIII. Mis ta risti surma pididi surrema?

Et temma meid pididi lunnastama kāsio need

Handwritten notes:
 mis se need... Jer. 13. Nõnda ütles...
 ...mõnetud...
 ...

misses ja Jummalal vihhas. Kalat. 3, 13.

*XIX. Kas jäi ta risti?

Ei jäänud mitte, vaid tedda maetri mahha.

*XX. Ons temma haua sisse jäänud?

Ei olle mitte, vaid temma on ülestõusnud sur-
rust kolmandamal päeval. Luk. 24, 5. 6.

*XXI. Ons ta ka põrgo läinud?

Joh on põrgo läinud kullutama neile, kes
põrgus olli; et temma se dige õnnisteggia, k. dda
nemmad ei tahtnud omma ello aial wastowõtta,
ja et ta pafte, kurrati ja surma peäle olli woinust
sanud. 1 Pet. 3, 19. 4 p. 6. s. Ewes. 4, 9 10.

XXII. Kuhho läks temma pärrast

ülestõusmist? *olla hi ja kais on jak
temma seid kas tema jaddi*

Kui temma nellikümme nd päwa sai nähtawal
kõmbel Ma peäl olnud, läks ta taewa, seal istub
temma Jummalal omma keigewägg. wama
Jesa parramal kael, pollub meie eest, ja an-
nab pühha Waimo neile, kes süddamest Jumma-
lat palluwad. Ebr 7, 25. Joan. 14. 16. 18.

XXIII. Läks temma siis kaugele meist ärra?

Ei mitte, vaid et temma isse suur Jummal on,
siis on temma meie jures ma-ilma otsani, agga
mitte nähtawal kõmbel. Matt. 18, 20. 28 p. 20. s.

XXIV. On Jummal siis luliikmid, et

Jesus õõltakse Jesa parramal kael

istuwad? *see mitte on e
misa luliikmid*

Jummalal ei olle mitte luliikmid, egaa istet tarmis.

*XXV. Mis on siis Jummalal parram

kässi?

Se on Jummalal üpris wägga suur au, wägo
gi ja meelwaltaewad sees ja Ma peäl.

XXVI. Mis se on, et Jesus istub omnia

Isa parramal kaet?

Se on, et meie Issand Jesus sesamma jummal ikko au ja wäega wallitseb, kui taewane Issand ja keikis paitus on. Ewes. 1, 19-23.

XXVII. Kui temma keikis paitus on, miks wärrast meie tedda ei nä?

Sepärrast, et temmal üks ärraselletud ihho on; aaga wiimisel päwal peawad meie silmad tedda näggema. Ap. T. 1, 11, Ilm. 1, 7.

XXVIII. Miks wärrast tulleb temma jalle wiimisel päwal nähtawal kombel?

Et ta tahhab kōhbut moista ellawatte ja surnutte peäle. 2 Kor. 5, 10. Ap. T. 17, 30. 31.

XXIX. Mis suggused on need ellawad ja surnud?

Need ellawad on kes siis Ma peäl ellawad, kui Jesus tulleb. Need surnud on, kes enne on ärtasurnud, ja siis peawad ülestousuma.

XXX. Mil aial tulleb wiimne pääw?

Sedda ei tea meie mitte, egga Inglidke taewas, waid Jummal üksi. Matt. 24, 36. 42.

XXXI. Miks wärrast on wiimne pääw meie teadmatta?

Sepärrast, et meie iagapäiw peame sedda ootama, ja se wastab ennast walmistama. Luk. 21, 36.

XXXII. Kuida moistab Jesus Kristus kōhbut?

Temma moistab sedda möda, kui iggakiks sin ilmas on ellanud.

2 Kor. 5, 10. Seju meie peame teit awwa-
 likkuts sama Kristusse koto jarre ees, et
 iggaüks peab sedda möda sama, kui temma
 ihhus on teinud, dilgo hea ehk kurri.

XXXIII. Kuida moistab Jesus nüüd koh-
 hut waggade peäle? *Ja kuhu minä ja ihku
 ja juba sedda, et on iggaüks, ja ei kulle mitte kotta kila, wai*

Et nemmad sin pattude andeks-andmist ja woi-
 must keige patto peäle on sanud Jesusse Kristus-
 se omma Jesanda läbbi, ja temma sanna kuul-
 nud, sepärrast moistab temma neid lahti keigest
 waewast, hukatussest ja nuhtlussest, ja sadab
 neid iggawesse hingamisse ja ilmaõpmatta rõms
 paika Matt. 25, 34-40. Joan. 5, 24. Jlm. 7, 14-17.

XXXIV. Mis kohhut moistab Jesus kur-
 jade ja nende sannakuulmatta
 peäle?

Et nemmad sin ei tahtnud Jesusse sanna kuulda
 egga temma rigi sees ellada; sepärrast moistab
 temma neid hukka ja annab neid waewajatte ja
 pinajatte kätte. Rom. 2, 8. 9. Matt 25, 41-46.

XXXV. Eks Jesus meie Jesand teiki in-
 nimesst ep olle iggawesest hukatus-
 sest peästnud?

Jesus on teit peästnud ja omma kalli woe-
 rega lunnastanud, agga mitte sepärrast, et nem-
 mad omma pattuse ello sees piddid jama ja süsk
 õnsaks sama. 2 Kor. 5, 15. Rom. 14, 7. 8. 9.

*XXXVI. Mikspärrast on süs Jesus
 meid lunastanud?

Et meie temma ommad piddime ollema,

Teine Dyvetus:
Ja temma rikis temma al euama, ja tedda te-
nima Kol. 1, 13, 14. Euf. 1, 74, 75.

XXXVII. Efs siis kurrjad innimesed ep
olle JEsusse ommad?

Ei olle mitte, waid nemmad on kurrati ommad,
kunni nemmad kurrati janna kuulwad ja patto
tödd armastamad. Joon. 8, 44. 1 Joon 3, 8.

XXXVIII. Efs kurrjad ka ei ella JEsusse rikis?

Ei ella mitte, waid nemmad euwad kurrati
rigi lees, sest et kurrat kui üts kuningas nende
süddames wallit'eb, pakkused hiimuid neile kassib,
ja nemmad ka kui truid allamad temma janna
kuulwad, ja temma tahtmissse järrele tewad.

Ewef. 2, 2. Sit 3, 3. Ilmur. 22, 15.

XXXIX. Kes on siis JEsusse ommad?

Need on JEsusse ommad, kes sin ilmas tem-
ma rikis temma al ekamad ja tedda tenwad.
Tit. 2, 14. Joon 12, 26. 1 Kor 7, 23.

XL. Kes ellawad temma rikis temma al?

Need ekamad temma rikis temma al, kes kui
truid allamad JEsusse sanna hea melega wõtwad
kuulda, kelle süddames meie Issand JEsus Kristus
kui üts kuningas wallit'eb, Kal. 2, 19, 20.

XLI. Kuida weame meie tedda tenima?

Iggawesse digusse, waggadusse ja õnnis-
tusse lees, nenda kui temma on ülestõusnud
surnust, ellab ja wallit'eb iggaweste.

XLII. Kelle kääst tulleb iggawenne digus,
waggadus ja õnnistus?

Ei mitte meie kääst ehk wääst, waid ütspäinis
mele Issanda JEsusse kääst. Temma üksi on
woinud meid lunnastada ja melle iggawest digus

gust sata. Temma ukü teeb meid diete waggaks,
kui meie omma patto hädda tunneme, ja südda-
mest õige usfo läbbi temmast abbi oršime. Rom.
5, 17. 21. Wil. 3, 8. 9. 10. 11. 12.

XLIII. Kauaks peawad need, kes pattust
pöörwad; Jesust tenima?

Ei mitte ukü ehk kaks päwa, ehk nädalat, waid
allati. Omma ello aia peawad nemmad kurrati ja
patto wasto pännema, senni kui meie. Xstian Je-
sus neid keigest pattust, hädast ja waewost jaab
peastnu; õie nenda kui tenima. Õi ülestõusnu
surnust, ja ei surre mitte enam, waid ellab
ja wallitseb igaweste. Ebr. 10, 35-39.

*XLIV. Kas sinna ussud sedda keik tõsfi
ollewad?

Jah, se on tõeste tõsi. Ap. T. 24, 14-16.

*XLV. Uga kas meie woime ommast
wäest Jesust nenda tenida?

Ei woi mitte waid pühha Waimo wäe ja
abbi läbbi. Wil. 4, 13. 2 Kor. 3, 5.

XLVI. Kust õpwoime meie sedda?

Teise peatükki kolmandast õppetusest, püh-
hitsemisest.

Kolmas Õppetus:

Pühhitsemisest.

Minna ussun pühha Waimo
sisse, üht pühha risti-kogodust,
pühhade õsfasamist, pattude an-
dels,

deks- andmist, lihha üllestousmist
ja iggawestello, Amen.

*I. Mis se on pühitsema?

Se on pühaks, puhtaks, ja waggaks teggema.

*II. Kes teeb innimesi pühaks?

Quur Jummal keige-ennaraiste õppetakse püh-
has kirjast, sedda pühha Waimo tõ ollewad, et
temma pühitseb. Esel. 36, 26. 27. Rom. 15, 16.

*III. Mis läbbi pühitseb temma?

Jummal sanna ja Sakramentide läbbi.

*IV. Mis on pühha Waim?

Pühha Waim on kolmas selle aino Jummal
õlemisse sees, üks ainus tõsine Jummal, Jäsa
ja Polaga. Apost. 5, 3. 4.

*V. Mikspärrast nimmetakse tedda
pühaks?

Sepärrast, et temma isse pühha on, ja neid,
kes Jummal sanna wõtwad kuulda, pühaks
ja waggaks teeb. 1 Kor. 6, 11. Joän. 16, 13.

*VI. Kas innimenne ei woi mitte ommast
wäest Jesusse sisse uskuda egga
waggaks sada?

Ei woi mitte: sest ükski innimenne ei woi om-
mast melest ja wäest Jesusse Kristus'e om-
ma Jäsanda sisse uskuda, egga temm: jure
sead. 1 Kor. 2, 14. Joän. 3, 6.

VII. On siis innimenne nenda koggone
ärarikkutud?

Innimenne on nenda ärarikkutud, et ühteg
head temma sees ei olle, et temma ei woi, egga
tahha

16024. Lihalein in. ... ja mitte kätte, mis ka ...
on lemmal üks ... ei ...
...
97

tahha isse-enneseft mõttelda räkida ja tehha, mis
õige ja hea on. 1 Kor. 2, 14. Ewef. 4, 18.

***VIII. Kuida sawad siis innimesed
Jesuse jure?**

Kui pühha Waim neid Ewangeliiummi
ehk armo-õppetuse läbbi kutsub, omma an-
nettega walgustab, ja õige usso sees pühhi-
seb ja hoiab. Ap. T. 26, 18.

**XI. Mis on Ewangeliium ehk armo-
õppetus?**

Se on need rõõmsad sannumed, et Jummal
omma Poia keikile innimestele, kes kurrati me-
lewalla al, on läkkitanud lunnastajaks ja õnnis-
teggiaks.

**X. Kas siis keik innimesed wõtwad ewan-
geliummi sanna wasto?**

Ei wõtta mitte. Rom. 10, 16. Surem hulk
põlgab sedda, ja ei tahha keigest pattust pöödrda.

**XI. Ons neil, kes sanna ei kule, Ewan-
geliummi sannast kasso?**

Neil ep olle ühtegi kasso, sepärrast et nemmad
omma pattuse ja rummala ehk sees tahtwad jä-
da; agga neil on surem kahjo, sest et nemmad
omma Isfanda tahtmist teadwad, ja ei te sedda
mitte. Luk. 12, 47. 2 Kor. 2, 16. Ebr. 4, 2.

**XII. Kas Jummal tunneb neid kes ewan-
geliummi sanna wastowõtwad?**

Jummal tunneb neid iggawesest aiaast, ja on
neid enne ma ilma algmist ärrawallitsenud.
Rom. 8, 29. 2 Tim. 2, 19. Ewef. 1, 4.

*XIII. Mis kasso on neil, kes ewangeliummi sanna wõtivad kuulda?

Kes ewangeliummi sanna wõtivad kuulda, neil on se suur kasso, et pühha Waim neid omma annetega walgustab ja dige usso sees pühhitseb ja hoiab. Rom. 15, 16. 1 p. 16. f. Tit. 2, 11-12.

XIV. Mis sugused on need sinnatsed pühha Waimo annid?

Dige usk, dige armastus Jummalala ja innimeste wasto, kannatlik ja tāsane meel, ja keel muud head kumbed, mis Jummal omma kaskude sees kāsib. Kol. 5, 22 Ewes 5, 9.

XV. Kuida walgustab pühha Waim sanatu!elikud omma annettega?

Kui temma nende süddame rummalust ja pimmedust ärrawõttab, ja pühha tarkust neile jälle annab, et nemmad diete moistwad sedda kurja ollewad, mis nemmad enne ei usknud kurja ollewad: ja et nemmad sedda ka diete uskwad, omma hinge õnneks tarwis minnewad, mis nemmad enne nenda ei moistnud egga usknud. Ewes. 1, 17. 18. 19.

XVI. Mikspärrast õöldakse: temma walgustab?

Se inimenne, kes rummalust armastab, ja ei tahha heal meiel Jummalala sanna diete kuulda ja õppida, se ellab sure pimmedusse sees. Kui nüüd pühha Waim ewangeliummi sanna läbbi tedda kutsub, ja temma kuleb ja ussub Jummalala sanna, siis peäseb temma sest surest waimolikust pimmedussest, ja saab targemaks, ehk tulleb walgusse ette; sepärrast õöldakse: pühha Waim wal

u a gustab, se on, wõib pimmedussest walgusse
ette. 119 Paul. 104. 105. f. 1 Petr. 2, 9.

XVII. Kuida peästab pühha Waim rinnalussest?

Kui temma neid, kes JEsusse sanna wõtwad
kuulda, ueste sünnitab, et nemmad wõtwad om-
ma patto hädda tulda kahheseda, ja õige usso
läbbi omma pattuist ello parrandada. Tit. 3, 5. 6. 7.

XVIII. Mis on uusündimine?

Se on, kui Jummal omma janna läbbi õige
usso walgust inimesse sees sütab, temma kowwa
tõddant rümmaks teeb, et temma wõib illestous-
sa waimolikkõ sarma seest, ja ue ello sees ellada,
sest et temmal uus meel, mõtte ja wiisid on.

XIX. Mis on patto kahhetseminne?

Kui inimenne omma patto parrast süddamest
kurb on ja wihtab pattud. 2 Kor. 7, 10.

XX. Kuida pühhitseb ehk parrandab pühha Waim usklikuid?

Kes omma patto kahhetiwad, ja ueste on
sündinud, neid pühhitseb pühha Waim nende, et
temma nende süddamed õige usso läbbi pääw pä-
walt wagg maks ja puhtamiks teeb walle-usust,
ebba-usust wihasst, kawwalussest, wallest ning
keigest kurjast himmust, et waggad neid ei armas-
ta, waid kowwaste nende wasto pannewad. 1
post. Tega 15, 9. Ebr. 12, 7-11. Rom. 6, 12.

XXI. Mis suguse usso läbbi pühhitseb pühha Waim?

Õige usso läbbi; sest walle-usst teeb inimessi
wallatumaks ja kurjemaks. Wata 2 Peat. 6.
Kõõsim. 78. lehhe küljes. 2 Petr. 1, 5-8.

XXII. Kes hoiab waggad öige usjo
jees?

Pühha Waim, kes neile öiget usko on annud,
se hoiab ka öige usso sees otsani keik, kes wallatu-
mal kombel ei pöлга Jummalä armö sanna.

XXIII. Kuida nimmetakse neid hõpis, kedä
pühha Waim kutsud, koggub,
walgustab, n. t. s.

Neid nimmetakse pühha risti-koggodusseks
ehk pühhaks.

II.

Pühhast risti-koggodussest, ja püh-
hade õsõasamisest.

*I. Mis on pühha risti-koggodus?

Keik pühhad risti-innimesed sün Ma peäl, mis
pühha Waim Ewangeliiummi ehk armö-õppe-
tusse läbbi kutsud, koggub, walgustab, püh-
hitseb, ja Jeesuse Kristuse jures öige ja aino
usjo sees hoiab. 1 Pet. 2, 9.

II. Ons üks ainus koggodus?

Jah, on üks ainus, kellel on üks Jummal,
üks Kristus, üks Waim, üks õppetus, ühhesug-
gused Soframentid ja üks iggawenne ello. E-
wef. 4, 3-6. 1 Kor. 12, 4-13.

III. Eks olle mitto risti-koggodusst sün
Ma peäl?

Et käl mitmes paikas Jummalä lapsed on,
siiski on nemmad keik ühhes kous Jummalä ees
üks ainus koggodus, kelle pea Jeesus Kristus on;
õsõego üks ainus ihho on, ja selle käljes on mitto
likmet. Rom. 12, 4. 5. 6. Ewef. 4, 15. 16.

IV. Mikspärrast ööldakse: pühha ^{fui keeg} kogodus? ^{mino järrel}

Sepärrast, et pühha Waim sedda pühhitseb ^{hulla}, ja puhhastab pattust. Ewes. 5, 26. 2 p. 19. s. n. t. f. ^{si jagu}

V. Mikspärrast ööldakse: risti-kogodus? ^{ama ja}
 Kristusse pärrast, kelle õppetust pühha koggo ^{wõiko}
 dus wõttab kuulda, ja Kristusse risti kanda ^{ama}
 kannatlikko süddamega. Matt. 16, 24. ^{risti õnnelised}

*VI. Kussa tunnukse pühha risti-koggo ^{rel}
 dusse ellewad?

Seäl, kus 1) Jummalala janna selgeste ja puh-
 taste õppetakse, 2) pühhad sakramentid Kris-
 tusse seadmisse järrele wäljajaetakse, ja et kül
 mitte keik, ommeti monningad kui Jummalala lap-
 se sedda möda elawad Joan 8, 31. 32

VII. On siis keik pühha risti-kogodus, kes
 Jummalala sanna kuulwad kõrwidega?

Ei olle mitte keik pühha risti kogodus; surem
 hulk on jummalakartmatta, kes omma hinge pärr-
 ast mitte ei kaäna murret nenda, kui Jummalala
 sanna õppetab. Matt. 7, 13. 21. 15 p. 8. f.

*VIII. Mis on pühhade ossa-samine?

Kui waggad innimesed pühha Waimo läbbi
 teine teiseaga Jummalast, ja teine teise käest isse-
 keskis ossa ja kasso sawad. 1 Pet. 4, 10. 11.

IX. Kes on need pühhad?

Keik waggad pühha risti-kogodusse lapsed,
 sedda pühha Waim walgustab ja pühhitseb.

X. Kuida sawad nemmad teine teiseaga
 ühhesugguse ossa?

Nenda, et mis ühhe pühha innim. sse pärrast
 on

on, se on ka teise parrast; kui üks paljud mis teisele tulles sest kasso: kui üks kannatab, siis teised kannatawad ka: kui Jummal ühhe waaga rõmustab, siis teised on ka rõõmsad. Selä di nüüd, et üks Jummalala Waim keifide süddames wallitseb, separrast tulles keifide heaks, mis head ial teisele Jummalast antakse. Se on nüüd pühhade pössa-saminne. I Kor 12, 20-27. Ewes. 4, 3-7.

III.

Pattude Andeks-andmise sest.

*I. Kas sa usitud pattude andeks-andmist?

Jah, minna ussun, et pattud andeks antakse. Ewes. 1, 7. Luk 24, 46. 47.

*II. Kes annab pattud andeks?

Kolmas Jummal, kes omma süllastele ka on meelwolda onnud pattud andeks anda neile, kes ommast pattust süddamest pöörwad. Eiek. 18, 21. 22. Mark 2, 7. Joan. 10, 23.

III. Mis pattud annab Jummal andeks?

Keif pattud, agga mitte sedda patto, mis pühha Waimo wasto tehakse. Matt. 12, 31. 32.

IV. Mis on se pat pühha Waimo wasto?

Sedda nimmetakse pattuks pühha Waimo wasto, kui inaimenne, kes Jummalala sanna wägge ommas süddames on tunnud, parrast sedda wallatunial kombel põlgab, tekitab, ja ütleb sedda kurrati tö ollewad, mis Jummalala tö on, ja jääb sefennatse omma kurjusse sees otsani. Mark. 3, 22-30.

V. Ets siis Jummal ei woi ka sedda patto andeks anda?

Kül Jummal tahaks ja woiks sedda andeks anda, kui nisuggune tiggennimenne wõttaks omast kangelaelusiest pöörduda; agga et nisuggune ei pöra mitte, sepärast ei woi Jummal temmale sedda andeks anda. Euf. 12, 19. Ebr. 6. 4. 6. 1 Joan. 5, 16.

*VI. Kellele antakse pattud andeks?

Neile, kes ommad pattud diete tundwad, südamest kahhetsewad, ja õige ussoga Jesusse käest abbi otsiwad. Esek. 18, 21. 22. Rom. 4, 5.

*VII. Kellele ei anta pattud andeks?

Neile, kes tahtwad omma rummalusse ja patto sees jätta. Joan. 8, 24. Ap. T. 8, 20-23.

*VIII. Kas need, kennele pattud andeks antud, patto kiusatusiest ka foggone lahti on?

Ei olle mitte. Ebr. 12, 1.

*IX. Millal sawad nemmad sest lahti?

Kui nemmad surrewad. Rom. 8, 22. 23. 24.

IV.

Lihha üllestousmisest.

*I. Kas keif innimesed peawad surrema?

Jah peawad. Rom. 5, 12. 6 p. 23 f.

*II. Kes on surma innimesse peäle saatnud?

Ei mitte Jummal, waid karrat, kelle kadedusse ja petusse läbbi keif innimesed patto ja surma sisse sattunud. 1 Mos 3, 3. 4. 5. 13, 19. Rom. 5, 12.

*III. Kuida tulleb surm innimeste peäle?

Wõnne wiisja: Teised surrewad wannusse, seised

teised haigusse läbbi, teisi tappetakse wäggise: teised lühendamad omma ello aega, ja surewad enne aega lajomisse, prassimisse, lajulgusse ja sure kurwastusse läbbi. 2 Kor. 7, 10.

*IV. Mis on sevärrast meie kohhus õppida?

(1) On meie kohhus õppida ja moista mis, hirmus assi pat on, mis pärrast innimesed peawad surema. Rom. 6, 23. 7 p. 24. f.

(2) Peame allati ennaste mele tuletama, et meie surrelikud olleme. 90 Paul. 11. 12 f.

(3) Peame meie õige pattusipõõrmisse ja õige usso läbbi iggapäwa ennast walmistama omma surma wasto. Mat. 24, 42. 44. 2 Pet. 3, 11-12.

*V. Mis kasso on neil, kes sedda süddamest õpivad?

(1) Et neil ep olle tarwis surma karta, sevärrast et Kristus omma surma läbbi surma ülle woi must sanud. (2) Et surm neil ep olle mitte üks Jummalala nuhtlus, waid keige hädda lõppetüs.

VI. Eks siis innimesed ei jä surma sees?

Ei jä mitte. 31mut. 20, 13

*VII. Kas nemmad siis surmast peawad üllestousma?

Jah, peawad üllestousma. Joan. 5, 28. 29.

*VIII. Mis aial?

Wiimsel päwal. Tan. 12, 2. 3. Joan. 6, 39.

*IX. Mis peab üllestousma?

Ei mitte hing, sest hing ei surre; waid lihha ehk meie ihho, mis mullaks läinud, peab üllestousma.

*X.

*X. Kas siis sesamma ihho ja lihha, mis
meil nüüd on, peab ülestousma?

Sesamma ihho ja lihha peab ülestousma,
agga mitte ennam pattune, többine ehk surrelik,
waid waimoüffe kõmbedega. Job. 19, 26. 27.

*XI. Kes ärratab surnud üles?

Kolm-ainus Jummal. 2 Kor. 4, 14. Joan. 5,
25. 26. Rom. 8, 11. Luk. 7, 14.

*XII. Mis saggusid innimesi ärratab
Jummal üles?

Keif innimesi, pühaid ja kurlaid.

XIII. Mis kasso on pühadel sest üles-
tousmisest?

Et nemmad iggawesse ello ja rõmo sisse sa-
wad. Matt. 25, 34. 46. 1 Petr. 1, 7. 8. 9.

XIV. Mis kasso on kurjadel?

Ühtegi kasso; waid suur kahjo ja hädda saab
neile, sest nemmad peawad ülestousma iggawes-
seks hukatusseks ja teotusseks. Jes. 66, 24.
Jlmut. 21, 8. Matt. 25, 41. 46.

XV. Kas siis pühadel ja kurjadel saab
ühhesuggune ihho ollema?

Ei mitte: pühade ihhud peawad paistma kul
päilik omma taewase Issa au rigi sees; agaa kur-
jade ihhudel saab hirmus näggo ollema. Matt.
13, 43. Jes. 66, 24. Jlmut. 21, 8.

XVI. Mikspärrast peawad needsammad
ihhud, mis sin ilmas on oinud,
ülestousma?

Et iggawiks peab sama palka sebda möda, kul
temma ihhus on teinud, olgo hea ehk kurri. Se
ihho

ihho, mis sin o. hädä ja rüu tannatanud, ja JEsusse janna kaulnud, peab sama rõmus- tud, ja se ihho, mis sin on wallatust teinud, peab sama waewatud. 2 Tessal 1, 6. 7. 8. 9. 10. XVII. Kuidas teiwad need ihhud, mis aminogi on võrniuks läinud, ehk muis- do laiale lanud, üllestousta?

Et meie küll ei woi sedda moista; ommeti tah- hab ja woiß Jummal tehha ülle sedda, mis meie moistame, nenda kui temma on sedda isse teotanud ja kulutanud. Ioan. 5, 28 29.

*XVIII. Mis tulleb süis, kui surnud on üllestoussnud?

Suur kohhus ja ma-ilma ots. 3Im. 20, 12.

XIX. Kes moistab süis kohhut?

Kolm-ainus Jummal; Keige-ennawiste mele Jssand JEsus Kristus kes on seärud koho moist- jaks, ja tulleb nähtawal kombel keikide pühha Inglise ja mitme tuhhande pühhadega kohhut moistma. Ap. Teg. 17, 31. 10 p. 42. s. 2 Tim. 4, 1. Rom. 2, 16. Matt. 25, 31 32.

XX. Kelle peäle moistab temma kohhut?

(1) Kurrati ja keikide kurja Inglise peäle 2 Petr. 2, 4. (2) Keikide innimeste peäle

*XXI. Kas keik veawad kohu ette tullesma?

Jah veawad 2 Kor. 5, 10.

XXII. Kuidas moistetakse kohhut?

Jummala sanna järrele moistab Jesus Kristus kohhut, ei mitte ükspäins arwalikkude patiude, wad ka süddame mõttede ja nouude peäle, et laaauks peab sama sedda mõda, kui temma on el- lanud. Ioan. 12, 48. 1 Kor. 4, 5. 2 Kor. 5 10.

XXIII. Kas siis tulleb ma ilma ots?

Jah tulleb, nenda kui Apostel Petrus on kuulutanud 2 Petr. 3, 10. ja maenitseb sepärrast 11. ja 13. salmis. Matt. 24, 35.

*XXIV. Kuho siis sawad pühhad?
Iggawesse ellusse.

*XXV. Kuho sawad kurjad?
Iggawesse hukatusse sisse. Matt. 25, 46.

V.

Iggawesest ellust.

I. Mis on iggawenne ello.

Iggawenne ello on se kallis Jummalala au ja rõõm riik, ja se õnnis põlli, mis keik waggad ja pühhad sawad, kes pühhast Waimust on kutsutud, walgustud, ja pühhitsetud, et nemmad Jummalat pallest pallese näwad, ja iggaweste ellawad ühhe ilmalõpmatta rõõm sees, mis meie siin ilmas ei woi moista. 1 Kor. 13, 12. 1 Petr. 1, 3. 4. 5. Jlm. 21, 3. 4.

II. Kes saab iggawesse ello sisse?

Keik need, kes tõeste Jeesusse Kristusse sisse uskwad, temma sanna kuulwad, ja pühha Waimo läbbi ennast lassewad pühhitseada.

III. Kas keikide rõõm saab ühhesuggune ollema?

Sedda suremat murret legi siin ilmas on pidanud omma hinge eest, ja sedda ennam waeuwa legi on näinud, sedda surem saab temma au ja rõõm ollema. 1 Kor. 15, 41. 42. 43. 49.

IV. Mis peab süs meie keigesurem murre ollema, kui meie iggawesse ello sisse tahhame sada?

Et meie peame aegaste jedda kitsast ello teed armastama, ja wiikama sedda laia patto teed, mis hukatusse sisse satab, nenda kui meie Jesu Kristus öppetab. Matt. 7, 13. 14.

VI.

Jaggawessest hukatusfest.

I. Mis on iggawenne hukatus?

Se on se wägga hirmus ja kurri põlli, mis Jummalä sanna sees nimmetakse tulle- ja weewliiga põllewaks järweks. Almut. 19, 20. 20 p. 10. s.

II. Kes saab iggawesse hukatusse sisse?

(1) Keik, kes rummalusse ja arowalikkude pattude sees jäwad ellama. Almut. 21, 8.

(2) Kes omma ihho ja ilmaikkude asjade eest ennäm murret kandwad, kui omma hinge parrandamisest eest, kes ma- ilma rikkust, au ja himu mud takka noudwad ja armastawad.

III. Kas keikide wallo ja piin saab ühhesüggune ollema?

Ei mitte; waid sedda ennäm keigi wallatust ja patte teinud, sedda ennäm keigi Jummalä sanna põlgnud; sedda surem saab temma wallo ja piin ollema. Matt. 11, 20. 24. 23 p. 14. s.

IV. Mis peab se wärrast meie keigesurem murre ollema?

Et meie omma Jesuse armo- öppetust heal meiel kuleme ja wastowõttame. Joan. 5, 24. keige-
enna

ennamiste, et meie ka hästi rähhele vanneme, mis
 JEsus maenitseb Euf. 21, 36. Walwage ja pal-
 luge iggal aial!

*V. Kust õppime meie sedda õppetust
 walwest?

Meie katekismusse ramato kolmandamast pea-
 tükkist.

Kolmas Peatük.

Jssa meie Palwest.

*I. Mis läbbi same meie Jummalala käest
 diget usko ja teikfuggusid muud
 annid?

Süddamelikko palwe läbbi. Jof. 1, 5. 6.

*II. Ons Jummal ka kästnud palluda?
 Jah on kästnud. Matt. 7, 7. 8.

*III. Kelle kohhus on palwet tehha?
 Keikide inimeste kohhus, agga keik ei kolba
 palwele. Öpp san. 28, 9. Joan. 9, 31.

*IV. Kes ei kolba palwele?

Se ei kolba palwele, kes melega omma rum-
 malusse ja patto sees jääb ellama. Jof. 1, 15. 16.

*V. Kes woib siis Jummalala mele pärrast
 palluda?

Se pallub Jummalala mele pärrast kes omma
 patto hädda tunneb, ommast rummalusiest ja
 pattust sõrab, ja Jeeusse Kristus. käest abbi
 otsib. Joan. 9, 31. 145 Paul. 18. 19. s.

*VI. Kuida peab temma palluma?

Waimus ja tões. Joan. 4, 24.

VII. Kust saab innimenne wägge ja tarkust Jummalat palluma?

Jummala Waimo ja sanna läbbi tulleb dige tarkust Jummalat palluda.

*VIII. Mis peama meie palluma?

Keif, mis meie ja mele liggimesse ihho ja hinge heaks tarwis lähhäb. Rom. 8, 26.

*IX. Kenne nimmel peame meie palluma?

Jesusse nimmel. Joan. 16, 23.

*X. Kelle eest peame meie palluma?

Jesse-enneste, keikide innimeste, ka meie waenlaste eest; keige ennamiste keigide waggade Jummalala laste eest. 1 Tim. 2, 1-4. Mat. 5, 44. Ewes. 6, 18.

*XI. Mil aial peame meie palluma?

Jggal aial, nenda kui meie Jssand JESUS Kristus omma sanna sees käsib. Luk. 18, 1. 21, 36. 1 Tessal. 5, 17. Ewes. 6, 18.

*XII. Kus paikas peame meie palwet teagema?

Keikis paikus. 1 Tim. 2, 8. Joan. 4, 21.

*XIII. Mis on keigeparras palwe?

Jssa meie palwe, mis meie Jssand JESUS meid on õppetanud. Matt. 6, 9-13.

XIV. Kas meie ei pea tcieste sannadega palluma, kui Jssa meie palwes on?

Jah peame sedda möda, kui meie hinge ja ihho hädda meid õppetab. Agga keif, mis meie laiemalt peame palluma omma hädda sees, sedda on meie Jssand JESUS meid lähhidelt Jssa meie palwe sees õppetanud Joan. 17. Ewes. 6, 18.

Spøetus Jøsa meie Valwest.

*Utle ülles Jøsa meie Valwe essi
messed sannad?

Jøsa meie, eht meie Jøsa, kes sa
olled taewas.

Mis se on?

Jummal tahhab meid se lābbi armolit-
kult kutsuda, n. t. s.

*I. Kes on se Jøsa, kedda meie peame
vallu na?

Kolm-ainus Jummal. Matt. 4, 10.

*II. Mikspārrast nimmetame meie tedda
Jes-ks, ja mitte sureks Ruuningaks?

Sepārrast, et armolinne Jummal Jøsa nimo
mega meid tahhab armolitkult kutsuda, et
meie peame uskma, tedda meie õige Jøsa —
— issa valluwad. Kal. 4, 6. Rom. 8, 14

III. Mikspārrast õõldakse: meie Jøsa?

Sepārrast et meie kōhhus n. et mitte usk-
nis ennaste e st waid keikide innimeste eest pal-
luda, sest et Jummal keikide Jøsa on. Emes. 4, 6.

IV. Mikspārrast õõldakse: Kes sinna
olled taewas?

Sega tunnistame meie Jummalat suurt au, te
temma ep olle üks surelik issa, waid üks wāggete
iggawenne Jøsa, kes ellades ei sure.

V. Mis on se: kes sinna olled Taewas?

Se on: kes sinna olled keigewāgawam, ilm-
wõfata sure auses, helde ja armolinne, kes kei-

Es paikus on, heal meel tahhab, ja kes woib
aidata keik, kes ilma karmwalusseta temmast
abbi otsiwad. Jer. 23, 23. 24. Ean. 4, 31 32. 34.

VI. Mis peame meie weel siin tãhhele pannama?

Meie peame ka hãsti ommad siddamed lãbbi-
katsuma, kas meie ka tãeste Jummalalapsed ol-
leme, kes selle helde taewase Jõsa sanna wõiwad
kuulda. Sest kes omma rummalusse sees tah-
hab jãda, ja Jummalalapsena pãlgab, se on kur-
rati laps, ja ei woi julgeste Jummalat ommaks
Jõsaks hũda. 1 Joon. 3, 9. 21. 22. 24.

Esimenne Palwe.

Põhhitsetud sago sinno nimmi.

*I. Mis on Jummalalaps nimmi?

Jummalalaps, temma pũhha sanna, pũhhad
sakramentid, ja keik, kust tedda tunnukse.

*II. Eks Jummalalaps nimmi olle pũhha
ilma meie palweta?

Jummalalaps nimmi on kũl isse-enneses pũh-
ha — pũhhitsetud. 72 Paul. 17. 18. 19. s.

*III. Kuida pũhhitsetakse Jummalalaps
nimmi?

(1) Kui Jummalalaps sanna selgeste ja pũh-
taste õppetakse, ja (2) meie ka pũhhaaste kui
Jummalalapsed sedda mõda ellame.

IV. Kas meie ommast wãest jouame sel-
geste Jummalalaps sanna õppetada,
ja pũhhaaste ellada?

Ei joua mitte. Sepãrrast on meie kõhhus
siddamest palwuda: Sedda aita meid, armas
taewane Jõsa. Jerem. 15, 16. V.

*V. Kes ei pühhitse mitte Jummalala nimme?

Kes teist wisi õppetab ja ellab kui Jummalala sanna õppetab, se ei pühhitse mitte meie seas Jummalala nimme. Eieš. 36, 22 23.

VI. Kes õppetab teist wisi, kui Jummalala sanna?

Se, kes õppetab, et innimenne ommeti woib õnsaks sada, ehk temma kül omma rummalusse sees jääb, ja ussub ja peab need kõmbed, mis Jummalal ep olle käsknud. Matt. 23, 23.

VII. Kes ellab teist wisi, kui Jummalala sanna õppetab?

Kes ei lasse mitte pühha Waimo läbbi omma süddant parrandada, ja lodab ommeti õnsaks sada, et temma kül sedda tööd armastab, mis Jummal omma sanna sees on keelnud.

VIII. Kas meie isse ennast walle õppetuse se ja kurja ello eest woime hoida?

Ei woi mitte. Sewärrast peame meie Jummalat süddamest palluma: Se eest hoia meid, armas taewane Josa. Joan. 17, 15. 17.

Seine Palwe.

Tulgo meile sinno riik.

*I. Mitmesuggune on Jummalala riik?

Kolmesuggune, (1) Wäe-riik. (2) Armo-riik. (3) Au-riik.

*II. Mis on Jummalala wäe riik?

Keik sesinnane ma-ilm, kus Jummal keikide lomade üle wallitseb. 1 Aia r. 29, 10-13.

*III. Mis on armo riik?

Pühha ristit- koggodus, ja iggauhhe Jum-
mala lapsē sūdda, kus ta omma armo ja san-
na läbbi wallitseb, ja nenda omma pühha risti-
koggodust hoiaab ja omma armo andedega täi-
dab. Rom. 14. 17. Euf. 17, 20. 21.

*IV. Mis on au riik?

Iggawenne ello. 2 Tim. 4, 18 Euf. 22, 28. 29.

*V. Mis sūgguse rigi pārrast pallume
meie sūin?

Ei mitte wāe-rigi pārrast, mis sees meie io el-
lame; waid meie pallume armo- ja au-rigi pārr-
rast. 2 Tess. 1, 11. 12 Rom. 8, 17. 22. 23.

*VI. Eks Jummalala riik tulle ilma meie
palweta?

Jummalala riik tulleb Eul ilma meie palweta
ise ennesest, — meie jure tulleks.

*VII. Kuida tulleb Jummalala armo riik
meie sūddamesse?

Kui taewane Jesa omma pühha Waimo
— ning seäl iggaweste.

VIII. Kes saab au-riik?

Kes pühha Waimo armo läbbi Jummalala san-
na on uskud, ja Jummalala mele pārrast el-
lanud omma ello otsant. Alm. 2, 25-28.

IX. Kes wanneb Jummalala rigi wasto?

Kurrati r ik. Kurrat nimmetakse sepārrast ma-
ilma jummalaks, kes pimmedusse sees wallitseb.
Ewef. 5, 12. Alm. 12, 7. 9. 2 Kor. 4, 4.

X. Mis on kurrati riik?

Se on pārrast riik, seäl sees ellatakse Jummalala
ja temma pühha sanna wasto. 2 Kor. 4, 4.

*Jer. 12, b. V. igo qahs oht kääri, sük meie lahhome kuulda
ehawa omma ta Kolmas Palwe. mit'voip. hea pelli alla
kui meie wõtama ehawa omma la hää kuulda.*

XI. Kes ellab kurrati rigi sees?

Kes patto ja rummalusse sees tahhab jada,
ja armastab sedda, mis Jummal on keelnud,
se ellab kurrati rigi sees. Rom. 6, 16.

XII. Kes ellab Jummalaga rigi sees?

Kes omma kalli Õnnisteggia JEsusse sanna
armastab, ja sedda wõttab kuulda, se ellab
Jummalaga rigi sees, ja Jummalaga riik on selle
süddames. Joan. 17, 8. 24. Ebr 12, 28.

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui tae-
was, nenda ka Ma peal.

*I. Mis pallume meie siin?

Et Jummalaga tahtminne peab sündima.

*II. Eks Jummalaga tahtminne ei sünni
ilma meie palweta?

Jummalaga hea armolinne tahtminne sünni
kül — jures sünniks.

*III. Mis tahhab Jummal?

Et meie omma patto hädda peame tundma, +
JEsusse omma õnnisteggia sisse uskma, pühhaste
ellama, ja nenda iggaweste õnsaks sama. *718*

*IV. Õns Jummalaga tahtminne ikka hea?

Jah, on hea; ka siis, kui temma nuhtleb, et
kül meie sedda ei moista. 135 Paul. 6. Jes. 45, 7. *Jer. 42*

V. Kes peab Jummalaga tahtmist teggema?

Junnimesed keik peaksid Jummalaga tahtmist teg-
gema, agga waggad ükspäinis woivad sedda teh-
ha pühha Baimeo abbi läbbi. Rom. 8, 14.

*Sehing mit' üvris wägga kurb, mis kirus kätib ja
dõm on ja mis sünnit on jor'angend ja näl'g'and
need andwad ja v'le'v'land! au ja õig'us!*

*VI. Kuida veab Jummalala tahtminne
Ma peäl sündima?

Nenda kui taewas Inglid ja õnsad innimes-
sed sedda teagewad. 103 Paul. 20. 21. f.

VII. Kas siis Jummalala tahtminne nenda
woib sündida Ma peäl kui taewa?

Et Jummalala tahtminne kül usklikkuist ei tehta
nl rüieste ja ilma wattota, kui taewa; omme-
ti fuisawad waggad pühha Waimo armo labbl
Jummala tahtmist tehha keig st süddamest, rõmo-
ga ja ilma kawwalusfeta. Ebr. 13, 20. 21.

*VIII. Kes julgeb Jummalala taht misse
wa to panna?

Need kolm hinge waenlast: kurrat, ma-ilm
ja meie lihha tahtminne

IX. Mis siis kurrat tahhab?

Temma tahhab, et innimesed ei pea mitte
Jummalala sanna kuulma, mitte uskma, mitte pat-
tust pöörma egga õniaks sama. Euf 8, 12.

X. Mis on ma-ilm?

Ma-ilm on teik kurjad innimesed, kes isse
kurja armastawad, ja teisi wõtwad eksit da.

XI. Mis siis ma-ilm tahhab?

Ma-ilm tahhab, et need Jummalala lapsed, kes
dige usso läbbi kurrati käest peäsnud, peawad
nende kumbed ja wiisid heaks kiirma, ja nende
nou järrele ellama. 1 Tess. 2, 15. 16.

XII. Mis on lihha?

Eihha tähhendab siin meie kurja pattust süd-
tant. 1 Petr. 2, 11.

XIII. Mis on siis lihha tahtminne?

Eihha tahtminne on keik kurrjad himmud ja nouud, mis süüdames rouswad, sepärrast on meie lihha kurrati ja ma-ilmä surem söbber, ja wödtäb heal meel sedda kurrja nou wasto, mis kurrat ja ma-ilmä annab. Kal. 5, 16 17.18.

*XIV. Mis nou on siis neil kelmekestel?

Tiemmad ei tahha lasta meid Jummalä nimme pühitjeda, egga Jummalä riki meie jure tulla. 2 Kor. 4, 4.

*XV. Kes tahhab meile nendefinnaste hinge waenlaste wasto apri tulla?

Armolinne taewane Jösa tahhab isse keige nende kurrja nou ja tahtmist rikkuda ja keelda. Rom 16, 20. 1 Joan. 3, 8.

*XVI. Mis on siis temma armolinne ja hea tahtminne?

Et temma meid finnitäb ja hoiäb kindlaste omma sanna ja usso sees meie otsani

XVII. Kus Jummal tahhab sedda te tehha?

Jah temma tehhab sedda tdest tehha, sest se on temma armolinne ja hea tahtminne.

Neljäs Palwe.

Meie iggapäwast leiba anna meile tännapääm.

*I. Mis pallume meie siin?

Keik sedda, mis meie waese ihho toidusseks ja üllespidamisjeks tarwis lähhäb.

II. Kelle

II. Kelle käest same meie iggapäwast leiba?

Omnia taewase Jēsa käest, kes meid on lonud, hoidnud, ja toidust tootanud. 132 Paul. 15. s.

*III. Kelle eest pallume meie iggapäwast leiba?

Enneste ja teikide eest, waggade ja kurjade eest. Matt. 5. 45. 1 Tim. 2, 1.

*IV. Kas Jummal annab ka kurjadele iggawest leiba?

Jah Jummal annab iggapäwast leiba kälflma meie palweta ka teikile kurja inimestele, et temma se läbbi neile tahhab omma rohke armo teada anda, kas nemmad wõttaksid targemaks sada ja pattust pöördä. Rom. 2, 4.

*V. Mikspärrast pallume meie süis?

Meie pallume sefinnatse palwe sees, et temma meile annaks sedda moista ning tännoga wastowõtta meie iggapäwast leiwa.

*VI. Kas süis waggad ja kurjad omma iggapäwast leiba wastowõtward ühhel wiisil?

Ei mitte, waid waggad wõtward omma leiba tännoga wasto; agga kurjad tännamatta süddamega. 1 Tim. 4, 3. 4. 5. Sir. 50, 24. 25. 26.

VII. Kuida wõtward süis waggad omma iggapäwast leiba tōnnoga wasto?

Wenda et nemmad moistward sedda diete, et nemmad middagi wäart ep olle, sepärrast ei raiska ka nemmad ka mitte Jummalala wilja pattuks, waid prugiwad sedda omma enneste tarwidusels, toiwad waesi ja kiitward Jummalat.

VIII. Kuida wõrwad kurtjad omma igga-
pawast leiba tannamattu siidamega
wašto? *Wõrwad kurtjad omma igga-
pawast leiba tannamattu siidamega
wašto? Wõrwad kurtjad omma igga-
pawast leiba tannamattu siidamega
wašto?*

Menda et nemmad prugiwad Jummalä wilja
kurtaste ja ahnussoga, liajomisse, prassimisse
ja kõrkussoga sedda raiskawad ja pillawad. Jer.
5, 23, 24. 2 Petr. 2, 12, 13. *Jam. 16, 20. Wõrwad kurtjad omma igga-
pawast leiba tannamattu siidamega
wašto?*

IX. Mil wiisil on Jummal tootanud
iggawawast leiba anda?

Eõ ja waema läbbi. 1 Mos. Kam. 3, 19.
Omma palles higgi sees pead sinna leiba söma.
2 Esf. 3, 8. 10 = 12.

X. Kes nüüd lais on, ja ei te ühbelegi
head, ellab ommast surest warrandus-
sest, ehk kerjab teiste käest, kas se soõb
omma leiba tannago?

Ei mitte; waid nisuggused innimesed on warr-
gad, kes omma toidust Jummalä ja innimeste
käest warrastawad. Luk. 12, 19 = 21.

*XI. Mis pärrast pallume meie igga-
pawast leiba?

Et meie ei pea mitte tullema aasta ette murrat-
sema, waid rahhul ollema sega, mis meie igga-
pawast tarwis lähhäb. 1 Tim. 6, 8. *Dyp san 30, 8. Wõrwad kurtjad omma igga-
pawast leiba tannamattu siidamega
wašto?*

*XII. Mis on iggawawane leib?

Reif mis meie ihho toidusjeks ning ülles-
piddamiseseks tarwis lähhäb, sõmme, jo-
minne, rided, kingad, koddä, maic, põld,
weiksed, rabha, werra, wagga abbika-a,
waggad lapsed, wagga perre, waggad ning
wõid üllemad, hea wallitsus, hea ilm, rah-
ho,

ho, terwis, aus ello, head söbrad, truid naabred, ja muud nisuggused asiad.

XIII. Mis pärrast nimmetekse sedda
keik leiwaiks?

Sepärrast et need asiad keik sin ilmas melle ni taro. s lähämäd, kui iggapäwane leib.

Wies Palwe.

Ja anna meile andeks meie wölad, kui meie andeks anname omma wölglastele.

*I. Mis sugused wölad on need?

Keik pattud, olao teädawad ehk teadmatta.

II. Kelle eest pallume meie sün?

Jesse, ennestre ja keikide innimeste eest.

*III. Kas meie peame ka furjade innimeste eest palluma?

Island. Jah peame, kui meie isse essite olleme pattust pöörnud, ka teiste furjade innimeste eest palluma, et Jummal tahhaks neid pattust peasta ja parrandada, et nemmad nenda woiksid pattude andeks andmist sada. Luk. 23, 34. Ap. T. 7, 60. *Tah...*

*IV. Kes annab pattud andeks?

Taewane Josa.

*V. Kuida meie temma fäest andeks andmist pallume?

Et temma ei tahhaks wadata meie pattude peäle, egga nende pärrast meile sedda keelde mis meie pallume. 51 Paul. 11. s.

*VI. Kas meie sedda wäärt olleme?

Meie ep olle sedda mitte wäärt, mis meie
pallume — tenime. Jan. 9, 18.

VII. Eks Jummal polle dypetajattele me
lewalda annud pattud andeks anda?

Jah on annud. Nenda ütleb Kristus. Joan,
20, 22, 23. Matt. 18, 18. Luk. 10, 16.

*VIII. Kellele antakse pattud andeks?

Meile, kes omma patto hädda diete tundwad,
sedda süddamest kahhetsewad, ja dige usfoga
Jesusse kääst abbi otsiwad. Luk. 7, 37, 47, 48.

IX. Eks siis keik, kes pihtil käiwad, ei sa
pattude andeks andmist?

Ei sa mitte. Need, kes pattust süddamest pöö-
nud, Kristusse sisse ussuwad, patto tõ wihkawad,
ja selle wasto pannewad, nende pattud on an-
deks antud; agga nende pattud, kes patto ja
rummalusse sees ma-ilma wiisi järrelé tahtwad jä-
da, ei anta mitte Jummalast andeks

X. Kas siis Waggad on pattude andeks
andmisset wäärt?

Ei olle mitte wäärt; waid armust Kristusse
warrast antakse pattud andeks neile, kes Jesusse
sisse ussuwad, ja temma sanna wõtwad kuulda.

XI. Kas siis waggad tewad melega
paljo patto?

Ei te mitte, waid omma nõdrusse läbbi eksiwad
nõd foggematta; ja sedda arwawad nem-
skekse pattuks, et kül Jummal Kristus-

se pärrast neile sedda keif süüks ei arwa. Rom. 7, 17-25. 19 Paul. 13. f. 1 Joan. 1, 9. 2p. 1. 2. f.

• XII. Mis tootawad need waggad
Jummalale?

Et nemmad tahtwad ka süddamest andeks anda, ja heal meel head tehha neile, kes newde wasto eßswad. Matt. 18, 21. 22.

XIII. Kelle pattud tootawad waggad
andeks anda?

Nende pattud, kes waggade enneste wasto on kurja teinud. Matt. 6, 14. 15.

• XIV. Kuida andwad niid waggad omma
ma waenlaste pattud andeks?

Nenda et nemmad ei tahhagi se peäle möttelt waid tahtwad weel peälegi omma kurjateggiat head tehha, kui se tarwis lähhäb. Kol. 3, 13.

XV. Ons need ka waggad, kes sallaga
wihha omma liggimesse wasto
piddawad?

Et olle mitte waggad, waid riggedad, kes ütleswad, et nemmad tahtwad andeks anda, agga nemmqd ei leppi mitte süddamest. 3 Mos. 19, 17-18. Sir. 28, 1-11. f. Matt. 26, 49.

XVI. Kas nisuggused woiwad ka Jesa
meie palwe diete passuda?

Et woi mitte, waid nemmad passuwad isse neste wasto. Matt. 5, 23. 24.

XVII. Mis tech Jummal nisuggust
wihhapidajattega?

Wata Matt. 18, 32-35. salmist sati

Ruhkajale on nül reik arjad ruhkaj, agga rojastle
ja neile, rojastle on wolle ühtegi rojastle, rojastle
Kues Palwe. 123
on ni harti nende meel, kui jüddame suuastle. Wil, 15.

Kues Palwe.

Urra sata meid mitte kiusatusse
sisse.

* I. Mitmesuggune on kiusatus?

Rahhesuggune, teine hea, se on Jummalast;
teine kurri, se on kurratist.

* II. Kas siis Jummal ei kiusa kurjaste?

Jummal ei kiusa keddagi kurjaste.

* III. Kuida Jummal siis kiusab?

Temma kiusab innimeste heaks (1) heategge-
mistega, (2) kaskudega, (3) waeste häddaliste
innimestega, (4) pattuste kurjade innimestega,
(5) keigesugguse risti ja willetsussega. 1 Petr. 4,
12. Rom. 2, 4. Euf. 16, 20. Jak. 1, 12.

IV. Kuida kiusab Jummal heateg-
gemistega?

Nenda, et temma teeb innimestele palju head
ihho ja hinge polest, ja katus, kas innimesed
tännoga sedda moistwad, ja Jummal sanna
kuulwad. 2 Mos. 16, 4. 5 Mos. 7, 2. 5

V. Kuida kiusab Jummal kaskudega?

Temma kiusab, kas innimenne temma sanna
uhab kuulda ehk mitte. 1 Mos. 22, 2. n. t. s.

Kuida Jummal kiusab waeste häd-
daliste innimestega?

innimal lassab sepärrast waesed ellada nende
kellel ennam warrandust on, et Jummal

Katsub, kas ntsuggused omma waese liggimessele
head tewad ehk mitte. 5 Mos. 15, 11.

mitte VII. Kuida kiusab Jummal pattuste
ei uskeat ni... kurjade innimestega?

Jummal lasseb ommad lapsed sepärrast kurjade
hulkas ellada, et temma kiusab, kas temma lapsed
ka kowaste nende teiste kurja tööd, wihkawad.

5 Mos. 13, 3. 4. Kohtom. 2, 21. 22. E. m. p. 1. a. 1. a.

VIII. Mikspärrast kiusab Jummal risti
ja wiletsustega?

Et innimesed peawad pattust pöördma, patto
wihkama, kannatlikkud ollema, waggamaiks ja
wimaks õnsaks sama. 1 Petr. 1, 6. 7. 4 p. 12. f.

Saf. 13, 9. Ebr. 12, 5. 11.

IX. Mikspärrast kiusab Jummal nenda
innimesi, eks Jummal enne ei tea,
mis suggused nemmad on?

Jummal teab kül, mis suggused innimesed on:
ogga temma kiusab neid sepärrast, et innimestele
peab teada sama, mis suggused nemmad on ehk
olematta. 2 Aia r. 32, 31. Joan. 6, 5. 6.

X. Kes kiusab meid kurgaste?

Need kolm hinge waenlast, kurrat, ma-ilm,
ja mete lihha.

XI. Kuida kiusab kurrat?

Kurrat kiusab ja arowatelleb innimesi kur
teggema, kui temma kurjad mõtted ja hirms
innimesse süddamesse külwab. Joan. 8, 44.

1 Kunn. 22, 22. 1 Aia r. 21, 1.

XII. Kuida ma-ilm kiusab?

Ma-ilm ehk kurjad innimesed kiusavad, kui
nemmad omma jummalakartmatta ello ja konna
ga teisi püüavad patto sisse sata. 1 Kor. 15, 33,
1 Joan 2, 15. Opp. son. 1, 10. 2 Tim. 3, 13.

XIII. Kuida lihha kiusab?

Meie lihha ehk meie kurri südda kiusab meid, kui
temma tahhab omma ennese kurja himmude, kur-
rati ja ma-ilm kurtia nou järrele tehha. Jak. 1, 14, 15.

* XIV. Kes neist kolmest teeb meie keige

süremat kahjo?

* Meie ennese lihha ehk kurri südda teeb meie kei-
gesüremat kahjo; sest temmata ei woi kurrat egga
ma-ilm meid patto sisse sata. Mark. 7, 21-23.

XV. Mis on kurrati, ma-ilm ja
meie lihha nou?

Se on nende nou, et nemmad tahwad
meid sata ebba-usso, kaksipiddimõtlemisse,
ja monne mu sure patto ja häbbi sisse.

XVI. Mis on ebba-usk?

Ebba-usk on, kui innimenne sedda ussub, mis
Jummal ep olle kasknud uskuda egga pidada.

XVII. Mis on kaksipiddimõtleminne?

Kaksipiddimõtleminne on se, kui innimenne
kurrati, ma-ilm ja omma lihha sanna ja nou
ennam ussub, kui Jummal sanna ja õppetust.

XVIII. Missuggused on need sured
pattud ja häbbi?

Sei, mis Jummal omma pühha sanna ja
õnde sees on keelnud. Kalat. 5, 19-21.

XIX. Misjugguse kiusatusse wasto peame meie abbi otsima?

Ei mitte Jummal kiusatusse wasto, sest se tuleb meie hinge heaks; waid kurja kiusatusse wasto. Jak. 1, 12. 13. 14. Ewes. 6, 11. 12.

XX. Kas meie peame palluma, et ükski kurri kiusatus ei pea meie peäle tullesma?

Sedda ei woi meie palluda; sest Jummal on käsknud, et meie peame omma hinge waenlaste wasto pannema ja woitlema. Ewes. 6, 13. I Kor. 10, 13. Joan. 17, 15. Kal. 5, 17.

XXI. Mis meie nüüd pallume sefimmatses Palwe sees?

Meie pallume, et Jummal tahhaks meid hoida ja üllespidada, kui meid sega peaks kiusatama, et meie kummatagi wiimselt ärarawoidame ja woimust same.

Seitsmes Palwe.

Peasta meid ärra sest kurjast.

I. Mis meie pallume siin?

Et Jummal tahhaks meid ükskord kurjast kōgon: peasta. 2 Tim. 4, 18.

II. Kelle läbbi tulles keik kurri?

Kurrati ja patta läbbi tulleswad keik kurjad nihtlused, hädda ja waew. Rom. 5, 12.

III. Mitmesuggune on se kurri ehk kabi

Kellafuggune, (1) hinge- (2) ihho- (3) wadusse ja (4) au-kahjo. Mat. 26, 38. 27, 28.

IV. Mis on hinge kahjo?

Hinge kahjo on keik pattad, kurjad kiusatussed, kangekaelus, ja iggawenne surm.

V. Mis on ihho kahjo?

Haigus, wallo, wiggadus, janno, nalg, allastus, wangi-pölli n. t. s. 2 Kor. II, 23. 27.

VI. Mis on warrandusse kahjo?

Kui meie omma arrawattakse, arrawarrastakse, ehk teist wisi hukka saab. Ebr. 10, 33. 34.

VII. Mis on au kahjo?

Kui innimest ilma suta põlgtakse, naertakse, teotakse, n. t. s. Luf. 6, 21. 22. 23.

VIII. Mikspärrast lasseb Jummal meid lapsed sadik ni paljo häddaga waewata?

Sedda teeb Jummal keik omma targa nõulabbi meie hinge heaks, et meie peame õppima patto wihkama, mis läbbi keik hädda tulnud; ja Jummal sanna armastama, Jummalat süddamest palluma, et temma tahhaks meid õige usso, armo, tarkusse ja kannatussega ehitada ja kinnitada. Ebr. 12, 11. Jak. 1, 12. Rom. 5, 3. 4. 5.

IX. Kas siis se hädda ja kahjo on Jummalal nuhtlus?

Kes Jummal sanna ja omma hinge pärrast suurt ei holi, ja jäwad omma rummalusse sees neil on keik hädda ja kahjo üks raske nuhtlus: Agga kes ommast rummalussest Jeesus süddamest pöörwad ja temma sanna wõtwad kuulda, neil ei olle nende hädda mitte üks nuhtlus, waid üks hea rist, mis hinge kassuks tulleb.

X. Kas siis nisuggune hädda waggadele ilma Jummal tahtmatta woib juhtuda?

Ei wol mitte. Matt. 10, 29. 30.

XI. Kas sünnib waggadele palluda, et üh-tegi hädda nende peäle ei tulleks?

Ei sünni mitte, waid se sünnib neile palluda, et Jummal ommal aial neid tahhaks hoida ja ärrapeästa sest häddast ja waewast, mis nende kōhhus on siin ilmas kannatada. Joan. 17, 15.

* XII. Kuida peästab Jummal waggad?

1) Kui temma nende risti wāhhendab, ja omma Waimoga neid rõmustab, 2) kui temma õnsa orsa neile annab, ja armoga sestinnat-sest hädda orrust ennese jure taewa wõttab. 2 Kor. 1, 10. 2 Tim. 4, 18.

XIII. Kas sünnib surma Jummalalt palluda?

Nenda kui need innimesed surma hilmustawad, kelle käsä ei käi nende kurja himmo ja tahtmissa järrel, ei sünni mitte waggadele surma palluda; sest waggad ihaldawad surma sepär-rost, et nemmad patto koormast tahhaksid lahti sada, ja omma õnnisteagiat pallest pallesse näh-hä. 2 Kor. 5, 1-9. Bil. 1, 22. 23.

XIV. Mis süggused on Jsa meie palwe wiimsed sannad?

Sest sinno pärralt on se riik, ja se wāg-gi, ja se au iggaweste, amen.

*fu. Kalkuda ja iggaweste...
pääle me. 2. iggaweste...
ennantawit lecc...*

* XV. Mis õyperawad need sannad?

Need sannad kinnitawad nende waggade usko, et nemmad peawad kindlaste uskma, et Jummal tahhab nende palwet kuulda. Jes. 65, 24.

* XVI. Kas Jummal peab siis nende palwet kuulma?

Jah peab, sest temma pärralt on se riik, ja meie olleme temma rigi lapsed. 27 Paul. 8. s.

* XVII. Kas ta woib palwet kuulda?

Jah woib, sest temma pärralt on se wäggi.

* XVIII. Kas ta tahhab palwet kuulda?

Jah tahhab, sest temma pärralt on se au, ja keik sünnib temma pühha nimme auuks. 1 Aia r. 29, 10-14. 22 Paul. 5, 6. s. 1 Joan. 5, 14.

* XIX. Mis se on: Amen?

Se on: et minna pean kindlaste uskma, et taewane Josa meie palwe heldeste on wastowõtnud — sündima.

* XX. Kas Jummal keikide palwet kuleb?

Ei kule mitte nende palwet, kes melega omma rummalusse ja wallatusse sees tahtwad jada. wata 2 Kõsk. 20, ja 21, küssim:

* XXI. Kust woime meie nüüd sedda kindlaste uskuda, et Jummal meie palwet kuleb?

Sest, et Jummal isse 1) on meid käästnud nenda palluda, ja 2) tootanud, et temma meid tahhab kuulda. Joan. 16, 23.

* XXII. Kas sinna ka ussud sedda kindlaste?

Amen, Amen, se on, jah, jah, se peab este nenda sündima. 145 Paul. 18. 19. s.

*XVIII. Kust tulleb nisuggune ust?

Zummala sannast, ja pühhaist Sakramentidest. 1 Joan. 5, 8-10.

Sppetus Sakramentidest.

*I. Mis on üks Sakrament?

Sakrament on üks nähtaw assi, mis läbbi Zummal omma näggematta armo ja annid pakub ja annab, ja sega ommad tootussed ja meie usko finnitab.

II. Mitto Sakramenti ollid wanna Seädusse aial?

Kaks, (1) ümberleikamisse- (2) Pasa-talle sakrament. 1 Mos. 17, 7-13. 2 Mos. 12, 3-27.

*III. Mitto sakramenti on ue Seädusse aial?

Kaks, (1) Kristimisse-, (2) Altari-ehk pühha õhto-sõmaia sakrament.

IV. Mitto asja tulleswad ühhe sakramenti juris tähhele panna?

Kolm, (1) üks nähtaw assi, (2) üks näggematta assi, (3) Zummala käss ja tootus.

usjub ja sedda ristitakse — hukka moisetama.

°VIII. Mis annab ehk satab ristminne?

Temma satab pattude andeks • andmist —

— kulumad. 1 Petr. 3, 21.

IX. Kes meie Issand JESUS meile keik sedda head ei teinud?

Jah temma on omma sanna kuulmisse, kanna tanusse ja surma läbbi ülspains meid lunastanud pattust, surmast ja kurratist, ja on keik õnnistust meile saatnud. Rom. 5, 8 • 11.

X. Kuida siis ristminne meile keik sedda satab?

Ese Issand, kes meile keik sedda head on saatnud, se Issand on ka ristmist seadnud, ja tootanud ristmisse läbbi keikile usklikkudele sedda õnnistust anda.

XI. Kas siis keik, kes ristitud on, saavad

keik sedda õnnistust? Ni kaua kui nemmad dige usko läbbi omma õnnistuse teggia sanna kuulwad, on keik õnnistus nende päeralt; agga kes wallatumal kombel kurrati ja patto sanna wõttwad kuulda, need kautawad keik set da õnnistust ärra, mis armas JESUS neile ollanud. 1 Petr. 1, 5. 2 Petr. 1, 3 • 9.

°XII. Kuida woib wessi ni sured asjad tehha?

Wessi ei te sedda tõeste mitte, waid Jumala sanna, — pühha Waimo läbbi.

*XIII. Mis õppetab pühha Paulus
sestinnatsfest asjast?

Paulus ütleb Titusse ramato kolmandamas
peatükis: Jummal on meid õnsaks teinud
uesündimise — se on tõeste tõsi.

*XIV. Mis tähhendab nisuggune wee-
ristminne?

Se tähhendab, et wanna Adam peab ig-
gapäwase kahhetsemise — iggaweste
ellama. 1 Petr. 3, 20. 21.

*XV. Mis on wanna Adam?

Se on meie kurri pattune südda ehk pärris-pat
keikide kurja himmudega, mis meie omma wanne-
matte läbbi esimesest Adamast olleme pärrinud.
Rom. 5, 12. Ewef. 4, 22.

*XVI. Mis läbbi peab temma sama
ära upputud?

Iggapäwase kahhetsemise ja pattust
pöörmise läbbi. Kol. 2, 14.

*XVII. Mis on iggapäwane kahhetse-
minne ja pattust pöörminne?

Se on, kui üks wagga risti-innimentie tunneb
õlete, et patto tõ hirmus on, ja otüb se wasto
JEsusfest abbi, ja kahhetseb ehk on kurb igga-
päaw selle pärrast, mis temma tunneb ennese süd-
dames Jumjala tahtmisse wasto ollewad, ja
ei kule patto ihaldamist, waid JEsusse sanna.

XVIII. Kuida surretakse se läbbi
pärris-pat?

Pärris-pat surretakse ehk upputakse ära, se on
temma käest woetakse woimust nenda, et pärris-
pat

pat feige mu patto ja kurja himmudega üht
wagga innimest ei woi sundida patto mele pärrast
teggema. 2 Kor. 7, 9-11. Rom. 8, 13.

XIX. Kas Jummal sanna sedda ka

nenda õppetab?

Jah õppetab Rom. 6, 12. ärgo wallitsego
pat mitte kui kunningas teie surelikko ih-
ho sees, et teie wõttaksite temma sanna kuul-
da temma himmude sees.

XX. Mis pärrast kástakse wanna
Adamat upputada?

Se kõnne sünnib ühte se wanna wisiga, kul
usfliktud homiko- ja louna- made sees allasti pid-
did jökke astuma, kolm kord wee alla minnema
ja jälle ettetullema. Matt. 3, 16.

XXI. Mis siis se upputamine diete
tähendas?

Et üks wagga Jummal laps JEsusse läbbi
ikka piddi patto wasto pannema ja sedda alla-
wantama, ja patto peäle woinust sama. Gal.
3, 24. 2 P. 19. 20. 21. f. Rom. 6, 6.

*XXII. Mis peab ette tullema?

Uus innimenne. 2 Kor. 4, 16.

*XXIII. Mis on uus innimenne?

Se on uus südda ja meel, mis Jummal nei-
annab, kes JEsusse Kristusse sisse süddamest
skwad. Esek. 36, 26. Kol. 3, 10.

*XXIV. Kuida peab uus innimenne
ettetullema?

Nenda, et temma usso walgus peab ennam ia
ennam

ennam paistma keifsugguste hea teggude sees.
Mat. 5, 16. 1 Kor. 15, 58. 1 Tess. 4, 1. *1. Kor. 15, 58.*

XXV. Kuida peab uus innimenne üllestoušma?

Temma ei pea mitte patto hädda ja furrati
kuisamisse pärrast meelt ärraheitma, egga wägga
arraks minnema, waid iggapääw julgeste JEsus-
se armo läbbi patto wasto pannema.

*XXVI. Kuida peab uus innimenne ellama?

Temma peab õigusse ja puhastusse sees
Jummala ees iggaweste ellama. Euf. 1, 74 75.

XXVII. Mis se on: õigusse ja pühhas- tusse sees ellama?

Se on JEsusse armust ja õigussesst ükspäi-
nis läbbi õstima, Jummala ja waagade inni-
meste mele pärrast teggema, ennast mitte tead-
wa pattoga rojastama. Rom. 8, 1. 2. 2 Kor. 7,
1. Ebr. 12, 14. 15. 16. Joan. 15, 5.

XXVIII. Kelle ees peab uus innimenne nenda ellama?

Ei mitte ükspäinis silmafirjaks innimeste näh-
hes; waid Jummala ees, kes meie süddame
pohja ja mõtted läbbikatsub. 1 Mos. 17, 1.

*XXIX. Kus on se firjotud, et ristminne sedda keif tähhendab?

Wähha Paulus ütleb ommas ramatus Roma-
ale firjotud kuendamas peatükkis: Meie
ie Kristussega — udes ellus kätma.

XXX. Kuida olleme meie Kristusjega mahhamaetud?

Et Kristus meie assemel on surnud ja mahhamaetud, sepärrast arwab Jummal sedda keide kassuks, kes on ristitud, ja süddamest uskwad, otsego olleksid nemmad isse omma pattude pärrast surnud ja mahhamaetud. 2 Kor. 5, 15.

* XXXI. Mikspärrast olleme meie Kristusjega mahhamaetud surma sisse?

Et meie iggapäaw pattused himmud süddames peame surretama, ja otsego haua sisse jätma, ja keid risti ja surma hea melega kannatama. Rom. 6, 11. 12. 13. Euf. 14, 26. 27.

* XXXII. On Kristus haua sisse jäänud?

Ei olle mitte; waid temma on üllesärratud surnust Jsa au, se on Jummal wäe läbbi.

* XXXIII. Mikspärrast on Kristus üllesärratud?

Et meie peame udes ellus káima. Rom. 6, 3. 11.

XXXIV. Mis on uus ello ja waimolik üllestousminne?

Kui inimenne enne omma kurja himmude järrele on ellanud, ja omma au, kasso, ja tahtmist takkanoudnud; agga pärrast Kristusse läbbi hakkab omma ello sees teggema Jummal tahtmissa järrele, ja liggimesse heaks. Joh. 2, 12.

XXXV. Kas meie ommast wäest woime ue ello sees káia?

Ei wol mitte, waid Jsa au ehk wäe läbbi Kristust on üllesärratud; sepärrast teo

Siis olla Kristusjega ristitud mahhamaetud surma sisse, se on Jummal üllesärratud wäe läbbi, ja udes ellus káima, ja liggimesse heaks, ja Jummal tahtmissa järrele.

ja põlgwad need Jummalale wägge, kes ennast ei arma woiwad ue ello sees káia. Ewef. 1, 19, 20.

XXXVI. Kas siis sünnib lapsi ristida?

Jah sünnib, orfego wannale seadusse aial lapsesessi ümberleikati. Ap. Teg. 2, 39. Matt 19, 14.

XXXVII. Kas siis lapsed woiwad ka uskuda?

Jah woiwad Jummalale armo ja abbi läbbi, sest nende parralt ööldakse Jummalale rígi ollewad, agga Jummalale ríki ei ja ükski ilma usfota. Matt. 18, 3. 6. 8 Paul 3. f.

XXXVIII. Kust teame meie, et Jummalale ríik lapsokeste parralt on?

Meie Isand J. E. Kristus ütleb Mark. 10, 14 15. Laste need lapsokesed minno juure tulla ja árge keelge neid mitte, sest niisuguste parralt on Jummalale ríik. Tõest minna ütlen teile: kes ial Jummalale ríki wasto ei wõtta kui lapsokke se ei sa mitte senna sisse. Ja temma wõttis neid süllese, ja panni káed nende peale, ja sünnistas neid.

XXXIX. Mis on issa ja emma kõhhus?

Et nemmad omma lapse parralt Jummalale üddamest peawad palluma, ja omma lapse ristmisse juures ei pea marrud pidama liiwimisse, rassimisse ja mu ebba-usfoga.

XL. Mis on wad deritte kõhhus?

Et nemmad peawad lapse asfemele árcawandana kurrat, temma teud, asjad ja kõmbed, lapsele Jummalale nõlluma, ja ni paljo, kui nemmad on ad, lapse hinge ja ihho eest murrefemad.

XLI. Misjuggused peawad õiged wad-
derid ollema?

Nemmad peawad isse Jummalat õige usso
lõbbi õiete tundma, kartma, ja temma järrele
süddomest iggatsema, kurrati tõõd ja kõmbed ka
isse ärrawandma ehk mahharatma.

XLII. Mis sest wigga, et wadderid rum-
malad ja wellatumad pattused on?

Kui wadderid isse rummalad on, ia ligajo-
mist ehk muud patriud armastawad, siis kurrat
irwitab neid, et nemmad julgewad laste assemel
kurrati tõõd ärrawantuda, ja isse jäwad kurrati
wõrkude sees.

Wies Peatük.

Pühhas Altari Sakramentist.

*I. Mis on Altari Sakrament.

Se on meie Jesanda JEsuse Kristuse
õõsine ihho ia weeri — seärud.

II. Kuida nimmetakse altari sakra-
ment teisi wisi?

Sedda nimmetakse pühhas kirjjas Jesanda õh-
to-sõmaiaaks, ehk Jesanda JEsuse lauaks.

III. Mis pärrast nimmetakse sedda
sakramentiks?

Sepärrast, et se jures on (1) üks nähtat
assi, (2) üks näggematta assi, (3) JEsuse lõ-
ja tootus.

*IV. Mis on nähtaw asji altari
Sakramentis?

Leib ja wiin.

*V. Mis on näggematta asji?

Meie Isanda JEsuse Kristusse ihho ja werri.

*VI. Mis on Jummalala kässo: sanna?

Kui temma ütleb: wõrke ja jöye, se on minno ihho; jöye keik seält seest, se on minno werri.

*VII. Mis on tootusse sanna?

Kui JEsus Kristus ütleb: mis teie ja mitme eest ärrawallatakse pattude andeks-andmis- seks.

VIII. Mikspärrast nimmetakse sedda
Altari sakramentiks?

Sepärrast, et se altari peäl keigcennamiste wäljajaetakse.

IX. Mis se on: Jummalala armul, ehk
Jummalala sannal käima?

Se on otse nipaho, kui JEsuse laua juure käima.

*X. Kes on nüüd sedda seädnuud?

Meie Isand JEsus Kristus.

*XI. Mis aial?

Sel õjel, mil redda ärra-anti.

*XII. Kus on se kir'otud?

Nerda kriotawad pühhad ewangelistid, Matheus, Markus, Lukas ja pühha Paulus. Mat. 19. Küssim.

XIII. Kennele on Kristus sedda seádnud?

Temma on sedda kerkile risti-ráhwale seádnud; agga díged woórad se sianatse laua jures on úkspáinis tóssised risti-innimesse.

XIV. Kes on úks tóssine risti-innimenne?

Se on tóssine risti-innimenne, kes JEsusse Kristusse sisse ussub, kelle sees pühha Waim on, kes rattude andeks-andmist sanud, ja ka omma pattuste himmude wasto pangeb, ja neid surretab. 2 Kor nt. 6, 4 = 10. *Si. Gallusom n. m. k. d. r. e. i. g. i.*

XV. Mis siis Kristus teinud, kui temma se sure söma-aija seádis?

Temma wötti leiba, tännas, murdis ja andis omma Jüngrittele. Selsammal kombel wöttis temma karrika párrast öhto-söma-sega, tännas ja andis omma Jüngrittele.

XVI. Mis ta neile ütles?

Temma ütles: wötte, söge, se on minno ihho; joge leit se! It se est, jesinnane karrikas on se uus sead us minno weire sees.

XVII. Mis sa leiwage ühtlase sööd? JEsusse tóssis ihho.

XVIII. Mis sa winaga ühtlase jood? JEsusse tóssist werd.

XIX. Kas sinna siis kindlaste ussud, et sa se önnistud leiwaga JEsuse ihho, ja se önnistud winaga JEsuse werd saad?

Jah, minna ussun jedda kindlaste JEsuse

Waimi, ja minna önnistud leiwaga ja winaga

and. Mis ma teile ölle annud. *Si. Gallusom n. m. k. d. r. e. i. g. i.*

sanna peäle. Matt. 26, 26. 28. Mark. 14, 22. 24.
Luf. 22, 19. 20. 1 Kor. 10, 16. 11 p. 23. 24. 25.

*XX. Mis pärrast on nüüd se õhto = sõma
aeg satud?

Meie Issand JEsus ütleb: Luf. 22, 18. sedda

tebke minno mällest usseks. 2. Tom. 2 p. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

*XXI. Mis peame meie malletama? Mis üh. har. ja

(1) Meie JEsusse suurt armu meie wasto, et
temma tahhab meie jure tulla, ja meie sees el-
lara. Joan. 14, 23. 17 p. 23

(2) Temma kibbedat kannetamist ja sur-
ma, misga temma Jummata kange wiha ja
raske nuhtlust meie peält ärrakannud. Luf. 22, 14.

(3) Temma suurt wägge, et ta meie heaks
patto, surma ja kurrati peäle wounust sanud,
et ka meie woime neid ärrawoita, ja surmast
jälle ülestousta. Kol. 2, 12-15.

*XXII. Mis kasso on meil testuiggusest
sõmissest ja jomissest?

Sedda nauwad meile need sinatsed sannad:
mis teie eest ärraantakse ja ärrawallatakse
pattude andeks = andmissesks.

XXIII. Kennel on pattude andeks
andminne?

Sellet, kes omma patto hädda diete tunnet,
JEsusse siise ussub, ja õige usso läbbi patto
wasto vantieb. Jerem. 3, 12. 13.

*XXIV. Mis kasso tulleb meile pattude
andeks = andmissesst?

Kus patto = andeks andminne on, sedl on
Et ello ja Jnnistus. Luf. 1, 77.

*XXV. Kuida woib ihholik sõminne ja
jominne nisuggused sured asjad
tehha?

Sõminne ja jominne ei te sedda tõeste
mitte — pattude andeks, andminne.

XXVI. Kes saab neist sannust kasso?

Kes need sannad, mis meie Isjand JEsus is-
se on õppetanud ja tootanud, süddamest ussub.

XXVII. Kes sest kül ei sa, kui kegi ussub
õnned sannad, tõstised ollewad, sest et
temma neid katekismusse rama-
to seest õppib?

Ei sa sest kül, kui kegi neid ja muud JEsus-
se sanno õppib ja kuleb kui muud jutkad, ja
usub neid sepärrast tõstised ollewad, et temma
neid ramato seest ehk teiste kaest on õppinud;
woid fenna jure lähhab tarwis, et temma om-
mas süddames peab tundma Jummi la ranna
wõige, kuida se fanna temma süddant ligutab,
ja pattust vuhhastab. Jak. 1, 21. 1 Petr. 1, 22.

*XXVIII. Kes wõtteb ausaste sefännatse
s. kramenti wasto?

Daastma ja ihho polest — usklikud
süddamed.

XXIX. Mis on se: paastna?

Se on kaastnaste ellama sõmisse, jomisse ja
teice mu asja polest, mis läbdi kurjad himmud
katsowad. Luk. 21, 34.

1 Petr. 2, 12. Sest teie puhtaks omad hinged katekismus-
wõimiste kätte. Sest teie wõimused armastate, mis
selle järele ja armastate teie katekismus-
sõnnat süddant.

1. Kui mõningad need teadid, mis ei usu, kas teie ka...
 Lada äge usko pole, kui need ei...
 Velli: etke ei pea väljas...
 pannim...
XXX. Mis on se: ihho polest ennast walmistama?

Se on, kui tegi ennast pesseb, ja tulleb puh-
 hast rietrega JEsusse laua jure.

XXXI. Kes need asjad meid kõlbawaks
 terwad JEsusse laua jure minna?

Ei te need asjad meid mitte kõlbawaks, sest et
 need on wäljasõddised kumbed; agga Jummal
 watab süddame sisse, mis saggune se on.

1 Sam. 16, 7 2 Kor. 13, 5. 5; Paul. 19.

*XXXII. Mis saggused käiwad nüüd
 kuryaste JEsusse laua jure?

Keif need, kes kaksipiddi mõtewad ja ei
 ussu diere mitte.

*XXXIII. Kes mõtleb kaksipiddi

Kes omma õnnisteggia JEsusse sanna ja
 õppetust ei ussu, waid jowad mel ga ünne hole-
 tuma, rümmala ja pattuise ello sees ellama.

*XXXIV. Ons neil ka sest kahjo
 Jah on. 1 Kor. 11, 29.

Kes...
 sõõb ja joob, se sõõb ja joob isse ennesele
 nubtlust.

*XXXV. Mis saggused käiwad ausaste
 ja hästi JEsusse laua jure?

Need, kes JEsusse sanna; ni teie eest ärra-
 antakse, süddamest uskwad, kaksipiddiste mõt-
 tote wasto pannewad, ja omma patto hädda sees
 omma JEsusse käest kowwaste abbi ootwad.

*XXXVI. Mis on sepärrast õigede risti-
innimeste kõhhus?

Et nemmad peamad isse-enneste peäle kõhnut
moistama. I Kor II, 31.

*XXXVII. Kuida peamad nemmad en-
neste peäle kõhnut moistama

Nemmad peamad õnima südant hästi. Jum-
mala sanna järrele läbbikat'uma, ja ennast mit-
te senna wasto wabbandama, mis nemmad kuul-
wad Jummalat sanna sees keeldud õiemad; woid
nemmad peamad keif pattused himmud, mõtted,
ja muud eksitused hea melega Jummalat ette
ul estunnistama, ja nende wasto JEsusse käest
arbi õstima. I Kor II, 28.

XXXVIII. Mis kasso tulleb sest, kui meie
nenda enneste peäle kõhnut
moistama?

I Kor. II, 31 õppetõlle. Kui meie isse-en-
neste peäle kõhnut moistame, siis ei moisteta
mitte me e peäle kõhnut.

*XXXIX. Mis on ihhe tõsise Jummalat
lapsi kõhhus, kes hõsti JEsusse laua
jures käinud?

Temma kõhhus on Jummalat temma kalli ar-
mo anni eest kitta ja tanna a, omma ello pääw
pääwale JEsusse abbiga parrandada, pattude eest
ennast hõida, ja nenda ellu a. Kui wogga risti-
innimese kõhhus on. + I Petr. I, 14. 15.

I Kor. II, 26. Kõhnutõhkus kui keif
Katekismuse JES.
Kõhnutõhkus kui keif, ja armo wõtku
mille nenda endise himmude wõtku
ellada, kui keif omast Jummalat
keif, kes keif on Jummalat
keif, kes keif on Jummalat

Taweti Paulo = Kamato Eestimenne Laul.

Wägga õnnis on se inimenne kes ei käi dälade nou järrel, egga seisa pattuste tee peäl, egga istu piikjatte järre peäl.

2. Waid kei hea meel on Jehowa kässo = õppetustest, ja mõtleb ta kässo = õppetuste peäle õõd ja päwad.

3. Siis on temma otsesõõ pu, mis mee = soonte är is urud, mis omma wilja onnab ommal aial, ja kelle lehhed ei puddene, ja keif mis ta mõttab tehha, lähhäb forda.

4. Ägga nenda ep olle need kes dälad, waid nemmad on kii agganad. mis ruul laiale aiab.

5. Sepärrast ei woi dälad mitte kohto ees seista, egga pattused õigede koagodusse.

6. Seit Jehowa tunneb õigede teed, agga dälatte te lähhäb hukka.

LXXIII. Laul.

Sawi laul. Jummal on süski hea Israelile, neile kes puhtad on südamest.

2. Ägga minno jallad olleksid pea kõrwale läinud, mo sammud olleksid ni kõhhe libbistand.

3. Seit ma kaetsesin neid kes hullutajid, kut ma dälatte rahho = põlwe näggin.

4. Seit nemmad ep olle kimpus omma surmani, waid nende rammo seisab terwe.

5. Nemmad ei olle waewas kui muud waesed inimessed, ja neid ei nuhhi lra kui t'he inimessed.

6. Sepärrast on surustus nende ümber kui keed; wägguwale kattab neid kui muud rided

7. Sedda näisse nende lihhowaist niimist; nemmad tewad ennain pahha, kui innimesse südda woib ärramöttelda.

8. Nemmad rülgwad teisi ja rägivad liategemist kurjast melest; nemmad rägivad ülle rinna.

9. Nemmad pannewad omma saud taewasse, ja nende keel kääb möda maad.

10. Sepärrast pörab nende rahwas seie, ja neile pigistakse rohkeste weel wälja

11. Ja nemmad ütlewad: Kuida peaks Jummal sedda teädma? ja kas se Keigeförgem peaks sedda tundma?

12. Wata, need on need dälad, ja neil on waifne assi siin ilmas, ja kaswatamad warrandust.

13. Ägga ilmaasjata ollen ma puhhastanud omma süddant, ja ilmaasjata idga ommad käd pesnud.

14. Ja ollen waewatud olnud iggapäaw, ja mind nomitakse igga hommiko.

15. Kui ma ollefin möttelnud; ma tahhän nenda juttustada kui nemmad; wata siis ollefin ma pettust so laste suggu wasto teinud.

16. Sepärrast noudfin ma sedda ärramoista; ägga se oli mo melest waew.

17. Senni kui ma sain Jummal pühha palta, ja pannin tähhele nende wiimist otsa.

18. Sinna panned neid tõesti libbeda peäle, sa lassed neid langeda sure är rahawoitanniste sisse.

19. Kuida härwitakse neid ärra filma pilkmisfel! nemmad sawad otsa, nemmad löpwad ärra sure hirms pderast.

20. Otsesgo taub selle unne-näggo, kes üllesär-
tab

Kab, nenda ei panne sinna, Jesand, mißski nende näggo linnaß.

21. Kui mo südda seißis paistetud, ja mind Eihwati omma nerude fees;

22. Siis ollin ma totter ja ei moißnud sebda polegi; ma ollin selge lojus sinno ees.

23. Siiski ollen minna ikka so jures; sa pead mo parremast kääst kinni.

24. Omma nouga juhhatad sa mind, ja wõttad mind wimaks auga wasto.

25. Kes on mulle taewas armsam kui sinna? Kuu ma sinno jures ollen, ei himmusta minna ühtegi siin Ma peäl

26. Kui mo lihha ärralõppeß ja mo südda ka, siis olled sa, Jummal, mo südwame kaljo ja minno ossa iggawest.

27. Eest wata kes sinnust kangel ärra on, lähhäwad hukka: sa kautad ärra keif, kes hora wißil sinnust ärralahkumad.

28. Agga mulle on se hea, Jummula liggi olles; Jehowar Jesandat pannen ma ommaks warjo paigaks, et ma juttustan keif sinno teggemisfed.

CXVII. Laul.

Riiske Jehowa keif pagganad, auustage tedda keif rahwas.

2. Eest temma heldus on meie älle woimust wõtnud, ja Jehowa tõdde on iggawesfeß aiaks.

D A E E E U J A.

Uks Valwe,

Kui sinna Jummalä sanna
saad oppinud ja kuulnud.

DH! armas taewane Jäsa, minna
tännan sind, et sinna omma kalli
sanna minno waese hinge heaks oiled an-
nud, ja se läbbi mind sedda õiget teed
õrvetad; minna pallun sind sad damest,
auna omma sanna'e, mis minna müüd
ellen kuulnud, ja täbbele vaimud, wäg-
ge, et minna sedda järgeste woiksin me-
les viddada, ja se läbbi päiw päwast
õrvida, mis sinno mele värrast, ja mis
sinno mele wasto on. Parranda müüd,
keigewägewam Jummal, omma sanna
järele minno süddant ja keit minno tödd
ja teggo **JESUSSE** Kristusse minna
kalli õnnisteagia värrast,
A M E N.

Eks. 36, 26. 27. ^MMa tähnan teie uue Süüddand
 anda, ja uut waimo teie sisse anda, ja teie kuu
 riist Süüddand ärasjata, teie lihtast ja hiile liht-
 rasi Süüddand anda. Ja oman waimo ja kohan teie
 teie sisse anda, ja teie teie et teie waimo
 häia minne, teie miid teie ja mo koi teie
 pioldada, ja nende järrele teie.

1 Kor. 6, 1-11. Et teie ei tea, et illekohkused ei
 pea mitte ka rini pärrima? ära ei se mitte
 ei korapiddajad egga wuorajla teie, ei abellu-
 rinjad, egga sallaja roppus - ei wargad, egga äpre-
 ei jodikad ei kaitajad, egga rufusad ei pea ka rini
 pärrima. Ja teie olete nanningad teie sisse, ja
 agga teie olete äraspetad, teie olete süüdist-
 kad, teie olete õigad, teie olete teie teie
 teie, ja meie ka waimo teie.

Ls. 26, 18. Nende silmad teie teie tegema et teie
 waimo teie teie teie teie teie teie ja
 teie teie teie teie teie teie teie teie
 teie teie teie teie teie teie teie teie
 teie, teie on teie teie teie teie teie

Mianu teie.
 1 Kor. 4, 2. Nee teie on teie teie teie
 kui ka teie; agga teie teie teie teie
 teie teie teie teie teie teie teie teie
 ei teie teie teie teie teie teie teie
 Ls. 26, 18

22
Laul. 119, 104, 105. I kaisun miehen sestä ollen ma
mois kutsu lannu, se koraasti wihman ma kien
walle se raad. I kien lanna on ma jallal
Lannu ja wal gupers ma jaly ke maal
2. Pet. 2, 9. Kyya seie olute se orawal lid se
Jugga, se kynnungien pzeestri ames, se puit
rikkas, et seie puele selle wäggewindroung
kudutana, kes seid pümedast an kutsu ma
omni windyko wal gase juwe.

Rom. 12, 9. I kien on muulle tubha be lha, agyi
püggst si olle kasto; kien on guulle tubha
leha, agyi ühtegi si pea mind oma melowall
alla, keitma.

2. Pet. 1, 3-8. Teme kien waggi on meile
armo anint wihma kien, mis ellus ja ka
korkusfert karwis kappab lalle, selle kandi
miste kalli kes meid on katonud oma
ja wäggewa nok kalli - Mis kalli meid
kesd keigefu wema ja kallin kookus on
arso annino arha, et seie nende kalli
k. iirust alleni pake wsta lanna, kui ke
fale ärrajigg meid seft kaddu waffi no, et
misi kuisa kimo se wot fua ilguri. Se selle
lanna arja parra kande fua, se kizid
hull ja naitse illes ormas wotus he

13
nindat arm ja wäggeus noma kum
mis, ja luadmisel kas jingul, ja rasti
nuses kaanabul, ja kannabulsi Honor
kust, ja karotustel wendade ornastul
ja wad. arngul - armastul. niinid wast
leul kui leul noid wjanda ja noid wjanda
leul jures on. Leul ei jä jätta neul kein
nide laifas ega fuygula meil standel
leul wistul kumast.

Ewef. 2. 1. 3. Teie plite jurnud illeast
nide ja pattude sees, Mis sees leil em
miste olle te kainud sefinnasse maila
wisi järrel, selle würosi wisi järrel,
kennel melewald on taewa al, selle waimo
wisi järrel, kes niina omma laad leil
sannauud matta laste sees: Kelle sees
ke meil keik ennemiste olleme käi
nud omma lihha himmude sees, ja
teggime lihha ja mõttede tahl mist,
ja ollime sündimis le polest wihha le
led nenda kui teised ke.

Loom. 12, 4. S. 6. See põhjend meil ütke dko
See najo liik mid ok. aaga xciil liik meil
ep ole, äht fuygast lööv. Alondon meid
jo ühtä ahto Nt. See. aaga ygaipt ep
kohhal otteret meie teise teise liik meil
Aaga meil on aaga aino, mis feda aom mi
Nio mille kohtid, mis fuygast lööv.

Laan. 8, 31. 32. See on ukles! Kui teie nunn
Janna tüd, jõe, füs ollepe teeste minno
jüngri; Sa jate fedda hõl sundu, ja feli
peab teid waggap. Leggema.

Matth. 13, 21. Ci sa neia, kes minno wasto
ütlev S. Loo, S. Loo, ka waini; wigi kes
teeb minno S. Loo, S. Loo, kes ka waini.

L. 9, 8. See inane waini kullel minno
tigi omi foga ja austa b. minno omi
mõnudega, aaga nende fudola on kaug
mijast ära.

1. Petr. 4, 10. H. G. Ex audij, G. p. N. ill. 1. f. un. fedda
S. G. 17. 11. Trin. v. ad f. v. 1. G. a. ygai
üttele meie feli, on armantun, k. v. f. e. a. ni
mõnda fõrdle.

Luce. 7. Kristus te sees on mal aralunnatun
teira merre Lõbbi, p. teide anderoand min
Lõmma armu r. in. p. f. mõda.

Exer. 18, 21-23. Kui te kes gäl p. v. ab. keisef
dronaf. p. v. d. f. ni sa teenu, ja p. v. b.
min mo f. e. d. mi. f. e. ja teeb mi. k. v. b.

ja õige on: se peab tõesti elama, ei mitte
surma. Vein tema ülealt mis si, mis ta
lemb, ei peagi malleta amo. omma õige
pärast, mis ta teeb, peab ta jätkama elama
Kp. 8, 11. Sul ei ole osta ega jätta püüda
Sul püüda, sest ei püüda püüda ei ole õige
Kla ees. Pärast laste maitse püüda
püüda püüda püüda püüda püüda püüda
püüda püüda püüda püüda püüda püüda
püüda püüda püüda püüda püüda püüda
püüda püüda püüda püüda püüda püüda

1 Petr. 2, 21. Teie olete kõik kutsutud,
et ka Kr. on teie eest kannatanud
ja teile tähtselt jätkud, et teie peate
lemma jälgede sees käima.

2 Kor. 7, 10. 11. Se kannatanud. Kla püüda püüda
meleparandamisest õnnistuseks, mis ei kahelise
agga mailma nurvatus püüda püüda.

11. Se vana püüda, et teie püüda püüda
ollete nurvatus püüda, mis püüda püüda on
se teile laadud. Mis püüda püüda, ja
meleparandamisest, ja püüda püüda ja igal püüda
ja õiget wihha, ja wäite makomisest.

Ewef. 3, 13. Süü õige süüid Kriis püüda püüda
püüda püüda, ja käige armastuse sees ning kui
Kr. meid on armastanud, ja on iseenest meid eest
armastanud. armastus ja armastus

1. 11

Jak. 1. 5. C. Kui sullegi see seast sa omist...
se pastuga ka näest, kes keibile jaksid idpi...
annab, ja ei hauruta, siis antakse sedda kesumale.
Sagaga pallasu urkas ja rogo omite natke wabhe
teft, kes natke wabhel or se or merre laenide sarn
mis tuleft uctakse ja rakfijuidi heidetakse.

Opp. 1. 28. 7. Kes oma rõnwa ärra pööre kgi sooj...
kualnast selle palwege on hirmu wassi. Joak. 31.
Jes. 1. 15. 16. Kui keii ommad näed wälja...
hoian mu ommad filmad teie eest wafine; kui te
ka mitte palwed laete, ei rüle ma mitte. Teie ka
or säis weresüüd. Kestee ennest, pabha, tuje
ennest, laute oma puijad teid mo filmad eest
ära, teiseke kurga puijast.

Laul 145. 18. 19. Jehowa on liggi keibile, kes...
app. waduwad, kes kedda keie lew oppi hüüw...
u. keie teeb nende male pööreff, kes kedda...
ja nende risteroonist kuleb tema, ja pööreff...
ära.

Enis. 6. 18. Ja pabhuze iggal aial, keiye palwe...
pal. umisega waimar, ja lesama pööreff...
keff. piitkaimiste ja pööreffiga keiye pööreff...
teft.

Joan 3. 9. 21. 22. 23. Ei ümrai, kes...
te (mitte) pööreff, teft leme leme jääb tema...
ja ei woi pööreff teha, teft leme on...
teft pööreff.

Mo armas, kui meie pööreff meid...
meie on wäl julgas ka pole. Ja mis...
meie kedda leme...
meie pööreff ja leme mis leme...
meie pööreff.

Guia + V. 21. 28.

Art. II. Noanda G. N. Jose! Ux? Tema on
armust peastnud. Sell kanna - armastom.

- 2) Kõbeda forma latti peastnud - (kõbe)
- 3) Axis teggia - kõi sine rõõm ja au, ja põlle
- 4) Kõhame sepiu forma kulutada - laarua
ja peastepue
- 5) Tema jälges e seos xia. Ewef. 5.1. 1. 2. 2. 1.
- 6) Keiris temaomad olla. Ihes ja hing ja rüü

Art. III. Usume al quos taja - 1) al to rüüma
Lug papa. L. legib rüüja pole vedda -

- 1) aryo arnar. Ha jata - kulutamisku
- 2) wastowäma tema aude - Ux - ja armust
- 3) Kõhame iggapan. wihhihju. wüüda
a) melwader. b) melchilchit.

B. P. kisti pag. 1) Kõhame ps. wüüki
auustada uui sefurse rüü. O. rüüw p. 2. 2. 2. 2.

- 2) Lidata tema au. 3) Kõhade wüüda
Läbi, et paljo meis kad juu rüüda
- Q. w. sajam. 1) seire keist aidata
- 3) Uga olla uendega. Hing wüüdamu

D. Papade and. armom. 1) Ura ofina
3) Ura nomustama ja tarwixgi ig. Leib.

- E. Linpa. 1) Ura wa. ho walustid.
- 2) palmo
- F. Ura. 1) Meie ell armust kaenas
- 2) Kaudne eta kinnist. poru.
- 3) Age rüüfada alle piäl 4) Elgustemundis

Nim solod in arban nou dno Ex. f. u. u. u. u.

1. Ks. 4.3.4.9. H. on lounas roski lounas ufkulianun
 ja neile kes jät lounas kannoga maatoorika
 ja keik ka lounas ja ufkugi ei ole kukaan
 ma toonoga ma toonokse. Jett tedda jätt
 jätt ja lounas ja polave läbi. 5. Ks. 1.1.1.1. ja 2. Ks. 1.1.1.1.
 1. Ks. 6.12. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.

Ma M. jätt ja Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.

5 Mo. 20. 9. 11. 12.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.

1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 2. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 3. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.

1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 2. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 3. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.
 Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1. Ks. 1.1.1.1.

1 Kor. 10. 16. Se omistatud naurikar mis meil
omni same, eks ja ei ole. Vriidhosi merre
osfamine? Se leib, mis meie muutama, eks
se ei ole Vriidhosi ikko osfamine.

Sir. 29. 12. Tandia naurus on ennam, kui
kein aogad, kes sest rinnipsest, kelle larnal
peab se fama?

nr. 3. 11. kes farrkust ja dyritust miks ei
me, se on villets, ja nende lopus on fukkide
ja guude lo' nautoka, ja nende leud p'lyatunad.

Leif. 50. 1. 2. Nende illet kehoy. Koidne no'pud
ja lehte digust, se' mo'gnus du' on liggituk
mat, ja mo' digi' peab ilmuna. Onalmon se
inidanne, kes joda se'byja se inaimet se l'p
kes joda kinnipeat.

Rom. 8. 5. Kes lihha j'orel on ellamat neil
on lihha meel; agga kes waino j'orel ellamat
ei on waino meel. 6. Se' lihha meel on
furm; agga waino meel on ilo ja rahho.

Se j'orast et lihha meel on waen ka warlo
se' j'epuna ei heida ennost. Ja j'as'lo alla
se' emma ei woiqi heita. 8. Ja kes li'
leir on, ei woi ja mole piirast alla.

9. Agga kei ei ole mitte lihha fees, kui a
ja w. leig feesellat; agga kennel
ole kriipriise waino, se firmare ep' se
mitte lewina parvatt.

